

Het dankbare werk van een redacteur

In de redactie zitten van een literair tijdschrift kan ik iedereen aanraden. Je krijgt niets betaald. Sterker nog, het kost tijd en geld. Maar je krijgt er gelukkig een hoop voor terug. Zo heeft de redactie dit jaar bijna driehonderd vruchten van literaire arbeid ontvangen voor literatuurprijs de Brandende Pen. Er is aan alle verhalen opmerkelijk veel aandacht besteed. We hebben meegeleefd met een groot aantal personages van vlees en bloed. Hartelijk dank daarvoor aan alle auteurs.

Opnieuw mochten we tekeningen plaatsen van de Japanse kunstenaar Rico (1980). In opdracht van Lava heeft zij de Japanse stad Saitama afgestruind op zoek naar lezende mensen. 'Ik had altijd een schetsboek bij me,' vertelt Rico. 'Als ik een interessant model zag in de bibliotheek of in de trein, dan ging ik het tekenen. Ze bewogen gelukkig niet, opgeslokt als ze waren door de verhalen.'

Een interessante bijzaak van het lezen van driehonderd verhalen voor de Brandende Pen is dat we als redacteurs een inkijk krijgen in wat korteverhalenschrijvend Nederland bezighoudt. Een vaak terugkerend thema in de verhalen zijn jeugdherinneringen. Vaker nog gaan de verhalen over lichamelijk of geestelijk verval van een hoofdpersoon, meestal aan het begin van het verhaal reeds op hoge leeftijd, met het hoofd in de kussens weggezaakt. De geijkte locatie daarvoor is dan ook het verpleegtehuis. De meest voorkomende gebeurtenis is – al dan niet na een opsomming van enerzijds de eerder genoemde jeugdherinneringen en anderzijds een serie afhakende lichaamsfuncties – het overlijden van de hoofdpersoon. Om zo veel lieden die eerst door verfijnde fictie tot leven zijn gewekt vervolgens zuchtend ineens te zien zakken, trekt een zware wissel op de redacteur, voor wie ook de donkere dagen van herfst en winter zijn aangebroken.

Auteurs, ook wij zijn maar mensen! Daarom het vriendelijke doch dringende verzoek om personages zo vaak en zo diep mogelijk te laten ademen tot en met de laatste zin. Indien u aan deze oproep geen gehoor kunt of wilt geven, overweegt de redactie maximaal twee vouchers per auteur ter beschikking te stellen die hem of haar toestemming verlenen een hoofdpersoon te laten sterven door ziekte, vergiftiging of ontploffing. Bij zelfmoord bent u direct twee vouchers kwijt. Sorry, maar we moeten streng zijn.

De redactie kreeg gelukkig ook veel hartverwarmende verhalen te lezen en werd in haar keuze voor de winnaar van de Brandende Pen 2007 ondersteund door een jury, die dit jaar werd gevormd door journaliste Hanneke Groenteman, schrijver Christiaan Weijts, literair agent Paul Sebes en Contactredacteur Erna Staal aan wie wij veel dank verschuldigd zijn. De redactie heeft zich ingezet om een shortlist te maken van twintig ontroerende, verrassende, meeslepende en uitstekend gestileerde verhalen, waaruit de jury de winnaar heeft gekozen. Tussen al dat moois mag er van ons, heel af en toe, best een figurant het leven laten zonder inlevering van voucher.

Xavier van Leeuwe
Hoofdredacteur

El Paso

Bastiaan Kroeger

Gebruinde toeristen keren terug. Twee ballonnen zweven boven de groep wachtende thuisblijvers. Een daarvan is een zon met roze zonnestrallen, die zijn tong uitsteekt. Hij wordt door een hand heen en weer getrokken, komt op en gaat onder in een ruk. De zon behoort toe aan een dochter en een moeder. De dochter heeft geblondeerd haar, evenals haar moeder. Toch zou ik ze niet willen bestempelen als ordinair. Ze duwen een bagagekarretje met het mastercardlogo op de voorkant, erop ligt een muziekinstrument dat lijkt op een gitaar maar kleiner is, misschien een banjo. Ze lopen richting parkeergarage P1.

Op het panoramaterras luncht een groepje vliegtuigspotters naast zes levensgrote blikken Heinekenbier. Het zijn morsige mannen in ongewassen broeken. Bij twee mannen vertoont de achterkant van hun spijkerbroek bruine plekken, van de houten banken, die – als ze nat zijn – blijkbaar afgeven. Hun vormeloze lijven, waar nooit iemand aanzit behalve zichzelf, zijn behangen met verrekijkers en fototoestellen met telelenzen. Op de houten recreatietafel staan pakken koeken, karnemelk en vla. Als in een geregisseerde choreografie pakken ze op precies hetzelfde moment hun verrekijker als er een interessant vliegtuig opstijgt of landt.

‘Do you surf?’

‘Yeah,’ lieg ik.

Voor me staat een Braziliaanse toerist. Hij is alleen, heeft een dikke bos afrohaar en is zo groot als mijn zus, die ‘ieniemienie’ werd genoemd op de middelbare school. Hij wijst eerst de blauwe O’Neillsporttas aan en richt vervolgens zijn

vinger op mij. Ik zie dat hij zijn beenharen heeft geschoren. Mijn vader deed dat ook, omdat de renners in de Tour de France ook hun benen schoren.

‘For you. Those fuckers want me to pay 580 euros, cause they don’t trust it, they think it’s fake. It’s my present for Holland, for you, I love your country.’

‘Thanks.’

Hij omhelst me en geeft me twee zoenen op de wang. Ik zoen terug. Hij ruikt naar een lange vlucht.

‘Take care.’

‘You too, thanks for the bag.’

In het café dat grenst aan het panoramaterras durf ik de tas pas te openen, bang dat er drugs in zitten of een bom. Er zit een wetsuit in, flippers en twee bodyboards waarmee je in de branding kan surfen. Dat heb ik wel eens op televisie gezien. Ze zijn nieuw en allesbehalve nep, ik heb er niet echt verstand van, maar het lijkt erop dat ik compleet uitgerust ben om te gaan bodyboarden. Ik neem het wetsuit mee naar de wc en trek het in een hokje aan. Het duurt even voor ik het aan weet te krijgen. Het doet me denken aan de spijkerbroeken in de jaren tachtig die zo strak waren dat je ze alleen liggend aankreeg. Voortaan hoef ik bij het zwemmen in zee geen kou meer te lijden.

Ik hoor dat er een man op een wc naast me zit. Ik wacht totdat hij heeft doorgetrokken en is weggegaan. Ik verlaat mijn hokje en bekijk in de spiegel mijn uitrusting. Voordat ik een mening heb gevormd komt een donkere schoonmaker de ruimte binnen, op Schiphol zijn alle schoonmakers gekleurd.

Hij duwt een kar de plavuizen over. Als hij me ziet, moet hij lachen. Grijnzend leegt hij de vuilnisbakken. Ik keer terug naar mijn hokje en trek mijn normale kleren weer aan.

Ik slenter naar mijn hotel. Onderweg eet ik op een bankje een wokmaaltijd. Ik heb uitzicht op een filiaal waar ze maatpakken verkopen. Een medewerkster naait voor het raam de zoom in een pak. Ze kijkt me zo vaak aan dat ik de blikken ben gaan tellen. Ik vraag me af of ze wel echt naait. Misschien zit ze er voor de show, om de indruk te wekken dat de pakken door betrouwbare, goed gevoede handen in elkaar zijn gezet in plaats van door uitgebuite Chinese. Als ik wegga, staat de teller op veertien.

Op mijn hotelkamer kijk ik via YouTube naar K-1-gevechten, mijn nieuwe neurotische behoefte waaraan ik moeilijk weerstand kan bieden. De filmpjes duren negen minuten, tenzij een van de vechters eerder knock-out wordt geslagen of geschopt. De van enthousiasme overslaande Japanse stemmen die de films becommentariëren en de slechte beeldkwaliteit vormen vreemd genoeg een extra aantrekkingskracht.

El Paso ligt in de linkerhoek van Texas, op de grens met Mexico en Nieuw-Mexico. Ze noemen El Paso de oksel van Amerika; het is er zweterig, warm, het stinkt en je wilt er niet zijn. New York had ook gekund, maar dat lag te veel voor de hand, dat zou iedereen doen. Zes maanden lang zou ik in Roys lab onderzoek doen naar het herkennen van gezichten. Roy is een in Amerika veelgevraagde getuige-deskundige bij rechtszaken. Ik heb via fondsen tienduizend euro binnengehaald. Het hoofd van mijn vakgroep aan de Universiteit van Amsterdam heeft een aanbevelingsbrief geschreven waarin staat dat ik een talentvolle student ben, met een achtenhalf gemiddeld. Mijn naam is Bram Mulder, ik ben een aanwinst voor elk onderzoeksteam en ben tweeëntwintig jaar oud.

Ik heb een kamer gehuurd in het Novotelhotel. Ik sta laat op, halverwege de middag ga ik naar Schiphol en dwaal daar

tot middernacht rond. Ik heb Roy Malpass laten weten dat mijn moeder ernstig ziek is geworden en dat ik daarom mijn stage moest afzeggen. Hij mailde me terug dat hij begrip had voor de situatie en hoopte dat ik alsnog zou komen, mits het beter zou gaan met mijn moeder. Tegen mijn moeder heb ik gezegd dat El Paso geweldig is, dat Roy Malpass me van het vliegveld heeft afgehaald en dat we daarna zijn gaan ontbijten bij Wendy's. Met pancakes, maple syrup, koffie in grote mokken, die ze waarschijnlijk wel kent uit de Amerikaanse politseries waarnaar ze graag kijkt. Ik heb verzonnen dat Roy een fervent amateurfotograaf is en dat hij me bij hem thuis zijn collectie spiegelreflexcamera's heeft laten zien. Ze geloofde dat ik tijdens het telefoongesprek op mijn kamer in de campus zat, met uitzicht op de Rio Grande en de sloppenwijken van Ciudad Juarez, de in Mexico gelegen miljoenenstad. Ze meende zelfs mijn burens te kunnen horen. Ze twijfelde niet. Ze miste me, zei ze.

Schiphol was de plek waar je, nadat je terugkwam van vakantie, voor het eerst weer werd geconfronteerd met landgenoten. Je kon hun nietszeggende gesprekken verstaan en kon hun voorspelbare levens in een oogopslag optekenen. Mensen zonder geheimen, SBS6-levens. Lange tijd kon ik het fysiek niet aan om mensen aan te kijken en naar ze te luisteren, ongeacht of ik me op Schiphol bevond. Ik wilde oogkleppen dragen. Ik had het idee dat ik daarmee wat ongestoord zou kunnen leven. Nu ik niet van plan ben om weg te gaan, nu ik in een permanente staat van transitie zit, heb ik minder problemen met de flarden onzin die ik per ongeluk opvang en de blikken die ik probeer te ontwijken. Ze weten niet dat ik eigenlijk in Amerika had moeten zijn.

Ik ben milder geworden, berustender, niet meer zo vaak boos om niets. Het gevoel van miskennis dat mijn jeugd kenmerkte, was mijn motivatie om psychologie te gaan studeren, maar ik begin mijn irritatie kwijt te raken. Het is alsof ik te vaak door een fax ben gehaald en ergens in dat proces mijn scherpte ben verloren.

Het is maandag. Ik neem de trein naar Deventer, waar mijn moeder woont. Ik weet zeker dat ze aan het werk is op haar school, waarvan ze hoofd is. Ze heeft in haar kantoor een microfoon met geluidsinstallatie staan waarmee ze met één druk op de knop in alle klassen te horen kan zijn. Vroeger, toen ik zelf nog op de lagere school zat, vond ik zo'n microfoon spannend. Ik fantaseerde dan dat ik toegang had tot de directeurskamer, hoe ik de lessen onderbrak door te zeggen dat de school uit was en dat iedereen me vanaf dat moment een held vond.

Ik zie haar auto op de parkeerplaats van haar school staan en loop door. Ze woont in een appartementencomplex waar nogal wat vijftigplussers wonen. De sociale controle is er groot. Mijn moeder heeft vanaf haar balkon uitzicht op een glasblak, een schoonheidscentrum en een dierenwinkel. Op haar balkon staan voornamelijk nepplanten, omdat echte plannen er niet wilden gedijen. Ik sta vanaf 100 meter afstand te kijken of de algemene toegangsdeur vrij is. Ze woont er vijf jaar. Na de scheiding heeft ze nooit meer een man gehad. Ze heeft bij haar intrek in dit appartement een eenpersoons aupingbed gekocht. Ze heeft de hoop op een man opgegeven. De deurposten in haar woning zijn extra breed. Een andere voorwaarde voor het nieuwe appartement was dat er een lift aanwezig was. Voor het geval ze in een rolstoel zou komen te zitten. Ze is kerngezond.

Ik glip het complex in en neem de trap naar boven. Ik kom niemand tegen en ga haar huis binnen. Bij binnenkomst hoor ik het lijzige gemiauw van Floris. Mijn kat. Ik weet dat mijn moeder een hekel aan katten heeft. Toch had ze zelf voorgesteld om voor Floris te zorgen. Ik zie dat zijn kattenbak schoon is. Voor de zekerheid ververs ik zijn bakje met water.

Ik produceer een lokroep waarop Floris altijd heeft gereageerd, zo heb ik hem geconditioneerd. Het was nog voordat ik over het behaviourisme van Skinner leerde tijdens mijn psychologiestudie dat ik Floris tot een aabare kat dresseerde; door kopjes geven en snorren te belonen met brokjes.

Floris laat zich niet aaien. Het is net of hij er zich op heeft ingesteld dat ik een halfjaar weg zal zijn en hij me uit zijn systeem heeft verbannen om het gemis dragelijker te maken. Ik geef hem toch een paar natte brokjes, die hij zonder te kauwen opschrokt. Hij was de reden van mijn komst naar Deventer, maar heeft me niet nodig. Ik voel me overbodig.

Op Schiphol is een uitzendbureau. Op een paal buiten het kantoor hangen A4'tjes met vacatures. Ze zoeken een verkoper bij de maatpakkenwinkel. Ik neem het blaadje waarop staat dat ze enthousiaste en verantwoordelijke luchthavenbeveiligers zoeken mee naar het panoramaterras, waar ik buiten in de zon ga zitten. De vliegtuigspotters werpen een blik op me. Ze zien geen verrekijker. Ik hoor niet bij hen.

Het is september. Ik was tien toen ik Floris kreeg van mijn vader, om me verantwoordelijkheid bij te brengen, maar betwijfel of het zin heeft dit te benoemen tijdens mijn sollicitatiegesprek. Ik lees dat het beveiligingsbedrijf een antecedentenonderzoek start als je bij hen solliciteert. Niet handig in mijn geval. Het valt af.

Een vriendin van mijn zus zei op de middelbare school tegen me dat ik een stuk was van een afstand. Je moest niet dichtbij me komen. Ik werd de outsider op wie meisjes verliefd werden en besloot niet te worden als de rest. Ik zou iedereen die me gekend had verstedeld doen staan. Ze zouden hun herinneringen aan mij koesteren. Maar ik had het tot nu toe niet waargemaakt, ik had nooit gekozen voor iets onverwachts, voor iets eigens. Ik moest wat doen.

Terwijl ik in het te krappe wetsuit op het strand van Zandvoort wacht op de juiste golf moet ik denken aan het eiland Bozcaada in Turkije, waar ik in de namiddag op het centrale plein eens het beeld van Atatürk zag. De schaduw die het beeld op de marmeren achterplaat wierp was levensechter dan het beeld zelf. Het was alsof de schaduw kon weglopen, omdat hij het zat was achter het beeld te staan, omdat hij de voorgrond verdiende.

Tanto

Inge Dussart

Elke vrouw spiegelde de man in hem. Zijn blonde haren sluik tot op de schouders in hun pupillen, zijn heldere, indringende blik in hun glimlach, zijn doelgerichte handelen in hun talmen en zijn rust in hun vuur. Brien, de man in de straat. Niet zomaar een straat. Van de Louizalaan naar de Waterloolaan. De straat als catwalk, de kleren in de winkel. Armani, Emerenogildo Zegna, Olivier Strelli. Zij hield van grote merken, hij van de poëzie in de naam, net als bij zijn beeldhouwwerken. Onder zijn handen kregen ze vorm, maar de naam schonk hun het leven. Ronkende namen hier, op sobere bordjes in stijlvol lege etalages. Maar elk raam spiegelde Brien voor Brien. Hij streek met zijn hand door zijn haar en gooide het lege cappuccinobekertje in een vuilnisbak. Van op een afstand, in een elegante boog, raak.

Een witte Hugo Boss, ja, dat zou hem schitterend staan. Yara zou eindelijk eens trots op hem zijn. De visacard, haar kaart, drukte uitdagend tegen zijn bil, maar hij hield de handen in de zakken en liep verder, zacht verend, zoals altijd, zonder haar. Nee, toch maar niet. Wit en kinderen, dat gaat niet samen. Een wandelend dagboek wordt het.

Een stad, zelfs een stad als Brussel, kan geen kilometers met schoonheid en klasse vullen. Deftige lanen deinen uit in mid-

denmootstraten, in smalle, vuile stegen waar honden en mannen in hoekjes plassen. De territoriumdrift van de armen. Brien volgde het spoor als een jonge, speelse wolf. Ontwapenend nieuwsgierig, te naïef om bang te zijn. Hij hoefde het briefje niet uit zijn zak te halen. Nummer vijftien, wist hij nog. Twee roestige, afgebladderde cijfers op een gevel vol halfvergane affiches. Geen bel, geen naambordje, zelfs geen deur. De duisternis lonkte. De hoek om, een donkerder steegje in. Beton werd kassei en zijn lederen teenslippers bleven onwennig achter een verdwaald kinderkopje steken. Heel even verloor hij zijn evenwicht. Zijn armen maaiden wild in het rond. Hij kon haar meewarige blik al zien, het haast onmerkbaar schudden van het hoofd en het zachte, sissende geluid dat al jaren de voorbode was voor een seksloze nacht.

‘Tanto?’ De houten deur hing scheef in zijn hengsels. De stem achter de deur klonk schor.

Ja, dacht Brien, tanto en wel presto. Zijn tenen grepen om het lederen riempje en hij stapte een wereld in van zilte, lauwe mist. Zijn ogen moesten even wennen aan de duisternis. Een weeïge geur van slappe noedels en exotische vissoorten deed zijn maag kreunen.

Nu pas zag hij flarden van een man. Brede, onbedekte schouders vol zweren, een hoofd dat rechtstreeks op de romp leek te staan en wortelrode haren. Opnieuw kreeg zijn verwende maag het zwaar te verduren. Kokhalzend zocht hij steun bij de muur. Vet en klam.

‘Ga maar naar binnen. Hij komt meteen.’

Een van de deuren stond open en de man duwde hem met zijn blik naar binnen. De deur viel meteen weer dicht. Een doffe dreun. Gecapitonneerd, veronderstelde Brien. Dat zou hij thuis ook moeten hebben, dán zou hij kunnen werken. Als niet meer elke hamerslag haar aambeeld bewerkt, als zij niet meer kan binnendringen in zijn hoofd en in zijn handen.

Hij stond in een donkere kamer met een rode gloed. Het hol van de leeuw of de baarmoeder van Brussel? Een feeëriek melodietje leek uit het niets op te stijgen, zijn weg te vinden naar hem, naar zijn bonzende hart. De fluittonen wentelden zich om hem heen, zacht, ritmisch, laag na laag. Hij sloot zijn ogen. Blind zag hij het beeld beter. Brons? Nee, te hard, te koud. Speksteen! Dat zou de essentie van dit gevoel kunnen vatten. Het bakeren van een man. De armen tegen het lichaam, het hoofd op de schouder, de mond en de ogen half-open, zoekend naar de borst die hem zou voeden. Een meesterwerk. Hij voelde zijn handen al schrapen en schuren om te ontbloten wat de steen verborgen hield.

Maar ook hier werd de borst hem onthouden. Uit hetzelfde niets verscheen er plots een kleine man met ogen als magneten. De warmste ogen die hij ooit had gezien.

‘Tanto?’

Hij knikte eerbiedig, vouwde zijn handen alsof hij ter communie ging en wachtte op een mes. Zijn mes, het mes niet voor hem gemaakt, maar hij voor dat ene mes. Zijn armen trilden. Hij bleef staan, de ogen naar de grond gericht.

‘Kies maar.’

Hij keek op, ontgoocheld, teruggeworpen in de echte

wereld. De kleine man knielde en Brien zag nu pas het zwart-gelakte tafeltje. De messen lagen op rode zijde, alsof ze nu al in bloed gedrenkt waren.

Cold steel. Niet voor niets. De rillingen liepen over zijn rug, maar dit was niet het ogenblik om terug te deinzen. Man zou hij worden.

‘Handgesmeden carbonstaal, differentieel gehard, de snijkant heeft een hardheid van 60Rc.’

Alle messen lagen parallel aan de tafelfrand, op een na, een klein exemplaar, mannelijk zwart. Zijn hand reikte aarzelend.

‘Poedergecoat staal. De binnenkant is voorzien van linnen. Voor het stille werk.’

Brien schoof het lemmet langzaam uit de houder. Hij zag gretige, wilde ogen, zijn ogen. Net als een kind dat niet bij een vlam kan wegblijven, voelde hij de drang om met zijn wijsvinger over de snede te glijden. Terwijl het metaal in zijn vinger beet, stelde hij zich voor dat de zielen van duizenden samoerai de kamer bevolkten. Voel ons, leef ons, fluisterden ze. Hij, hun bloedbroeder.

Hij legde een rolletje geld op de tafel, duwde het mes in zijn broekzak, vouwde zijn handen voor zijn borst en groette.

‘Waar was je?’ vroeg Yara. ‘Er stond niet eens eten voor me klaar!’

Hij voelde de tanto tegen zijn heup drukken, zuchtte en slofte naar de keuken.

‘Nu hoeft het ook niet meer. Ik ben gaan lunchen met Paul-Emiel.’

‘Ik heb honger,’ loog hij.

Nog voor hij de keukendeur had bereikt, stond ze voor hem, wijdbeens, glimlachend.

‘Als je honger hebt, moet je eten.’

‘Dat was ik van plan. Een boterham’

‘Kom mee, ik wil je.’

Zo werkte het niet bij hem. Dat moest ze ondertussen toch weten? Hij wilde zijn vrouw veroveren. Hij wilde eerst haar hart raken en dan haar lijf. Eerst de ziel, dan de borsten. Toch drong ze zich geregeld zo aan hem op. Het hoofd opgericht, de nek bloot, uitdagend. Alsof ze wilde zeggen: ‘Snijd maar, als je durft’. Ze wist dat hij het niet zou doen, dat hij geen man meer was, door haar geld gecastreerd. Zelfs op hun eerste daad drukte zij haar stempel. Het was middag. Hij had uren gewerkt in zijn atelier, toen nog een schuur achter het huis van zijn ouders. Rondom hem de scherven, maar vooral de lege blikjes verspreid over het blauwe linoleum. Hij keek om zich heen, zoekend naar orde in de chaos van deze schuur. Als hier orde kon heersen, al was het onzichtbare, haast mathematische orde, dan kon het ook in zijn hoofd. Dan was alles nog mogelijk. Dan kon Yara zich aan hem geven.

Hij zag hoe zij de afstand tussen hen probeerde te overbruggen. Een paradoxaal onvermogen. De helft van de helft van de helft... Twee lichamen raken elkaar nooit. In theorie. Haar linkerbeen bleef een fractie van een seconde te lang zweven in de lucht voor zij het op de grond zette en daarmee de houten vloer, verborgen onder een kunststoflaag deed kreunen onder het gewicht van haar leegte. Hij zag de aarzelings. Perfecte imperfectie. Zijn lichaam ging in overgave. Nu zij nog. Maar dat deed ze niet. Zijn triomftocht was een eenzame afdaling naar de groezelige geborchten van haar vrouwelijkheid.

Dag na dag ontbolsterde hij zich voor haar. Zodat hij ooit zijn zachte kern aan haar zou kunnen tonen. Een nieuwe man, eigenhandig gehouwen uit de ruwe vorm, opgediend met twee gouden ringen.

De ringen kwamen er, mét diamanten, want Yara was ambitieus. Ze verzilverde haar diploma, liet zich gewillig inlijven bij een computergigant en spijsde haar rekening en zijn maag. Hij mocht kunstenaar spelen en haar leven kleur geven. Maar

elke laag die hij losliet, wikkelde zij om zich heen tot hij naakt voor haar stond en smeekte om een kind.

‘Heb je vandaag gewerkt? Zaterdag is er een vernissage in de Sint-Lukasgalerij. Wist je dat sommige beeldhouwers echt werken verkopen?’

Hij legde zijn hand op zijn heup, op zijn tanto. Wist ze dat sommige vrouwen echt koken? Dat ze huilen als ze verdriet hebben? Dat ze van hun kinderen houden?

Hij liep naar zijn atelier, trok zijn linnen broek en zijn zijden hemd uit en ging zo voor zijn beeld staan. De hamer lag klaar. Hij sloeg scherven weg. Ze raakten zijn lichaam, ze sneden in zijn vel, maar raakten hem niet.

Zelfs na uren slaan, toen zijn lichaam moe, bezweet en vol bloed smeekte om rust, was de orde in zijn hoofd nog niet teruggekeerd. Hij liep naar de badkamer en liet koud water over zijn verhitte lijf stromen.

Liefde, hij moest haar liefde geven. Hij zag het weer voor zich, hoe zijn warmte haar kon laten smelten en hoe ze zich zou laten kneden tot de vrouw die hij, ondanks alles, in haar zag.

Ze lag al in bed, het licht nog aan, een boek op de opgetrokken knieën.

‘Kom je nu al slapen? Je hebt niet lang gewerkt.’

Hij strekte zich voor haar en toonde zijn mannelijkheid in volle lengte.

‘Ik heb een cadeautje voor je,’ zei ze en wees naar een zwarte kledinghoes die over de rugleuning van een stoel lag.

‘Hugo Boss.’

Wist ze nog steeds niet dat hij van verrassingen hield?

‘Een wit pak. Ik zag het vanmiddag hangen. Echt iets voor jou.’

Hij slikte. Zij dacht niet aan de kinderen. Zou ze dat ooit wel doen?

‘Neem een condoom en kom naar bed.’

‘We kunnen toch zonder.’

‘Geen handenbinders voor mij. Eentje volstaat. Kom nu naar bed en neuk me.’

Geen handenbinders. Hoe vaak had hij al gesmeekt? Elke keer had ze een goede reden gehad. Een zakenreis, een nieuwe opdracht, een nieuwe jurk.

Hij maakte zich weer klein en kroop naast haar. Hij wrong zijn arm onder haar hoofd en zoende de kloppende slagader in haar hals.

‘Liefje, hou je nog van me?’

Ze draaide zich om, haar rug tegen zijn buik.

‘Ik ben moe. Ik ga slapen. Morgen weer werken.’

Een rood waas verscheen voor zijn ogen. Hij stond op en liep de marmeren trap af. Het mes lag nog in zijn atelier. Hij haalde het uit zijn broekzak en trok het lemmet uit de houder, geruisloos. Hij lachte. Tijd voor het stille werk.

Het koele metaal brengt het licht naar de ogen. De poort van de ziel. Wijdopen.

Nu moet het gebeuren. Geen woorden meer, nooit meer. De tong droog. Het hart in de keel. Met de ene hand naar de mond, de andere draagt het mes. Het bewustzijn tot het uiterste gespreid. De spier biedt weerstand. Even, heel even, in ongelooft. Open. Slijt open. Mozes door de rode zee, de dode zee. Eén druppel, zoete warmte. Nog dieper! Kleurkristallen in zijn hoofd. Adrenaline. Morpheus, van eigen makelij, op bliksembezoek. Warmte in de buik. De oerknal hagelt zijn onmacht dit lijf uit. Een warme straal langs zijn mondhoek. Een druppel hangt in de lucht. Spat in tweeën op de grond. Gedeelde smart, klopt in zijn tong, klopt in zijn hoofd. Dit kan hij voelen. Dit kan hij aan.

Het waas ebde weg. De tong zat er nog. Zelfs dat kon hij niet. Hij droop af, kroop terug bij Yara. Warm lijf, koud hart.

Ze lagen een poosje naast elkaar, rug naar rug. De stilte tus-

sen hen als een koude brug: ‘Zijn we hier niet te jong voor?’

Haar gesnurk ontkende alles.

Hij sloot zijn ogen en opende de sluizen naar zijn wereld. Die andere, verborgen wereld, waarin goed en slecht niet getoetst werden aan de normen van een wispelturige maatschappij die liefde en passie predikt, maar veiligheid belijdt. Dit was verboden terrein voor de rede, hier heersten de wetten van de ziel. Vraag en antwoord altijd één. Onsterfelijk, onkwetsbaar, roekeloos.

Ooit vonden ze elkaar bij elkaar, in elkaar. Brien en Yara, het alfa en omega, de cirkel eindelijk rond. Hij gaf zich aan haar, leeg. Want de cirkel bleek al gauw geen cirkel, slechts een zwart gat dat alles naar zich toe trok, een bodemloze put. Zeven magere jaren sprokkelde hij haar kruimels liefde als kostbaar hout om hun vuur toch te laten branden. Nu veegde hij de resten van haar opgebrande woorden op een gouden schaal. Klatergoud. De weegschaal met holle gewichten. En zelfs hier werd haar liefde te licht bevonden. Hephaistos bleef liggen, Ares stond op.

Hij opende de kasten en zocht naar iets onmisbaars. Een voorwerp dat hij niet kon achterlaten. Maar niets van hun gezamenlijke verleden bleef aan zijn zoekende handen kleven.

De blauwe kamer, wist hij. Daar wachtte het echte afscheid. Maar een muur van verwachting hield hem tegen.

‘Ik ben,’ begon hij tastend naar de waarheid, ‘geen vader.’ De muur verdween en hij nam afscheid van zijn kinderen. Een zoen op hun neus, een zoen op hun wang, vingers door blonde haren, vingers zwevend in de lucht. De kinderen die hij nooit zou hebben, met haar. Hij opende het raam en liet hen vrij.

Scherptediepte

Rosan Hollak

Zijn moeder snuit met een wit papieren zakdoekje haar neus en zegt op rustige toon: 'Boven op zijn kamer ligt zijn leesbril. Ga maar even halen.' Ze kijkt naar Theodor. Zijn zus en broer, die aan de eettafel zitten, reageren niet op de vraag. Theodor schuift zijn stoel naar achteren, staat op en loopt de trap op. Sinds het is gebeurd, is hij er nog niet geweest. 'Het hol'. Hij aarzelt om naar binnen te stappen. De deur gaat moeizaam open. De weerstand wordt veroorzaakt door een stapel dozen. Hij knipt het licht aan. Een zure lucht dringt zich op. De doka ligt er troosteloos bij. De bakken voor de ontwikkelvloeistof en fixeer liggen op de grond. Drie stroken met negatieven hangen met wasknijpers aan een lijntje. Het werkblad is een chaos van plastic flessen, ijzeren klemmen en ijzerdraadjes met vastgeplakte papieren rondjes. Overal staan dezelfde overvolle witte dozen. Met zwarte stift staat op de zijkant van iedere doos een aantal woorden geschreven: 'Gaza/Westbank 1998'. 'Iran 1970/71'. 'Vrouwen. Laila/Theodor – peutertijd'. Theodor vist een boek van de plank getiteld *Daguerreotypie in Frankrijk*. Hij slaat het open. Op iedere bladzijde staan pijltjes of onleesbare korte zinnestukjes. Alles met potlood. Zijn vader was het soort man dat dacht dat hij alle teksten die hij in boeken schreef weer zou uitgummen.

Ooit.

Op het werkblad ligt de leesbril, een portemonnee, een horloge en een paspoort. Hij slaat het paspoort open en kijkt naar het portret van een serieuze man met een kalend hoofd en warrig grijs pluishaar boven zijn oren. Een grote uilenbril prijkt op zijn neus. Met de kin omhoog kijkt hij recht in de camera: een spottende, in zichzelf gekeerde blik. Theodor schiet in de lach. Vreemd. De fotograaf gefotografeerd. Onwerkelijk. Zijn vader doet zijn best om te poseren op de manier die van hem wordt verwacht, maar eigenlijk staat hij alweer op het punt om weg te gaan. Hij wil er niet zijn, in dat nauwe hokje, aan de verkeerde kant van de lens.

Theodor denkt aan de laatste keer dat ze elkaar spraken. Hij zou op vakantie naar Spanje gaan en bracht, voor vertrek, een kort bezoek aan zijn ouders. Hij had zijn vader aangetroffen in een stoel bij het raam. Herman – hij noemde hem nooit bij zijn naam – was voor zijn doen ongebruikelijk afwezig. Theodor had een cadeautje voor hem gekocht. 'Alsjeblieft. Omdat ik er niet ben op je verjaardag.' Zijn vader had het zonder iets te zeggen in ontvangst genomen. Hij zag er kwets-

baar uit. Zijn dikke bril stond een beetje scheef, een rijtje te lange wenkbrauwharen piekte boven de rand van het montuur uit. Op de binnenkant van de glazen zaten kleine witte vlokjes. 'Wenkbrauwroos,' dacht Theodor.

Hij had zijn blik laten glijden over de grote handen op de donkerblauwe werkbroek. De zuren uit het fixeerbak lieten een spoor van witte kringen op de broekspijpen achter. Zijn vader rook zelf ook zurig. Als kind kon Theodor soms ruiken of Herman was teruggekeerd van een verre reis. Als hij van school thuiskwam en de trappen op snelde, kwamen de vertrouwde geuren hem al tegemoet. En als de deur van de doka gesloten was, wist hij zeker dat zijn vader terug was. Zodra, na aankloppen, de warrige haardos van Herman om de hoek verscheen, sloeg hij snel zijn jongensarmen om zijn nek en rook de zure huid met sigarettenrook en voelde de stoppels in zijn nek schuren. Dan was er even niets anders dan de heerlijkheid van zijn eigen vader.

Toen Herman doorkreeg dat hij Theodors vasthoudende blik niet langer kon ontwijken, was hij gaan praten. Het was alsof de gedachtestroom, die al een tijdje in zijn hoofd op gang was gekomen, nu eindelijk naar buiten kwam. Dit gebeurde wel vaker, maar het bevreemde Theodor telkens weer. Het was alsof zijn vader soms niet doorhad dat je een gesprek ook vanaf het begin moest aanvragen: 'Ik heb ernaar gezocht,' zei Herman. 'Mijn leven lang. Ik wilde het vastleggen. Het was iets om mijn gemoed gerust te stellen. De wreedheid, de pijn, het was soms te veel. Daarom wilde ik het schoonste in de wereld vangen. Borsten als room. Het blankste blank dat afsteekt tegen al het andere in de wereld. Borsten om te strelen, om te zoenen, om op te eten. Alsof het taartjes zijn. Met bovenop een kersje... En ik heb ze gevonden. Meisjes van melk en honing. Ik ben zelfs met ze geweest. Zeg het niet tegen je moeder. Ze weet het wel, maar ook weer niet. Die

meisjes. Ze wilden alles voor me doen, poseren op alle mogelijke manieren. Maar het lukte niet. Hun borsten moesten tot leven komen op het papier. De huid moest ademen, de aderen stromen. Ik wilde dat je het kon zien: hoe de melk verscholen ligt, onder de oppervlakte van de huid. Maar zelfs op het beste barietpapier verwelkte iedere suggestie van leven... Nee. Bepaalde schoonheid is niet te vangen.'

Theodor pakt de leesbril en loopt over de gang van de bovenverdieping. De laatste woorden van zijn vader tolleren door zijn hoofd. De derde dag in Madrid had zijn zus 's nachts gebeld. Toen hij haar naam op het display van zijn mobieltje zag staan, wist hij meteen wat er aan de hand was. 'Pap,' zei Laila met verstikte stem. 'Hij...' Zijn vader was de dag ervoor wakker geworden met steken in zijn borst. Aan het ontbijt had hij zich verslikt en viel proestend van zijn stoel. De pijn nam toe en Laila was, samen met zijn moeder, naar het ziekenhuis gereden. Daar werd zijn vader in een rolstoel naar de eerste hulp gereden en op een brancard gelegd. En terwijl zijn moeder met de artsen stond te praten, was Herman ineens weg. Verdwenen. Een onhoorbare laatste zucht. Een kleine samentrekking van de handen. Een plas in zijn onderbroek. 'Het was,' zei Laila snikkend aan de telefoon, 'alsof hij geen afscheid wilde nemen.'

De bel gaat. Door het trapgat hoort Theodor de korte groet van de begrafenisondernemer en het dichtslaan van de voordeur. Uit de keuken komen afwasgeluiden, vermengd met een zacht geneurie, afkomstig van zijn broer. Laila loopt de trap op en gaat de slaapkamer binnen. Theodor volgt haar en opent de deur van de ingebouwde kast. Een stuk of dertig verschillende stropdassen bungelen aan de deur. Vijf jasjes en twee pakken, gehuld in plastic, hangen naast elkaar. Op de plank ligt een stapel overhemden en een stapel truien.

Schoonheid... is... niet... te... vangen. De woorden zoemen al uren door zijn hoofd. Theodor spreekt ze zachtjes uit terwijl hij met zijn vingers langs de stof van de jasjes glijdt. ‘Zei je iets?’ Laila kijkt hem vragend aan vanaf de rand van het ouderlijk bed. Ze heeft iets slungeligs op een aantrekkelijke manier. Haar halfflange bruine hangt sluik langs haar gezicht. Ze draagt een oude spijkerbroek en een geel T-shirtje met het cijfer 51 erop gedrukt. ‘Nah,’ hij haalt zijn schouders op en pakt een stapeltje overhemden. ‘Het witte? Of dat met streepjes?’ Laila schudt ontkennend haar hoofd. Ze pakt het gestreepte overhemd uit zijn handen en kijkt er kritisch naar. ‘Mmm... ’t boordje is versleten, maar oké, hij had dit vaak aan.’ Ze legt het hemd op het bed. ‘Blauw of bruin pak?’ vraagt Theodor. ‘Het blauwe...’ Hij reikt haar de hanger met de knisperende zak aan. ‘Sokken? Schoenen?’ Theodor kijkt haar vragend aan. ‘Uuhhhh...’ Laila tuurt tussen haar sliert-haren naar het plafond en bijt op haar onderlip. Dan schiet ze in de lach. Het geluid borrelt op, diep vanuit haar keel. Theodor kijkt naar zijn zus. Ze heeft haar hoofd naar achteren geworpen. Een streepje buik tussen T-shirt en spijkerbroek schokt op en neer.

‘Wat een wijf,’ denkt hij, en begint te lachen. Na de eerste gezamenlijke golf, kijken ze elkaar aan. Dan beginnen ze opnieuw. Harder. Steeds harder. Laila laat zich achterover op het bed vallen. Tranen biggelen over haar wangen. Theodor legt zijn hand op zijn borst en zoekt steun op de rand van een stoel. ‘Schoenen...,’ hijgt hij. Laila’s lichaam begint nog heviger te schokken. Ze huilt. Theodor gaat naast haar op het bed zitten en slaat zijn armen om haar heen. Ze kruipt met haar hoofd in de kom van zijn schouder. Hij ruikt de zoete fruitgeur van de shampoo die ze die ochtend heeft gebruikt en kust zachtjes haar kruin. Eenmaal tot bedaren gekomen kijkt ze hem aan. Dan zegt ze: ‘We kunnen hem ook zijn pantoffels aandoen.’ Een nieuw lachsalvo schalt door het huis, terwijl

beneden in de keuken het laatste koffiekopje wordt afgewassen.

’s Avonds poetst Theodor zijn tanden voor de spiegel in de badkamer. Op het marmeren richeltje boven de wasbak staat een onuitgespoelde scheerkwast vol scheerschuim. Er ligt een blauw plastic scheermesje naast. Kleine baardhaartjes kleven aan de mesjes. Hij pakt een flesje aftershave op. Tabac. Oudemannengeur. Hij ruikt eraan en trekt een vies gezicht. Hij zet het flesje terug naast een oud, vettig borsteltje vol grijze haren. Eergisteren waste hij zijn gezicht, denkt Theodor. Eergisteren poetste hij zijn tanden, deed hij zijn kunstgebit in een glas water en legde zijn leesbril op het nachtkasje. Een onttakelde man die gaat slapen. Theodor slaat de dekens van het bed open en gaat op de plaats van zijn vader liggen, naast zijn moeder. Hij kijkt haar aan. ‘Gaat het?’ fluistert hij. Ze knikt stilletjes. Een traan rolt langs haar neus. Hij veegt hem zachtjes weg met het puntje van zijn wijsvinger en pakt haar hand. Ze knijpt hard in zijn vingers. Haar hand ontspant pas als ze in slaap is gevallen.

Het beeld dat zich die nacht een paar keer aan hem opdringt, is dit: zijn vader ligt alleen in zijn kist onder de grond. Zijn neus en gedeelten van de huid op zijn gezicht zijn al verdwenen, de schedel schijnt er doorheen. De weinige plukjes haar, aan de zijkant van de schedel, vormen een vrolijke krans om het hoofd. De leesbril staat voor de holle oogkassen. Het blauwe pak is nog intact. Twee benige handen steken uit de mouwen. Witte beestjes kruipen over hem heen. Ze knagen. De vragen gieren door zijn hoofd: Kunnen we het lichaam achterlaten in de koude grond? Ze zeggen dat lichaam en geest van elkaar gescheiden raken. Maar wie kan dit bewijzen?

Zijn moeder slaapt nog als Theodor tussen de lakens uit glipt. Beneden in de keuken zet hij koffie. Dan loopt hij zijn vaders doka binnen en pakt een camera van de plank. Het is een oude Yashica, een zes-bij-zescamera. Zijn vaders favoriet. Hij pakt het voorwerp en loopt zachtjes naar beneden, de hal door, de voordeur uit. Theodor start de motor van zijn moeders auto en rijdt naar het mortuarium van het ziekenhuis. De Yashica hangt aan een riem over zijn schouder. Hij heeft twee rolletjes film gekocht, eentje zit al in de camera. De teller staat op nul. Een dikke vrouw in een wit jasje met roodgeverfd haar laat hem binnen. ‘Ik heb uw vader net uit de koelcel gehaald. Hij ligt in die kamer.’ Ze knikt met haar hoofd richting een gesloten deur, van waaruit – door het matte glas – een blauw wit licht naar buiten schijnt.

Hij gaat naar binnen. Zijn vader ligt in een lang wit hemd in het midden van de ruimte op een stalen roltafel. Een laken is over zijn buik en benen gelegd. Het tl-licht maakt zijn immer gebruide vader onwerkelijk bleek. Theodor strijkt met zijn vingers langs de ijskoude wangen. Ze zijn zacht en fijn als dat van een kind. Hij laat zijn hand afdwalen over het lichaam. Iemand heeft de handen van zijn vader keurig over elkaar heen gevouwen. De aderen aan de bovenkant zijn dik, alsof het bloed er nog doorheen stroomt. Twee pleisters, een boven op de linkerhand en een onder aan de rechterhand vormen het laatste bewijs van een poging tot behoud van leven. De toppen van de vingers zijn gelig en eeltig. De lange nagels aan de uiteinden licht oranje gekleurd. Dat had zijn vader al jaren. Gele handen, aangetast door de chemicaliën.

Theodor loopt naar het voeteneind en vist de camera uit zijn rugzak. Hij stelt het diafragma in: 5.6 Hij zakt door zijn knieën, kijkt door de zoeker en stelt scherp op de zijkant van de neus. Een mooie trotse haviksneus, met in de boog van de neusvleugel een grote ronde pukkel. Aan de zijkant, vlak

onder het gesloten ooglid, loopt een diepe schuine geul. De afdruk van een te zwaar brilmontuur. *Klik*. Nu stelt hij scherp op de fijne witte baardhaardjes op de wangen. *Klik*. Theodor staat op en gaat boven zijn vader hangen. Hij stelt scherp op het gezicht, de metalen tafel glanst op de achtergrond. De kin is ingezakt en de mond staat iets open. ‘Net een gleuf waar je muntjes doorheen kan laten glijden.’ Theodor schrikt van zijn eigen gedachte, deinst naar achteren en gaat dan aan het hoofdeinde staan. Hij stelt het diafragma in op 4.5. *Klik*. Hij loopt naar het voeteneind, aarzelt en stelt scherp op de waaier van tenen. *Klik*. Dan doet Theodor een paar passen naar voren en twijfelt. Zal hij? Zijn hand glijdt over het laken. Hij schuift het een stukje langs de haarloze benen omhoog. Roomblanke borsten, denkt hij.

De Bouwmeester

Frank J. Veerkamp

Het militaire toestel dat me naar huis brengt, is precies op de afgesproken tijd vertrokken. Het is een tweemotorig straalvliegtuig, dat als een zakenjet is ingericht: ruim, luxueus, wat protserig en erg comfortabel. Het is het laatste privilege dat de militaire top mij heeft toegekend: dat ik in een vrijwel geruisloos vliegtuig met leren stoelen en een adembenevende stewardess naar huis mag vliegen, terwijl mijn medewerkers (als het goed is) nu sloop gaan op een aftands voormalig cruiseschip dat er ten minste twee weken over zal doen om de thuishaven te bereiken. Toch zullen zij niet minder opgetogen zijn dan ik dat zij naar huis kunnen. Op het moment dat de wielen loslieten van het asfalt, voelde ik me plotseling enorm opgelucht, bevrijd, bijna gelukkig en die roes is niet meer weggegaan. Het was ook een gevoel van triomf: de beproeving was voorbij en we waren geslaagd; we hadden het in ieder geval overleefd. Misschien zal het project ons zelfs nu alsnog de roem gaan opleveren waarvan ik bij aanvang heb gedroomd.

Door het kleine raampje zie ik de verblindende zon schitteren boven een pluizig wit wolkendek. Om de goede afloop van het project te vieren, laat ik me een paar borrels brengen

door de platinablonde, zwaar beboezemde stewardess, die glimlachend en heupwiegend komt aanlopen zodra ik op het belletje druk. Ze oogt ontspannen, alsof we op een alledaagse lijnvlucht zitten en niet in een regeringstoestel waarin mijn vier medewerkers en het handjevol schurken dat voor onze veiligheid moet instaan de enige passagiers zijn. Het is een heel professionele vrouw, iemand die weet hoe ze moet omgaan met verwaande businessclasspassagiers en de bizarre wensen die deze soms hebben. Toch zou het me ook niet verbazen als ze een agente van hun geheime dienst was – weer een van de geheime agenten die tijdens dit project overal opduiken. Maar ze is een goede stewardess, ze heeft van nature iets geruststellends, wat waarschijnlijk te maken heeft met de omvang van haar boezem. De inhoud van de glazen die ze me brengt, neemt ook veel van mijn ongerustheid weg. Al met al begin ik me steeds rustiger, tevredener, voldaner te voelen. Er is een hoop aan te merken op onze opdrachtgevers, en als ik veilig thuis ben en met een paar goede vrienden een stevig glas hef op de goede afloop, zal ik daar nog wel een boekje over opendoen, maar nu ben ik vooral erg tevreden over de verzorging die ze me bieden.

Sinds we zijn opgestegen, is een uur verstreken, waarin ik de krant heb doorgebladerd, heb gekeken hoe de schaduw van het vliegtuig danst over het hobbelige wolkendek beneden ons en naar de rimpelloze muziek heb geluisterd die onophoudelijk uit de koptelefoon sijpelt. Ik heb geen heimwee, daarvoor ben ik te veel vervreemd van wat ik vroeger 'thuis' noemde, maar toch kan ik niet wachten tot ik weer in ons vaderland ben. Wég van daar, van ons grootste project ooit, het bouwwerk dat ons onmetelijke roem gaat brengen, onsterfelijkheid wellicht. Maar vooral wég van die macht zonder mededogen, de niets ontziende macht die de grootse liefhebberij van onze opdrachtgevers was. De macht die ik leerde te haten terwijl wij bezig waren er een imponerend monument voor op te richten.

Misschien had ik beter naar mijn vader moeten luisteren, had ik de buitengewone voorwaarden die de opdrachtgevers gesteld hadden niet lichtzinnig mogen accepteren, had ik gewaarschuwd moeten zijn toen zij er – in tegenstelling tot wat in onze branche gebruikelijk is – niet op aandrongen dat wij hun trakterden op sterrenrestaurants en bordeelbezoek voordat de contracten konden worden getekend. Ik had uitsluitend gezien dat ze ons de kans boden om te bewijzen dat wij alles konden bouwen. Als iemand zegt dat hij je heeft uitgekozen omdat je de beste bent, spreek je hem niet tegen. Verblind door hun gevlug en m'n eigen eerzucht ben ik de fuik in gezwommen die zij voor ons hadden uitgezet.

Geheel tegen de bedrijfsregels in heb ik, nog voordat er iets was afgesproken over de pitchvergoeding en de betalings-termijnen, maandenlang aan de plannen gewerkt, vooral 's avonds en 's nachts als het personeel er niet was en ik ongestoord kon denken. Ik heb duizenden berekeningen gemaakt, honderden schetsen. Ijsberend heb ik door de lege, met bleek tl-licht beschenen werkkamers gelopen, hardop cijferend,

met mezelf discussiërend over de aanvaardbaarheid van de risico's die we liepen, huilend en vloekend soms, als ik door vermoeidheid niet de briljante ideeën kreeg die ik nodig had. Toen ik klaar was met mijn berekeningen en ik mijn vader wilde vertellen dat de opdracht bijna onuitvoerbaar was maar dat we hem toch maar moesten aannemen, kwam hij juist aanlopen. Hij zag er ongewoon bleek uit toen hij mijn kamer binnenstapte en omzichtig de deur achter zich sloot. Hij trok me naar zich toe en fluisterde: 'We moeten het niet doen, het is te gevaarlijk. Probeer me niet te overtuigen, ik ga niet in discussie. Ik verbied het.' Hij legde zijn zware, behaarde arm om mijn schouders en zei me dat ik de berekeningen moest verbranden. Ik protesteerde: 'Mijn levenswerk! Dat gaat u me niet afnemen! Weet u wel hoe veel werk ik erin heb zitten? Dit is het grootste, het beste, het aller-, allerbeste wat dit kantoor ooit heeft gemaakt...' Mijn vader schudde zijn hoofd.

Hij liet me protesteren omdat hij wist dat ik hem uiteindelijk toch zou gehoorzamen; zonder hem bestond ik niet. Het was zijn naam waarop ze waren afgekomen, niet de mijne; dat wisten we allebei. En dat ik er veel energie in had gestoken, maakte op hem ook nauwelijks indruk. 'Hard werken is geen verdienste maar een noodzakelijke voorwaarde', was een van de voetbaltraineruitspraken waarmee hij me had opgevoed. Maar ik was te geestdriftig, te trots om me zonder weerwoord te laten tegenhouden door het gezonde verstand van mijn vader. Ik liet hem mijn plannen zien, rekende hem de kosten voor, wees hem op de oplossingen die ik voor ingewikkelde problemen had gevonden, maar hij leek niet te luisteren. Hij deed tegen zijn gewoonte in geen voorstellen om mijn plan te vervolmaken, hij gaf zelfs geen argumenten om me ervan te overtuigen dat ik een onverstandige beslissing had genomen. Hij bleef hoofdschuddend voor zich uitkijken en zei alleen maar: 'Het is te gevaarlijk. Verbrand alles. Wis je geheugen. Vergeet dat er ooit een project als dit bestaat heeft.

Ga maar aan die kindvriendelijke villawijk tekenen, die moet ook af.' En hoewel hij behalve mijn vader ook de grondlegger van ons bedrijf is en ik hem dus dubbel gehoorzaamheid verschuldigd ben, verbrandde ik de tekeningen niet, maar bond ze in een paar mappen zonder opschrift die ik achter in de kluis legde. Enige weken later nam hij me opnieuw apart en vertelde me dat we de opdracht móésten uitvoeren, alleen al omdat we wisten dat het project bestond. Misschien was er ooit een moment geweest waarop we voor de eer hadden kunnen bedanken, maar dat waren we ongemerkt gepasseerd toen ik de opdrachtgevers vroeg of ze wilden specificeren wat ze bedoelden met de vraag of wij 'in staat waren een bouwwerk van mythologische proporties neer te zetten'. Zonder het zelf te merken waren we – door mijn eerzucht gedreven – het politieke labirint in gelopen dat onze opdrachtgevers hadden gecreëerd. Triomfantelijk haalde ik de papieren weer uit de kluis. Mijn vader was niet blij omdat het werk niet opnieuw gedaan hoefde te worden, noch was hij boos dat ik hem niet gehoorzaamd had. Hij was slechts bedrukt.

Ik weet wat de mensen thuis ons hebben verweten toen het bouwwerk in zijn hele monstrueuze omvang was verrezen. Het was me tijdens de bouw niet toegestaan om de kranten uit ons vaderland te lezen, maar toch kon ik heel goed inschatten welke verwijten ons werden gemaakt in de hoofdredactionele commentaren en ingezonden brieven. Publieke verontwaardiging is nu eenmaal voorspelbaar en als ik me het gemakkelijke oordeel van de buitenstaander had kunnen permitteren, had ik misschien ook liever voor verontwaardiging dan bewondering gekozen. Men verweet ons ongetwijfeld dat we een misdadig regime ondersteunden, dat we door hebzucht blind waren voor het ongeluk dat we berokkenden. Er werden uiteraard beladen historische parallellen getrokken en het woord collaboratie was hoogstwaarschijnlijk al een aantal keer gevallen. Ter verdediging zou ik kunnen aan-

voeren dat toen wij aan het project begonnen het regime zijn ware aard nog niet had getoond, of dat wie in het groot zaken doet altijd de kans loopt besmet te raken of dat wij slechts de tekeningen hebben gemaakt en de stenen op elkaar hebben gestapeld. Dat wij uiteindelijk ook min of meer slachtoffer van het regime zijn geworden. In ons land weten we niet meer hoe moeilijk – en uiteindelijk zinloos – het is om iemand met een wapen, met een legermacht, tegen te spreken. Ik heb het leed van de werkmannen gezien, ik ken het verdriet van hun nabestaanden. Ik weet beter dan al mijn criticasters hoe het volk geruïneerd is om de megalomane dromen van de machthebbers te laten realiseren. Daarom maakt het gelijk van buitenstaanders die geen enkel gevaar hebben gelopen weinig indruk meer op me.

Het duurde enige dagen voordat mijn vader zich erbij neergelegd had dat wij de opdracht moesten uitvoeren. Toen was het zijn beurt om zich wekenlang op te sluiten om aan de tekeningen te werken. Ik werd zo nu en dan in zijn werkkamer toegelaten, zodat we samen konden bespreken wat hij had getekend. Hoewel hij altijd, op alle gebieden mijn meerdere is geweest – vaktechnisch, artistiek en in ervaring – kon ik bij dit project vaker dan ooit verbeteringen voorstellen, omdat ik er toen nog enthousiast over was, in tegenstelling tot mijn vader.

Ik genoot van onze samenwerking, die eindelijk op voet van gelijkheid plaatsvond. Jarenlang was ik zijn leerling geweest – ijverig en leergierig, en naar mijn mening bijna zo briljant als hij – en nu vormden we een team, een tweemanschap dat op basis van wederzijdse afhankelijkheid samenwerkte, waarbij ik mijn enthousiasme, mijn roekeloosheid en mijn eigenwijze ideeën inbracht en hij zijn bedachtzaamheid, ervaring en vakmanschap. We werkten volledig monomaan aan ons project en sloten de rest van de firma, onze familie, de wereld buiten.

Dat mijn vader zo min mogelijk medewerkers bij het ontwerpproces betrok, verbaasde het personeel niet. Het was bekend dat mijn vader graag alleen en in stilte werkte. Dat ik zijn geheimzinnigheid deelde vond men wél vreemd. Ik sta immers bekend als een joviale man, die zijn personeel in gemoedelijke vergaderingen van alles op de hoogte houdt, die altijd een enigszins pikante mop weet en die op personeelsfeestjes voorop gaat in de polonaise. Dat ik deelde in de geheimzinnigheid heeft ongetwijfeld bijgedragen aan de mythische faam die het project in de bouwsector al had nog voordat de eerste steen was gelegd.

Zoals alle opdrachtgevers vroegen ook deze aanvankelijk in een onbescheiden hang naar luxe om marmeren vloeren, natuurstenen muren, vergulde koepels en deuren ingelegd met schildpad en ivoor. Ik liet ons personeel uitrekenen hoeveel dat zou kosten en liet dat aan de opdrachtgevers weten. Toen namen ze genoegen met leesteen op de vloeren, betonnen muren bekleed met panelen van gezandstraald glas, koepels met koperen daken die mettertijd groen zouden uitslaan en bronzen deuren die – zo hield ik hun voor – een veel solidere indruk zouden maken. Maar ondanks alles waren de kosten door de enorme omvang van het bouwwerk zo hoog dat ik bedragen nog slechts als betekenisloze getallenreeksen zag, en me er geen tegenwaarde meer bij kon voorstellen. De opdrachtgevers betaalden natuurlijk zo nu en dan, dat was in het contract vastgelegd, maar er ontstond al gauw een verschil tussen wat wij bestelden en wat zij betaalden, en dat liep snel op tot astronomische hoogten. Het krediet dat wij bij onze huisbankier en onze leveranciers hadden, was al verbruikt toen wij de materialen voor de buitenmuur besteld en vervoerd hadden; de materialen voor wat binnen deze muur zou verrijzen – verreweg het belangrijkste deel van het gebouw – kostten een veelvoud van een veelvoud van dat

bedrag. We stootten andere projecten af, we verkochten bedrijfsonderdelen die we voor dit project niet nodig hadden, we ontsloegen personeel dat voor het bouwen van kantoorcomplexen, winkelcentra en forenzenwijken onmisbaar was, maar dat aan dit project niets kon bijdragen. Terwijl mijn vader al zijn relaties in de bouwwereld mobiliseerde om ons van al deze voormalige vrienden te ontdoen en ze te ruilen, te verhandelen voor de specialisten die wij zochten, dook ik in de boeken. Ik richtte ondernemingen op, dochter-, zuster- en moedermaatschappijen, ik liet geld over rekeningen en landsgrenzen stromen, maakte wit wat zwart was en andersom, totdat er een structuur – een doolhof, een gevangenis – was geschapen waar niemand meer uitkwam: geen belastinginspecteur, geen schuldeiser, geen financier, geen opdrachtgever; en ik zelf ook niet.

Voor ons was het niet moeilijk te zeggen waarom we ons zo ver in de schuld staken: de stille, bewapende mannen die de opdrachtgevers hadden gestuurd om ons te ‘beschermen’ waren dag en nacht aanwezig, zowel op kantoor als rond ons huis. Waarom onze leveranciers mét ons het risico namen, weet ik niet. Wellicht wilden ze gewoon veel geld verdienen, meer verdienen dan de concurrenten en vertrouwden ze erop dat ze ook dit keer hun geld zouden krijgen, omdat we in het verleden altijd goed van betalen zijn geweest. Of misschien wilden ze, net als ik, dat het bouwwerk der bouwwerken, het monument van onze tijd, er ten koste van alles kwam. Of misschien werden zij ook wel door onze opdrachtgevers ‘gestimuleerd’ om mee te werken. De arm van de macht is niet alleen lang en krachtig, maar ook veelal onzichtbaar, terwijl het oog van de macht alziend is. Zodra je je inlaat met de echt machtigen, kun je niemand meer vertrouwen, weet ik nu. Zelfs de stewardess, deze Jane Mansfield-lookalike in haar te strakke, te popperige filmuniform, zou een onderdeel kunnen zijn van de strategie die het regime bedacht heeft om

iedereen die bij het project betrokken is zodanig te intimideren dat ze er nooit meer over durven spreken. Maar ik weet ook dat ik tegenover mijn noodlot machteloos ben, en geen wantrouwen me nog kan helpen als het regime over me heeft beslist. Dus laat ik me nog maar een glas whisky brengen om de gedachten over het bouwwerk stop te zetten.

De zon schijnt nu zo fel in mijn gezicht dat het beter is dat ik even de ogen sluit. En terwijl de lieve schapenwolkjes van de beginnende dronkenschap langzaam mijn hoofd vullen, zoek ik naar een ander onderwerp om over te piekeren.

Zullen mijn vrouw en kinderen op het vliegveld zijn om me te verwelkomen? Ik weet dat ik hun de laatste jaren weinig reden gegeven heb om me huilend van blijdschap om de nek te vallen. Zij verwijten mij dat ik meer van mijn werk houd dan van hen en dat is waar. Hoewel ik hun regelmatig vertel dat ik ook voor hún onderhoud werk, moet ik toegeven dat ik vind dat het eervoller is om een goed bouwmeester te zijn dan een goed echtgenoot en vader. Volwaardige echtgenoten zijn mijn vrouw en ik hoe dan ook maar kort geweest. Al snel na de geboorte van ons tweede kind compenseerden we buitenshuis het gebrek aan genegenheid in ons huwelijk: zij met haar buitenechtelijke verhoudingen, ik met mijn bordeelbezoek. Misschien was zij nog wel het beste af van ons twee; misschien was ze wel gelukkig met haar minnaars. Voldoende geld – mijn geld – en rijen profiteurs die meer tijd aan haar konden besteden dan ik, over betere lichamen en vaardigheden beschikten en misschien wel zoiets als liefde hebben geboden. Mijn favoriete bordeelvriendin was zeer handvaardig en had een lichaam dat jonger, zachter en oneindig veel warmer was dan dat van mijn vrouw, maar liefde heeft ze me nooit geboden. Daar had ik ook geen behoefte aan. Ik was tevreden met wat het bordeel, de tweede huiskamer van de bouwondernemer, te bieden had.

In de club zag ik er altijd op toe dat onze zakenrelaties rustig hun keus konden maken. Ik wachtte tot ze naar de kamers waren gegaan, op de enkelingen na die de drank meer waardeerden dan de gastvrouwen. Als iedereen had waar zijn hart naar uitging, liep ik naar mijn vaste kamer, waar mijn vaste vriendinnetje wachtte. Zoals altijd pakte ze mijn overhemd bij het boord vast en scheurde het met een flinke ruk open, zodat de knoopjes in het rond sprongen. Ik had ooit eens bedacht dat onze ontmoeting dan wat gepassioneerder leek en zij had het probleemloos in haar routine opgenomen. Mijn favoriete, een jonge, hazelnootbruine vrouw, ging dan in haar minuscule doorkijkdingetje voor me staan en stond toe dat mijn handen zonder voorbehoud haar lichaam streelden. Ze maakte de rest van mijn kleren los en verscheurde haar eigen niemendalletje. We bedreven kortstondig de liefde, totdat ik uitgeput was, lichamelijk en geestelijk leeg, en een tijdje alleen nog in staat was tot voldaan zwijgen.

Het bordeel was een wereld van illusie, van opgeblazen borsten, valse wimpers en geveinsde genegenheid, maar ik voelde me er min of meer thuis en deed zonder me te beklagen waarvoor ik gekomen was, al was het met enige haast omdat ik eerder terug in de lobby wilde zijn dan de invloedrijke mensen die ik op het bordeelbezoek fêteerde. Zodra mijn vriendinnetje haar sigaret had gerookt, kleepte ik me aan, legde bij wijze van fooi wat bankbiljetten op het planchet boven haar wasbak en ging zonder gedag te zeggen weer weg. Ik wist dat men in dat huis aan al je wensen kon en wilde voldoen, ook de illegale, en dat men zelfs na afloop de sporen zou uitwissen indien de zaken uit de hand waren gelopen, maar ik heb daarvan nooit geprofitteerd. Als je bouwondernemer bent, horen ook deze uren nu eenmaal tot de werktijd, tot de dingen die noodzakelijk zijn om de grootste, de aanzienlijkste ondernemer van het land te worden. Veel meer stelde dat niet voor.

Om de plaats vrij te maken waar het bouwwerk zou verrijzen, moesten we enige hectaren bos kappen. De stammen die we bij ons werk konden gebruiken, legden we in grote piramidevormige stapels rond de bouwplaats. De takken, de bladeren, de struiken en de kruiden gooiden we in het midden van de kale vlakte op een hoop, die we bij het intreden van de avond-schemering in brand staken. Het vuur brandde hoog en fel. Zo nu en dan schoot er een steekvlam de hemel in en daalde er een gouden regen van gloeiende houtskooldeeltjes neer. De gloed van het vuur moet niet alleen over het hele eiland maar ook aan de overkant van de zee te zien geweest zijn. De werklieden, die heimwee hadden, zeiden zelfs dat onze familieleden in het vaderland de rookkolom aan de hemel konden zien. Het was niet mogelijk; ik heb geprobeerd hun voor te rekenen waarom de bolvorm van de aarde dat onmogelijk maakte, maar iedereen geloofde dat het wél kon. De waarheid van de rekenkunde was te kil, dus geloofde men in de mythe, en toen ik besepte dat de mannen meer aan troost dan aan de waarheid hadden, hield ik beschaamd mijn mond.

De volgende dag kwamen de grondmachines, die de aarde openscheurden, omwoelden en alles wat we niet konden gebruiken de zee in schoven. De vette diesellucht uit de motoren vermengde zich met de geur van verbrand hout die opsteeg uit de resten van de brandstapel. Ik zag hoe tientallen kevertjes, weerloos tegen de middagzon, rondrenden over de omgewoelde aarde, die moerasachtig rook. Voor iemand die zoals ik zijn leven lang op bouwplaatsen rondloopt, waren het in de loop der tijd alledaagse geuren, nietszeggende details geworden, maar deze keer zag ik er een voorbode in van iets groots, iets wat nauwelijks voorstelbaar was. Zoals een ervaren zeeman aan kleine rimpelingen op het wateroppervlak ziet dat er storm op komst is, en plotseling weet dat zijn schip ten onder zal gaan.

Zoals altijd aan het begin van een bouwproject was uit de

schijnbaar ongecoördineerde bewegingen van de machines niet op te maken wat er op het terrein zou verrijzen. Dat het een grote omvang zou krijgen, was al meteen duidelijk: een onafzienbaar terrein was veranderd in een kale, modderige vlakte. Enkele dagen later werd iets meer van de vorm van het bouwwerk duidelijk, toen de landmeters kwamen om de contouren van de fundamenteën uit te zetten. Ik vergat mijn angst, realiseerde mij eens te meer dat wij iets uitzonderlijks aan het verrichten waren en mijn borst zwol van trots.

We hadden enkele weken aan de fundamenteën van het gebouw gewerkt toen ik op een dag opeens tussen het bekende geluid van de grondverplaatsers, bouwkranen en graafmachines door, een vreemd ratelend brommen aan de bosrand hoorde. Een colonne militaire voertuigen kwam over de toegangsweg het bouwterrein oprijden en verspreidde zich over de open plek. Uit de vrachtwagens sprongen lichtbepapende, ongehelmdede mannen in uniform, die op bevel naar de bosrand holden en daar om de tweehonderd meter paarsgewijs wachtposten vormden. Anderen begonnen rond het hele terrein een metershoge omheining van betonnen palen en prikkeldraad aan te leggen. Twee pantserwagens posteerden zich aan weerszijden van de barakken waarin de werklieden sliepen en een tank reed naar de zeezijde van het terrein. Later bouwden de militairen een voorpost op de toevoerweg, enkele kilometers voor het bouwterrein, waar de chauffeurs die de bouwmaterialen aanvoerden door militairen werden afgelost. Op dat moment was het nog niet duidelijk of de omheining diende om dieven en nieuwsgierigen buiten, of om de arbeiders binnen te houden. Ik begon pas de zwaarte van onze geheimhoudingsplicht in te zien toen de buitenmuren voltooid waren en de soldaten de werklieden geblinddoekt naar steeds andere delen van het aan te leggen inwendige brachten, zodat geen van hen – zelfs niet in combinatie met wat de anderen wisten – in staat was

om zich een beeld te vormen van wat mijn vader en ik hadden ontworpen.

Naarmate de tijd verstreek en het bouwwerk vorderde, werden de soldaten onbeschofter en eigenmachtiger. In het begin hingen ze wat rond als ze geen wacht liepen of vrachtwagens bestuurden. Ze speelden kaart of lagen in hun tenten op hun brits voor zich uit te kijken en aan thuis te denken. Soms zetten ze etensblikken op een paaltje en daagden elkaar uit om het blikje van zo groot mogelijke afstand van de paal te schieten. Dat werd hun al gauw door de officieren verboden. Ze probeerden nog even om het spelletje met het gooien van stenen voort te zetten, maar dat verveelde gauw. Niet lang daarna gaf de legerleiding, uit militaire solidariteit of uit angst dat de soldaten zich gingen misdragen als ze niets om handen hadden, de soldaten toestemming om in het bos te jagen en de jachtbuit op het terrein boven een vuurtje te roosteren. Het drinken van alcohol is op het hele bouwterrein steeds streng verboden geweest, maar dat gold niet voor de officieren. Daardoor ontvaardden deze maaltijden al gauw in luidruchtige schranspartijen, waarbij de bouwvakkers niet anders konden dan met van jaloezie dichtgeknepen kelen toekijken terwijl zij hun bonenpap naar binnen werkten.

Ook mij lieten de militairen regelmatig voelen wie de baas was. Ik werd natuurlijk met buigingen begroet, met weledelgeleerde heer aangesproken en men serveerde mij meer wildbraad, sigaren, whisky en goede oude wijn dan mijn maag kon verwerken, maar dat betekende niet dat men werkelijk respect voor me had. Iedere nacht werden de laden en kasten in onze werkkamers nageplozen en werd onderzocht of ik nergens ongeregistreerde kopieën van de tekeningen bewaarde. Op een nacht besloot ik boven op mijn bureau te gaan slapen. De volgende dag werd ik naar de verste kant van

het terrein geroepen, waar een muur op instorten zou staan. Dat viel mee, er waren wat stutten weggezaakt in de modder, meer niet. Maar toen ik een dik uur later terugkwam op mijn kantoor kon ik zien dat alle kasten en laden haastig doorzocht waren.

Dag na dag ontnamen de militairen de werklieden een klein stukje van hun rechten en aanzien, tot er in feite sprake was van slavernij.

De steenhouders werden door hun voormannen onder bedreigingen de groeven en de werkplaatsen in gejaagd, de vrachtrijders reden hun te zwaar beladen opleggers heen en weer tot ze achter het stuur in slaap vielen en van de weg raakten. Er stortte eens een groeve in, er raakte een ploeg arbeiders zoek – maar nooit sprak er iemand over ophouden. Ook ik niet.

Regelmatig heb ik bij de legerleiding geprotesteerd over de wijze waarop de soldaten de sjouwers – de onaanzienlijksten van het bouwvolk – behandelden. Uit de geruststellende woorden en arrogante, geluidloze lach van de commandant begreep ik dat de werklieden nog groter ongemak te wachten stond. Tweemaal heb ik zelfs een officieel, geschreven protest ingediend, maar dat raakte beide keren zoek in het labirint van de bureaucratie. Toen was het mij duidelijk dat mijn invloed op de dagelijkse gang van zaken nihil was.

De mate waarin we te lijden hadden onder de militairen kende zijn gradaties. De lokale arbeiders waren zo goed als rechteloos en mochten blij zijn met iedere dag die zij overleefden. Op de vakmensen die ik uit ons vaderland had laten komen, was men wat zuiniger, omdat zij kennis en vakmanschap bezaten die in het land van onze opdrachtgevers niet aanwezig was en alleen zij het bouwwerk de grandeur konden geven die de opdrachtgevers voor ogen hadden. Maar ook zij leden zo zwaar dat ik hen niet in de ogen durfde te

kijken als ik ze tegenkwam op de bouw, omdat ik hun blik vol haat, wanhoop en verwijt niet meer kon verdragen. Mijn vader en ik werden natuurlijk niet slecht behandeld, maar onze invloed was beperkt tot ons vakmanschap als bouwmeester. Als onze raad niet puur bouwtechnisch was, werd die met een arrogante glimlach genegeerd. In ons eigen land waren we invloedrijke mannen geweest, met meningen waarop alom prijs werd gesteld; hier waren we slechts vakmensen die de leiders nodig hadden om het ultieme symbool van hún macht te kunnen oprichten.

Met heimwee dacht ik terug aan de tijd dat men mij op het werk vriendelijk spottend ‘een man van gewicht’ noemde, daarbij meer op mijn buikige gestalte dan op mijn positie in de internationale bouwwereld doelend. Toen leken dat soort kleine zaken nog belangrijk, en ik legde hun uit dat mijn gestalte alles met mijn positie heeft te maken: bij het onderhandelen over zaken éét men, zoals men danst op een bruiloft of vuurwerk afsteekt bij de jaarwisseling. Voor deze middag heb ik ook hapjes laten bestellen, om bij aankomst op het vliegveld met mijn familie en de medewerkers die in ons vaderland zijn achtergebleven te vieren dat we een prestigieus project geslaagd hebben opgeleverd. Meestal dienen de hapjes echter niet om iets te vieren, maar om een zakenrelatie gunstig te stemmen, om grimmige onderhandelingen de schijn te geven van iets waar men bij zou willen zijn. Het is me nooit gelukt om dit aan het lagere personeel uit te leggen. Ze werden jaloers en maakten venijnige opmerkingen wanneer ik, in plaats van hen te vervelen met de fijne subparagraafjes die ik het contract binnen had weten te smokkelen, vertelde onder welke culinaire omstandigheden de transactie was afgesloten. Zij wisten niet dat het inbrengen van die subparagraafjes het belangrijkste aspect van een contractbespreking is. Bij het zojuist afgeronde werk hadden de

opdrachtgevers geprobeerd om in één van de vele subparagraafjes van het contract op te nemen dat mijn vader en ik na het voltooiën van het bouwwerk hun land niet meer zouden verlaten. Wij zijn immers de enigen die alle details van het bouwwerk kennen. Tijdens de onderhandelingen was ik, tegen mijn gewoonte in, niet met mijn gedachten bij de eideloze lijst met voorwaarden. Ik droomde wat over kunstwerken die we zouden laten maken door de beste beeldhouwers en houtsnijders. Gelukkig merkte mijn vader de gijzelende voorwaarde wel op en hij zorgde ervoor dat er slinks een ontsnappingsclausule voor ons werd opgenomen. Aan deze clausule heb ik het te danken dat ik vanmiddag op het vliegtuig kon stappen, vierentwintig uur nadat mijn vader me via een gecodeerd bericht – in een fax over het gieten van de bronzen deuren heeft hij het over een paard in plaats van een eenhoorn – heeft laten weten dat hij het land heeft weten te verlaten. De strijd om de clausules, het gevecht met de juridische bepalingen is niet alleen bij opdrachtgevers als deze een strijd op leven en dood. Daar zou geen mens aan beginnen als er geen luxe maaltijd bij werd geserveerd. Maar probeer maar eens aan het personeel uit te leggen dat de hapjes en drankjes net zoiets zijn als de felgekleurde verenpluimen op de hoofden van strijdpaaarden in een veldslag: valse opsmuk in iets wat noodzakelijkerwijs eindigt in een bloedbad. Zij vergelijken hun buik met de mijne en concluderen uit het feit dat mijn buik groter is dat ik een prettiger leven leid.

Ondanks de tegenwerking van de militairen ben ik erin geslaagd om alles te doen wat nodig was om gebruik te kunnen maken van de ontsnappingsclausule in het contract. Maar zelfs nu ik veilig op weg ben naar huis en er niets meer is waarmee de regering, het leger of hun geheime politie mij nog treffen kan, durf ik niet hardop te zeggen wat er met de

werklui is gebeurd die geen ontsnappingsclausule in hun contract hadden.

Mijn vaders bedachtzaamheid is mijn redding geweest. Hij had bedacht dat we het project moesten afsluiten met een meesterstuk: de grote bronzen deuren die in de hoofdboort zouden komen. Er bestonden gedurende de hele bouwperiode slechts schetsen van die deuren, waarop vaag beelden van roofvogels, strijdhelmen, guirlandes, palmbladeren, eenhoorns, griffioenen en een stierman te herkennen waren. Ze zouden pas worden gegoten als de rest van het werk zo goed als voltooid was. Het ontwerp was zo ingewikkeld dat er maar één gieterij was die het kunststuk kon uitvoeren en niet geheel zonder toeval was dat een onderneming uit ons vaderland. De deuren zouden met veel ceremonieel worden geplaatst omdat het de officiële voltooiing van het project was. Het plan van mijn vader was dat hij naar huis zou gaan om toezicht te houden op het gieten en dan zou melden dat er zulke problemen waren ontstaan dat mijn overkomst dringend gewenst was. Met de opleveringsdatum nabij en alle parades en andere festiviteiten gepland en aangekondigd zou het regime mijn vertrek moeten toestaan, omdat zij anders de voltooiing moesten uitstellen of de ceremonie moesten houden voor de ruwe eikenhouten nooddeur die de ingang provisorisch maar effectief afsloot. Even leek het erop dat men ons plan niet doorzien had; toen ik vanmiddag op het vliegveld wilde instappen, hoefde ik geen speciale controles te ondergaan. Maar nu ik langzaam begin weg te zakken in een oncomfortabele lamlendigheid, die in de plaats is gekomen van de zweverige zorgeloosheid die ik nog voelde toen we opstegen, vertrouw ik de goede bedoelingen van mijn hoogblonde gastvrouw niet meer en jagen de bewakers me plotseling angst aan.

Door het kleine raampje dat alles vertekent, zie ik diep onder ons klodders slagroomwolken, met daartussen azuur-

blauwe reepjes zee. Ik denk dat ik net zo lief zou uitstappen en rustig over het wolkendek naar huis zou lopen. Dan kan ik wat langzamer wennen aan het idee dat ik weer naar huis ga, dat ik weer gewoon ga vinden wat bij óns normaal is, na zo lang onder abnormale omstandigheden te hebben geleefd. Naarmate ik langer in het vliegtuig zit en meer borrels drink, realiseer ik me steeds beter dat het volbracht is, dat de tijd van spanning, van strijd, van angst voorbij is, maar er wil maar geen beeld bij me opkomen van hoe mijn leven er na mijn thuiskomst uit zal zien. Ik ben te moe om daarover verder te denken en raak even in een soort van halfslaap.

De stewardess stoot me wakker, zet een nieuw glas op mijn tafeltje en legt een deken over mijn knieën. ‘We gaan zo landen,’ zegt ze terwijl ze mijn gordel vastmaakt. Ik voel dat het toestel inderdaad bezig is te dalen. Ik kijk op mijn horloge: de daling is drie kwartier eerder dan ik verwachtte. Als de cateraar op het vliegveld nu maar op tijd is voor een feestelijk ontvangst.

Ik neem een slok en zie plotseling dat de bewakers en de bemanningsleden voor de deur staan met een rugzakje op. Als ze de deur openen en springen, realiseer ik me dat het parachutes zijn. De rondborstige stewardess is de laatste die springt. Ik ruk aan de sluiting van mijn gordel, eerst met overleg, daarna met geweld, maar ik kom niet los. Ik voel hoe de neus van het toestel steeds verder naar beneden duikt en dat het vliegtuig begint te tolleren. Misschien moet ik vloeken, schreeuwen, huilen, maar ik ben plotseling zó moe. Ik sluit mijn ogen en wacht.

Nooit meer vrede

Joost Vandecasteele

Nog voor ze vertrok, had Brulletje zichzelf voorgenomen om niet belachelijk te doen, maar lang hield ze dit niet vol. Om exact te zijn drie kwartier, dan al brak ze haar eigen belofte, op het moment dat hij verscheen.

Zoals altijd werd de serie der gebeurtenissen in gang gestoken door een telefoon van haar moeder de avond ervoor, gevolgd door de resolute weigering van Brulletje om te komen met daarna de nog resolutere weigering van de weigering door de moeder, een kleine woordenwisseling, af en toe een onvoorbereid excuus om er toch vanonderuit te muizen door de dochter, een korte huilbui als emotionele chantage door de moeder, heel veel stiltes en dan uiteindelijk de belofte om straks toch de barstensvolle studententrein te nemen, afsluitend met de vraag om heel veel was mee te nemen. Twee irritante luidruchtige stinkende uren later met een rugzak groter dan haarzelf knijpte ze zich vantussen de treindeuren, om dan langs de berm van een verlaten rijksweg de laatste kilometer naar huis te stappen. Zonder honger maar met het vooruitzicht op een vol bord uit de oven. Toen de laatste rode avondzonstralen werden verdreven door een arrogante duisternis stapte ze haar oude wijk binnen, verwelkomd door een bord dat ze moest oppassen voor momenteel onzichtbare spelende kinderen. De reden voor deze haastige thuiskomt was een groep van mensen die al lang uitgepraat waren, maar dit weigerden toe te geven. Binnenin de structuur van decennialange onveranderde wetten en regels van een familiefeest bewoog zich een groep met een totaal gebrek aan maat, zelf-

waarde en respect voor de ander. Dat stond haar morgen te wachten, vanavond een andere confrontatie.

Van zodra ze de deur opende, overrompelde haar een walm van warmte. Haar ouders hebben nooit veel geloof gehecht aan de teloorgang van het milieu en bleven daarom seizoen na seizoen non-stop stoken en schaars gekleed rondlopen. Vooral haar vader zag het als zijn recht na dertig jaar trouwe dienst om rond te paraderen gehuld in een angstaanjagend kort shortje en een strak T-shirt met jolige slogans. Vanavond droeg hij er een met het opschrift 'Hitler wist het ook niet'. De shortjes op hun beurt waren verantwoordelijk voor een aanzienlijke voorsprong inzake seksuele voorlichting en een permanente panische angst voor volleybalwedstrijden. Ze riep luid dat ze thuis was en werd direct 'gesht'. Ze vond haar ganse gezin gekluisterd aan het journaal. 'Wat is er gebeurd?' Weer een 'shht'. Wat bleek? Er was een doorbraak in het mysterie-Peeters, de bizarste ontvoeringszaak die dit land ooit heeft meegemaakt. Er was dus een man op het lumineuze idee gekomen om een topindustriële, meneer Peeters genaamd, te kidnappen en dan losgeld te vragen. Op zich een oké idee. Het probleem was echter dat de bedrijfsleider in kwestie zware gerechtelijke problemen had en wilde onderduiken. En geen beter onderduikadres dan een ontvoering. Dit leidde dus allemaal tot een ontvoerde die niet gevonden wilde worden, een ontvoerder die losgeld vroeg aan een failliet bedrijf en een ontvoering die niemand serieus nam, want iedereen geloofde dat die Peeters zich gewoon had verstoppt.

De ontvoerder bewoog hemel en aarde om de media te overtuigen dat hij daadwerkelijk Peeters had ontvoerd en ging zelfs zover dat hij afgehakte tenen en vingers opstuurde. Maar niks mocht baten. De pers bleef dit consequent de ontsnapping van Peeters noemen en vanavond beleefde de ontvoering die geen ontvoering mocht zijn een nieuw hoogtepunt. In een beek vlak bij de plek waar hij het laatst werd gezien, is het lijk van Peeters gevonden. Experts durfden deze keer niet uitsluiten dat er misschien banden met terrorisme waren en dat we de moordenaar in extreem islamitische kringen moesten zoeken.

‘Brulletje, blij dat je thuis bent, want het is gevaarlijk daarbuiten.’ Brulletje zelf heeft die uitspraak nooit begrepen, want in de wijde omtrek was geen enkele allochtoon te bespeuren. Ja, misschien een: André. En André was niet eens bruin, hij was gewoon irritant. Maar omdat de traditionele partijen iets weigerden te doen aan het probleem André, had het VB bij de vorige verkiezingen achttien zetels gewonnen met de slogan ‘Weg met André’. Haar vader heeft nog ergens een T-shirt van die campagne liggen.

‘Heb je honger?’

‘Nee, niet echt.’

‘Maar ik heb nu speciaal iets klaargemaakt.’

En met deze zin werd ze aan tafel gedwongen en kreeg ze haar bord dampende aardappelen met spinazie en vier volledige eieren erin. Het kostte Brulletje heel veel moeite om een kwart van de maaltijd op te peuzelen, de rest kapte haar moeder met veel tegenzin maar weinig morren in de vuilnisbak. De rest van de avond verliep zoals te verwachten vrijwel vlekkeloos, los van het moment dat haar vader zijn nieuwe aanwinst wilde tonen, een T-shirt met de opruiende tekst ‘Nobody’s perfect and that means you’. Het bracht hem nog steeds onbetamelijk aan het lachen. En de late thuiskomst van haar jonger broertje Ben die direct in zijn kamer en

onder zijn lakens verdween.

De volgende dag begon vroeg. Maar niet voor Brulletje. De rest van het gezin was al fris en monter en gewassen en geprepareerd en opgemaakt en opgekleed en geparfumeerd en klaar om te vertrekken en een beetje ongeduldig toen Brulletje uit haar kamer verscheen. Met warrige haren en ogen niet meer dan spleten zette ze zich aan de ontbijttafel aangestaard door de drie anderen, elk met hun jas aan en haar vader spelend met de autosleutels.

Precies zestien minuten later kropen ze dan eindelijk met zijn vieren de auto in en kon de lange tocht naar het restaurant beginnen. Op de radio dat soort ochtendpresentator dat mannen van middelbare leeftijd controversieel vonden, enkel en alleen omdat hij luider was dan de rest. Hij was juist begonnen met zijn weekoverzicht, een rubriek met de toepasselijke titel ‘AAAAH weekoverzicht AAAAH’.

‘Goeiemorgen luisteraars, of wacht laat mij dat herformuleren, AAAAH GOEIEMORGEN. Er is weer van alles gebeurd deze week, met als absolute hoogtepunt de avonturen van Debby Doe. OOOO Debby DOOOOEEEE.’ (Tape met orgasmeklanken.) ‘Hebben jullie allemaal die beelden gezien? Voor alle blinden en andere gehandicapten “out there” zal ik even beschrijven wat er te zien was. Debby Doe die nu officieel vier weken beroemd is,’ (applaus en gejuich) ‘mocht deze week acte de présence geven bij het programma *Leuk, hè*, waar elke kandidaat 100.000 euro en 15 homo’s slash stylisten krijgt om zijn straat zo gezellig mogelijk te maken en dan op het einde roept heel de straat “Leuk, hè?”. Wel, in de vorige uitzending zat Debby Doe. Een of andere suïcidale regisseur had het in zijn kop gehaald dat die dronken trut misschien wat tips om hip te kleden moest geven aan de candidate, want het zou geen feelgoodprogramma zijn als niet een of andere ouwe bimbo in de kleren van een twaalfjarige werd gepropt. Maar Debby kennende had die natuurlijk weer flink zitten

zuipen voor de opnames en kwam ze met haar zatte kloden in beeld. De rest is televisiegeschiedenis. Eerst begint ze dat wijf uit te schelden dat ze geen benul van smaak heeft terwijl ze er zelf staat in een outfit die is ontworpen door drie Pakistanen die elk een centimeter stof hebben gekregen, en dan haalt ze de kleren boven die zij in gedachten had. MIJN GLOEIENDE GOD, wat was dat. Ik heb lepralijders met acné gezien die aantrekkelijker waren dan die trut. Maar omdat die Debby zo overtuigend haar gelijk predikte, heeft ze nu ook haar eigen make-overprogramma gekregen met de hilarische titel, (tromgeroffel), *Lekker fout*. “And I think to myself, what a wonderful world...”

Brulletje’s vader kwam niet meer bij van het lachen, met tranen in de ogen scheurde hij verder over de snelweg. Hij reed zelfs zo wild dat haar moeder zich aan ieder mogelijk handvat vastklampte uit pure schrik. Elk protest ten spijt bleef hij deze vaart behouden, zodat ze in recordtempo het restaurant annex feestzaal bereikten, nog voor de rest er was natuurlijk. Omdat haar ouders het vertikten om als eersten aan te komen en als hongerige marginalen alleen aan de immense tafel te zitten, parkeerde de vader de auto in de verste hoek van de parking en bleven ze in de wagen zitten. Net zolang tot de andere Audi’s en Fiats kwamen oprijden. Zeker een goed halfuur van de omgeving observeren op zoek naar een bekend nummerplaat voltrok zich, met de sleutel in het contact en de radio joelend. En dan ergens in de verte iets kleins, iets blauws. Misschien de Ford Ka van de neef. Het kon. Of had hij nu toch een groene gekocht? Was het wel een Ford Ka? Het zou wel heel toevallig zijn dat er iemand anders met dezelfde soort auto hier ook kwam eten, maar het kon wel. De bestuurder placeerde zijn voertuig juist te ver uit het zicht om uitsluitel te bieden. Dus iemand moest op onderzoek. ‘Ben, ga een keer kijken of het je neef is. En laag blijven, hè.’ Brulletje’s broer sloop uit de auto en als een heel slechte para

liep hij gebogen doorheen de nauwe metalen loopgraven. Bijna kreeg hij een portier tegen zijn hoofd en even was hij zijn dekking kwijt toen een leverancierbusje wegstoeft, maar toch bereikte hij onopgemerkt de Ford Ka. Met dezelfde volharding keerde Ben terug naar zijn beginpunt. ‘Ja, het is ’m, maar hij is ook aan ’t wachten op de rest.’ Moeder wreef trots over de kop van haar zoon en gaf hem een boterham, want deze vrouw verliet nooit het huis voor welke gelegenheid dan ook zonder een volledig lunchpakket. Want voorbijgaande edities had haar geleerd dat deze proloog tot het feest heel lang kon duren. ‘Dan wachten we ook nog wat.’ En deelde toen nog wat boterhammen uit.

Drie familieleden later arriveerde eindelijk de financier van deze bijeenkomst, Brulletje’s grootvader, Godfried Janssens, met zijn onnatuurlijk bruine huid en zijn onnatuurlijk witte tanden. Godfried had zijn rijkdom verworven door een bedrijf dat gespecialiseerd was in het liberaliseren van overheidsbedrijven, nieuwe bedrijven uit de grond te stampen en deze weer door te verkopen aan de overheid. Het leverde hem een pensioen op dat te riant was om zelf op te souperen en een nieuwe vrouw die te jong was om geloofwaardig te zijn. Maar in plaats van vroegtijdig zijn erfenis uit te delen, verplichtte hij al zijn nakomelingen en aangetrouwden elk jaar samen te komen en hun dankbaarheid te tonen. Een traditie die zijn drie zonen, van wie Brulletje’s vader de jongste was, als heilig en onontkoombaar beschouwden. Godfried stapte uit zijn allterrintank op vier wielen en escorteerde zijn huppelwif naar het restaurant. Dit was het teken voor alle wachtenden om hem collectief tegemoet te lopen en te liegen dat ze juist waren toegekomen. Ook Brulletje begroette haar grootvader met drie kussen op de wang en feliciteerde hem met zijn duidelijk blakende gezondheid. ‘Meisje, je moet mij niet feliciteren, maar deze jongens.’ De man greep in zijn binnenzak en haalden een doosje blauwe pillen tevoorschijn.

Met kwajongensblik en misplaatste fierheid schudde Godfried zijn viagravoorraad voor de ogen van zijn kleindochter. Voor Brulletje het eerste duidelijk moment van de dag dat ze alle goden aanbeed om overal behalve daar te zijn.

Het tweede moment deed zich drie kwartier later voor, toen haar nicht Nancy binnenkwam met hem. Brulletje wist wel dat exen nog een leven leidden na een relatie met haar, maar dat die mannen in staat waren om nog iemand anders lief te hebben buiten haar, dat kon er bij haar niet in. Exen waren als foute kapsels, iets dat je je laat aansmeren in een vlag van ontoerekeningsvatbaarheid om dan achteraf alle foto's waar je samen op staat te vernietigen. Maar zeker niet iets waarmee je geconfronteerd wil worden op de dag dat je je meest preutse jurk hebt aangetrokken zodat je dronken nonkel je niet begint lastig te vallen. Brulletje kon wel door de grond zakken.

Wat doet hij hier? En waarom ziet hij er zo goed uit, waarom zien ze er altijd beter uit als het over is? Waarom beginnen ze altijd maar te diëten als ik vertrokken ben? Nog belangrijker, hoe geraakt iemand als Nancy aan een kerel zoals hij, ik dacht dat die burgertrut alleen maar geil werd van dramatherapie. Godverdomme, ze ziet er goed uit, maar hij ziet er heel goed uit. Is hij beginnen sporten of wat? Dat was mijn idee, wij gingen samen sporten, maar die luie zak had daar allemaal geen zin... Shit, hij komt naar hier. Misschien ziet hij mij niet, misschien ziet hij mij niet, misschien ziet hij mij niet, misschien ziet hij...

'Hé Peter.' Brulletje reageerde heel geveinsd heel verrast en hij ook.

'Dag Brulletje, wat doe jij hier?'

'Ik ben haar nicht.'

'Van wie?'

Misschien niet echt snugger, maar goed lijf.

'Van Nancy.'

'Ah oké.'

Nancy kwam erbij staan met in haar handen twee aperitieven en vroeg van waar ze elkaar kenden. Van alle mogelijke antwoorden op haar vraag beviel de waarheid haar het minst.

'Jullie waren ooit... allé... leuk zeg.' Waarna Nancy haar aanstaande wegsleepte van Brulletje om hem voor te stellen aan Godfried, een verplicht nummertje voor iedere nieuweling.

Van een afstand kon Brulletje gadeslaan hoe Peter van haar grootvader direct een ferme schouderklop kreeg, gevolgd door een stevige handdruk, iets daarna een kus op de wang en dan nog een uitbundige schaterlach door beide heren. Alleen nog een goeie pijpbeurt ontbrak om het geheel compleet te maken. Peter was binnen en Nancy tuurde genoegzaam rond om te zien dat iedereen het zag. Met speciale aandacht voor Brulletje. 1-0 voor Nancy. Maar de dag was nog heel jong en er waren veel punten te sprokkelen. Het voorgerecht, carpaccio van ossehaas, bood Brulletje de kans om haar achterstand in te halen. De gasten kregen hun plaatsen aangewezen en dit zorgde voor de volgende samenstelling aan de linkerkant van de tafel:

Uiteinde tafel: tante Truus-oom Karel-Nancy-Peter-Brulletje-tante Germaine-tante Herlinde-oom Walter-Ben-moeder Brulletje-oom Mark-Godfried-Godfrieds ding met tieten-oom Charel-tante Winnie-neef Lars-uiteinde tafel. De overkant: onbelangrijk. Niet enkel had dit als gevolg dat zowel Nancy en Brulletje een evenredige hoeveelheid Peter tot hun beschikking hadden, maar ook dat beiden af te rekenen kregen met zeer irritante en nooit aflatende gesprekspartners aan de andere zijde. Eerst Nancy versus oom Karel, tweelingsbroer van oom Charel, want Godfried vond dat wel lachen. Humor en de Janssens hadden een gelijksoortige relatie als de Verenigde Staten met het Midden-Oosten: wankel en meestal met catastrofale resultaten. Oom Karel had een vrouw, maar die zat aan de overkant van de tafel en ver van

hem. Dus kreeg hij vrij spel om de laatste restjes middelbare leeftijdsgeluid bot te vieren op een vrouw die niet op zijne leek, Nancy. Oom Karel zette daarom direct het gesprek hoog in.

'Hoe is 't?'

Echt genieten van de situatie kon Brulletje helaas niet, want zij werd op haar beurt geconfronteerd met een duo van oudjes en iedereen wist waarom ongetrouwde tantes die hun dagen sleten met informatie vergaren over anderen, dit ongebreideld doorroddelden aan een immens Al Quadiaans netwerk van andere ouwe ongetrouwde tantes die zij alleen kenden. Ook zij zagen in Brulletje het gepaste slachtoffer om wat sappige details over haar privéleven los te peuten zodat ze niet met lege handen toekwamen bij hun volgende steunkousenmeeting onder de dekmantel van keramiëkschilderen.

'Nog altijd alleen, Brulletje?'

Ondertussen werd oom Karel nog vrijposteriger in de omgang met Nancy. Zij probeerde krampachtig de aandacht van Peter te lokken door hem af en toe in de zij te porren, maar hij werd volledig opgeslorpt door zijn gesprek met nicht Julia aan de overkant en interpreteerde het porren niet als hulpkreten, maar als onhandig geaa. Oom Karel ging gewoon rustig door met zijn exposé.

'Maar hij ziet er goed uit, Nancy, hij heeft een goed lijf. Beetje zoals het mijne. Allé, toen ik jong was. Echt waar, ge had me moeten zien. Ik denk dat ik je type zou zijn, ik denk dat echt. Ik zag er goed uit. Ik meen dat. En ook kleine Karel beneden, niks dan lovende woorden gehoord. Hij was proper, hij was goed en hij was groot. Nog altijd. Er gaat niks boven Janssens materiaal, maar jij mag ook niet klagen, hè. Ik ga je wat vertellen, Nancy, ik was een keer samen met een meisje, nog voor ik je tante kende... Of wacht even, was dat toch toen... Dat doet er niet toe, het was een warrige periode voor ons allemaal in die tijd, zij met hem, ik met haar, hij met ik en

zij er nog bij, het waren rare maar schone tijden. Maar goed, ik had dus een liefke en die had de onhebbelijke gewoonte om seks te hebben op openbare plaatsen. Overal hè, echt waar. Soms stond ik aan de toog met een lang vest aan, hup, zij op haar knieën, lul in de mond, overal.

Brulletje kon zich uit het gesprek met de tantes bevrijden toen oom Mark aan de twee dames zijn nieuwste elektronische gadget kwamen showen, een volstrekt nutteloos duur apparaat met als doelgroep volstreekte nutteloze rijke mannen. Brulletje keerde zich naar Peter toe en had het geluk dat nicht Julia juist naar het toilet vertrok.

'Niet wat jong voor jou?'

'We waren gewoon aan het praten, Brulletje.'

'Praten, juist ja, dat deden wij vroeger soms ook.'

'Heel soms.'

'Nog altijd dezelfde charmante klootzak, zie ik.'

'Je hebt me nog nooit een klootzak genoemd.'

'Ook niet tijdens onze ruzies?'

'Nee, meestal was het sukkel of eikel en heel heel soms penislul. Moest ik echt altijd om lachen.'

'Om penislul?'

'Ja. Ik vond dat zo kinderlijk. Niet kinderachtig, versta mij niet verkeerd, maar gewoon kinderlijk. Twee woorden die vies klinken, samen zetten en denken dat dat mij zou kwetsen.'

Brulletje was het al helemaal vergeten, zeker de ruzies. Maar de reden voor hun breuk was nog glashelder in haar geheugen gegrift, hoe banaal die nu ook aanvoelde.

Ook Nancy had zich kunnen loswrikken van oom Karel toen het zijn beurt was om het nieuwe gadget te bewonderen en claimde weer haar man op.

'Kom Peter, we gaan buiten eentje roken.'

Gedwee stond hij op en volgde haar naar de deur, zijn blik echter op Brulletje gefixeerd. Deze keek niet weg en voor-

voelde al de uitkomst. Maar simpel lag het allemaal niet, zeker niet bij haar familie. Haar wijnglas werd gevuld en geleidigd in dezelfde tijdspanne. Gevolgd door een afkeurende blik van haar moeder. De sorbet, met passievrucht en munt, kwam en zo ook Nancy en Peter. Wanneer de lepels voor de laatste keer tegen de metalen coupe hadden getikt, was het tijd voor Godfrieds jaarlijkse toespraak, waar telkens halsreikend werd uitgekeken naar woorden zoals erfenis, erven en niks voor mijn vrouw.

‘Beste familieleden en aangetrouwden. Eerst en vooral welkom Peter, ge ziet er mij een toffe uit.’ (Instemmend gegrom.) ‘En natuurlijk verwachten jullie nu een ganse speech over jaarrekeningen met een paar moppen ertussen. Maar mijn vrouw dacht dat het een goed idee zou zijn om een keer wat spektakel te introduceren. Dus beste familie en aangetrouwden, het is tijd voor amusement. *Hit it*, Henri.’

De ober, Henri blijkbaar, doofde de lichten en liet de Janssens achter in volledige duisternis, los van de nooduitgangen. Maar niet voor lang. Een korte lichtflits en fade to black. Auditief een lage brommende basdreun die al het servies en een paar bejaarden deed rinkelen. Cut naar een flauw lichtje op een schijnbaar lege tafel in een verre hoek van de feestzaal. Vanuit de constante dreun de geboorte van een melodie, strijkers die hun best deden het geluidsgeweld te counteren met wat klassieke schoonheid, misschien Bach, misschien iets anders. De dreun verzwakte en de violen zwelden aan. Het spotje op de tafel flikkerde zichzelf tot een meer helderheid. Nu konden ze allen zien dat er iets op lag, een mens in een tafellakenkostuum, met bovenop hem glazen en borden. De mens bewoog langzaam, kwam moeizaam recht, met zijn rug naar zijn publiek, de glazen en borden vielen niet om, want zaten vastgeplakt op zijn vest. Wanneer de mens, nu duidelijk man, zat, bracht een ober hem een ouderwetse micro op een ouderwets statief. Nog steeds met gezicht naar

beneden begon hij te fluisteren, fluisteren werd neuriën, neuriën werd zingen. De crooner in zijn wit kostuum zong een lied en verjoeg alle andere geluiden. Hij zong het lied dat begint met ‘Now the end is near...’. De man kroop van tafel en draaide zich om. Het refrein naderde en hij bouwde op naar een climax. ‘I did it my way’. Zijn enthousiasme was het teken om van dood naar exuberant te gaan. Want *enter* twaalf danseressen. In een pad geëffend door licht naar een open plek in het restaurant, gecreëerd door nog meer licht. De twaalf vrouwen allen gekleed in sexy aposteloga’s.

Terwijl de laatste strofes van het lied weerklonken, begonnen de dames wat cryptisch het laatste avondmaal uit te beelden met de crooner in het midden als een heel suave christus. De ‘my way’-klanken stierven uit en een episch nummer uit een oude musical claimde de ruimte. *Hair* werd er gefluisterd. De danseressen en de man reikten hun handen de lucht in en werden bedolven onder confetti terwijl ze met hun tongen klakten. Waarschijnlijk een abstracte verwijzing naar een of ander Azteeks zuiveringsritueel. Wie ooit heeft beslist dat kunst ook hol en betekenisloos mocht zijn, moet dringend een standbeeld krijgen dat voorbijgangers mogen stenigen. Maar het pretentieuze schouwspel was nog niet voorbij. Integendeel. De danseressen rukten hun toga’s uit en begonnen nu een rondedans in hun vleeskleurige maillots. De halfslachtige meiboomdans werd een gezinsvriendelijke orgie. Daarna probeerden ze schipbreukelingen uit te beelden met de crooner in een Poseidonpak, die meer op Bin Laden leek dan op de godheid, misschien was dit de bedoeling, misschien werd maatschappijkritiek niet geweerd in deze installatie. Na een goeie twintig minuten van gehuppel en gepuf met hier en daar allusies op thema’s zoals man-vrouwverhouding, eenzaamheid, liefde, man-vrouwverhouding, hoop, man-vrouwverhouding, woede, religie, geweld, man-vrouwverhouding, moederschap en man-vrouwverhouding,

kwam deze performance eindelijk tot een einde.

En wat voor een einde. De dertien dramastudenten gingen op een rij staan en kwamen elk om beurt, ik herhaal elk om beurt, naar voren om zinnen te debiteren als ‘I live the life of a dead person’ en ‘Je suis un trou noir’. Dertien zinnen met elk een gemiddelde van zes woorden, tijdsduur: zeven minuten, reden: ‘I...’, pauze ‘live...’, lange pauze, ‘the’, iets kortere pauze, ‘life’, pauze plus snik, nog een keer herhalen, ‘the life of’, pauze, ‘a dead’, herhalen, deze keer luider, ‘dead’, nog een keer herhalen en nu al roepend, ‘A DEAD’, extreem lange pauze, om heel dramatisch te maken, plus traan uit oog forceren, ‘person’, in huilen uitbarsten. Nadat iedereen zijn moment de gloire had gekregen, doofde het licht en verdween iedere muzikale klank.

De zaallichten floepten weer aan en de dertien performers maakten zich klaar om te buigen. De familie Janssens maakte zich niet klaar om applaudiseren. Tot de vrouw van Godfried en haar man begonnen te klappen, luid en enthousiast. Hier en daar liet een oom uit ongemakkelijkheid wat handgeklap horen, maar veel stelde het allemaal niet voor. Enkel het organiserende koppel bleef consequent de spelers aanmoedigen om te buigen, wat ze uiteindelijk zonder enige samenhang ook deden. Godfrieds vrouw smeedt er nog een paar bis bis tussen en wreef de tranen uit haar ogen. Uit de toiletten verscheen de regisseur, een kleine dertiger met rossig warrig haar en een dure bril. Hij kustte en omhelsde zijn acteurs en zwaaide triomfantelijk met zijn arm. Maar meer applaus dan die twee paar handen op elkaar genereerde het niet. Tot deze ook wegstierven. De jongens en meisjes van de lokale theateropleiding trokken zich terug in de toiletten en achter de gesloten kon je ze horen juichen en elkaar omhelsen omdat het zo intens aanvoelde, hun parameter voor een geslaagde voorstelling.

Oom Charel was de eerste die het aandurfde om de beruchte

vraag te stellen: ‘Hoeveel heeft deze onzin gekost?’ Godfried liet zich niet uit het lood slaan en antwoordde dat hij had besloten om een kunstmecenas te worden en zijn geld te investeren in beginnende beloftevolle experimentele artiesten. Oom Charel interpreteerde het antwoord als een belediging en kaatste woedend een vraag terug.

‘Verbras jij daaraan ons geld?’

Nu verloor ook Godfried zijn kalmte.

‘Jullie geld, dat is godverdomme mijn geld en ik doe ermee wat ik wil. Niet waar, schat?’ Zijn vrouw gaf haar man honderd procent gelijk en begon zich nu ook in het gesprek te moeien.

‘Weet je wat het probleem is met deze familie, jullie zijn cultuurbarbaren. We zagen juist een ontzettend ontroerende voorstelling over wat het betekent om vrouw te zijn in deze maatschappij. En jullie kunnen alleen maar aan geld denken.’

Deze opmerking kon Nancy niet laten voorbijgaan.

‘Dat moet jij juist zeggen, *golddigger*.’ Nu was het hek volledig van de dam en kon de ruzie losbarsten. Peter keek Brulletje aan met een blik van ‘Wat gebeurt er?’ en Brulletje gaf hem dezelfde blik terug. Zij bleven als enige twee zitten terwijl de rest zich had rechtgesteld om tegen, door en over elkaar een tirade af te steken. De twee ex-geliefden konden niks doen om de val van de Janssensclan tegen te houden, alleen toekijken en aanhoren hoe generaties elkaar aanvielen.

De verwoesting was enorm. Verwijten en beledigingen bestond tegen elke vorm van sorry vlogen heen en weer de tafel. In middelpunt Godfried versus zoon Charel. In de periferie Nancy versus vrouw Godfried. Iedere strijdende partij gesteund door een leger van medestanders die nog een keer met elkaar in de clinch gingen. Peter vroeg bijna onhoorbaar in de kakafonie van luid geroep en wat gehuil aan Brulletje of ze mee naar buiten wou sluipen. Om eentje te roken. Brulletje knikte van ja en probeerden zo onopgemerkt mogelijk uit

het strijdtoneel terug te trekken. Even leek het of Brulletjes vader haar wou betrekken in zijn discussie met neef Lars, maar dat bleek loos alarm te zijn. Zonder kleerscheuren of ‘Hé, waar gaan jullie naartoe?’ bereikten ze de veilige neutrale parking.

Daar op de motorkap en leunend tegen de voorruit van Peters auto sprokkelde ze de laatste zonnewarmte. Hij bezat nog steeds dezelfde onverbiddelijke Ford Fiesta die al drie relaties, acht ongelukken en massa's stormen had overleefd. De roestplekken als medailles van bewezen moed op de snelweg. Zoals hun helse rit op de péageroutes richting Zuid-Frankrijk, het keerpunt in de relatie. Twaalf uur in een wagen naar een camping die misschien niet eens bestond. Een reis gekenmerkt door felle ruzies en bijtend stilzwijgen. Maar ook dezelfde auto waarmee ze lichtjes beschonken terugkwamen van een feest en besloten om niet direct naar huis te gaan. Gewoon wat blijven rijden, of cruisen zoals Peter het verwoordde. Met motregen vermengd met slaperige grootstads-klanken in de lucht. Ongenaakbaar in de metalen kooi van de Fiesta gleden de twee verliefden over hun eigen spiegelbeeld op de natte kassestraten. Het was toen dat Brulletje voor de eerste keer echt overwoog om ooit zijn kind te baren. Het hypothetische kind dat namen droeg als Boris, Leyla en Megatron, maar nooit zou bestaan. Peter keek naar Brulletje wanneer zij niet keek en Brulletje keek naar hem als Peter zich juist omdraaide. Beiden dachten aan kussen, maar geen van de twee vond de juiste zin om dit te laten gebeuren. Peter ondernam de eerste voorbarige poging.

‘Denk je nog veel aan vroeger, aan ons?’

Nee, niet echt, zou het eerlijkste antwoord zijn, maar aan de andere kant kon Brulletje het afgelopen aan niks anders denken, dus zei ze dan maar: ‘Soms wel, ja.’

‘En aan wat denk je dan?’

Opnieuw negeerde Brulletje het juiste antwoord: *Voorna-*

melijk de ruzies, en koos ze voor: ‘Je aanrakingen’, want diep van binnen wou ze niks liever dan hem proeven, weten of zijn lippen nog steeds zo lekker smaakten. Hij vroeg niks meer en bracht zijn hoofd dicht bij de hare. Eerst de monden wat kuis op elkaar, maar het duurde niet lang voor ze iedere terughoudendheid achterwege lieten en elkaar zoenden als aankondiging op een vrijpartij.

De vrijpartij in kwestie vond zes minuten later plaats op de achterbank van zijn auto. Het was krap, ongemakkelijk en onwaarschijnlijk wild. De perfecte metafoor voor de relatie die ze ooit hadden. Eerst wouden ze het nog op de parking zelf doen, maar de kiezelsteentjes prikten in Brulletjes billen en in de tuin, een andere mogelijke locatie, zouden ze volledig blootgesteld zijn aan de blikken van hun bekvechtende familie en de andere restaurantgangers. Het zou wel meteen de ruzie stilleggen, maar dan waarschijnlijk een nog hevigere versie doen losbarsten. Dus bleef enkel nog de kleine Feista met beperkte beenruimte en laag dak over. Als eerste standje probeerden ze dat Peter ging zitten met zijn broek op zijn enkels en zij op zijn schoot, maar om hiervan te genieten had Brulletje idealiter een helm nodig. Dus verplaatsten ze zich in een andere positie, namelijk hij plat tussen de twee voorzetels, zij rok omhoog, slipje uit op hem, maar ook dit plan faalde wegens het hardnekkig poken van de versnellingspook in zijn rug. Tussen geilheid en daad stonden geen wetten maar wel praktische bezwaren in de weg. De laatste poging vergde wat voorbereiding, namelijk de achterzetels naar beneden en dan was het bedoeling half op de zetels half in de koffer, maar eerst moest hij dat verdomde hendeltje zoeken waardoor de stoelen neerklapten, zijn kop rood van allerlei soorten opwinding, zij giechelend door de aanblik van zijn werkloze stijve bengelend tussen zijn dijen, maar wel blijven vingeren om het gevoel niet te verliezen. Eindelijk hanteerde Peter het juiste mechanisme en kon het neuken

tussen reservewiel en vergeten boodschappentassen verdergezet worden. En ondanks alles was het absoluut de moeite waard, voor hen allebei. Eerst puur puur genot, daarna de rest, waaronder spijt en overleg van hoe nu verder. Maar wat ze voornamelijk nodig hadden, was een zeer solide excuus voor wanneer ze het restaurant terug binnenstapten. Een antwoord als ‘Niks speciaals’ zou allesbehalve toereikend zijn. Zeker naar Nancy toe. De ruzie leek bedaard, dus hun intrede zou nog des te meer opvallen, samen met de vlekken op zijn broek en haar volledig in de war kapsel. Iemand met twee ogen en twee hersencellen zou in twee seconden doorhebben wat deze twee mensen hebben uitgestoken, dus laat staan een volledige tafel.

Peter en Brulletje twijfelden voor de voordeur en even leek wegvluchten en nooit meer terugkomen even romantisch als logisch. Maar zo goed was de seks ook weer niet. Hij keek naar haar en vroeg hem te vertrouwen, hij zou wel iets verzinnen. Brulletje geloofde er niks van, maar knikte toch, opgelucht dat hij het op zich nam de meeste slagen te incasieren.

De familie leek gekalmeerd en de twist leek bekoeld, als enige schade wat kapotgescheurde hemden en wat verbrijzelde ego's. Na al het geroep, getier, gesleur en geduw kwam de oplossing. Godfried ging een deel van zijn erfenis in een bankkluis stoppen. Bij zijn overlijden moest zijn vrouw eerst Charel bellen en dan pas de dokter. Zo kon Charel de kluis ledigen en in zijn kluis steken nog voor zijn vader officieel dood was verklaard, om successierechten te vermijden. Pas na het wisselen van kluis zou Charel terugbellen naar de kersverse weduwe en haar de toestemming geven om de dokter te bellen. Maar stel dat Charel op het moment van overlijden het land uit was, dan was het de verantwoordelijkheid van de tweede zoon op rij. Maar iedereen wist dat Charel vanaf dat moment nooit verder dan honderd kilometer

verwijderd van de bank op vakantie zou gaan. En zo zou het geschieden. Heel de overeenkomst werd op een servet uitgeschreven en door alle betrokkenen ondertekend. Henri werd erbij gehaald als getuige en werd verzocht champagne te brengen.

Het was toen ongeveer, bij de verdeling van de champagne-glazen, dat de afwezigheid van Brulletje en Peter begon op te vallen. Dus het was dan ook niet verwonderlijk dat ieder familielid rechtstaand met glas klaar om te toasten hun binnenkomst detecteerde en bijna in koor de gevreesde vraag stelde.

‘Waar hebben jullie gezeten?’

Heldhaftigheid maakte plaats voor pure paniek en Peter kreeg geen zinnig woord meer uit zijn strot, Peter kon alleen maar huilen. Als een kind die zijn teddybeer had verloren, stond hij luidkeels te grienen en sorry's te mompelen. Brulletje probeerde nog verschrikt de schade in te perken door ‘ik-weet-van-niks’-blikken te werpen. Maar toen begon Peter zinnen te snikken als: ‘Sorry Nancy, echt waar sorry, ik zal het nooit meer doen, maar zij is begonnen, ik wou eigenlijk helemaal niet, maar zij begon aan mijn piemel te oefenen en je weet dat ik daar zo gevoelig ben en dat ik altijd geil word als iemand aan mijn piemel foefelt, maar ik wou echt niet, maar zij deed toch verder, echt waar sorry, Nancy, kunnen we alstublieft naar huis gaan? Ik voel me niet goed.’

Nancy nam haar glas en kapte het over Brulletje, nam dan haar verloofde en sleurde hem naar buiten, de auto in en zo naar huis. Nu bleef Brulletje alleen achter met zestien afkeurende koppen voor zich en zei het enige wat een vrouw in haar positie kon zeggen.

‘Vroeger was hij leuker.’

Regenloze dagen

Ondine Jansen

De nachten waren het ergst. Ik hoorde hem rond een uur of drie aan het touwtje van het licht trekken. *Flik flak*. Gerommel in de kamer, op zoek naar sloffen, bril, pillendoos. Hij stootte zich altijd wel ergens aan. De rand van het bed of het nachtkastje vol onontbeerlijke spullen. Salmiak voor plotse-ling opkomende keelpijn, verpulverd krijt voor brandend maagzuur, in velletjes papier gevouwen poeders voor als zijn hernia opspeelde. Verder lag het nachtkastje bezaaid met her en der opgeraapt kleingeld, gebruikte tandenstokers en lucifersdoosjes met oorwasproppen, gekneed in de vreemdste vormen. Hij vloekte sissend, omdat het zeer deed, of omdat hij moest bukken om iets op te rapen. Dan de gang naar het toilet, waar het allemaal om begonnen was. Plakkende stappen op het linoleum in de gang, gedempt geluid op de tegels in de badkamer. De sleutel die hij vergeefs nog een vierde keer probeerde om te draaien. Hij was een kolos in de nacht. Ik hoefde hem niet te zien om te weten hoe hij eruitzag. Wrijvend in zijn alsmat tranende ogen, een grauw gelaat.

Te lange nagels. Ze mochten door de zusters niet gekort worden. Panisch werd hij wanneer ze op hem afkwam met de schaar. 'Jullie gunnen me nog geen nagel om mijn kont te krabben,' schreeuwde hij tegen hen. 'Wie heeft nog mededogen met mij? Jullie doen dit werk alleen maar voor het geld, om de kosten te betalen van jullie armetierige bestaan. Er zit geen ziel achter. Jullie doen maar wat.'

Een jaar lang kwamen ze op gezette tijden, de zusters met hun praktische kapsels, hun gezondheidssandalen en modelloze schorten. Dit gebeurde na hevig aandringen van de huisarts, om mijn moeder te ontlasten. Lijdzaam lieten we ze binnen in ons gezin, we waren niet gewend aan bezoek. Anderen zagen we als indringers van wie we niet gediend waren. Mijn vader ontving ze nog met het grootste enthousiasme. In het begin dwong hij ze tot luisteren. Hij zocht oogcontact terwijl hij zijn theorieën uiteenzette, en ging sneller praten als ze ongeduldig op hun stoel op en neer schuifelden.

Uiteindelijk negeerden ze hem en begonnen hoofdschuddend aan hun taken. Vanaf dat moment ging hij ze tegenwerken. Als ze niet goedschiks een hekel aan hem kregen dan maar kwaadschiks. Zo snel mogelijk en met zichtbare tegenzin deden de zusters hun werk. Algauw waren er telkens redenen waarom ze moesten verzuimen, zoals ondraaglijke rugpijnen of plotselinge sterfgevallen in de familie. Daarna zagen we ze nooit meer terug, waarna wij zuchten van verlichting slaakten. We waren, althans voor zolang als het duurde, weer onder elkaar.

Ik keerde leven met zijn grillige gedrag, zoals boeren leren leven met aaneengeregen regenloze dagen in de zomer. Immer alert was ik, op alles voorbereid. Overdag observeerde ik hem nauwgezet. Zo wist ik dat wanneer hij 's avonds meer dan zijn dagelijkse glas zoete port dronk, hij hevig snurkte en ook dat wanneer hij zijn geliefde detectives las, hij wartaal uitsloeg vlak voor hij wakker werd. Ik wist ook dat als tante Ellie ter sprake was geweest, hij de nacht daaropvolgend drie uur wakker hevig woelde. Ik zorgde ervoor dat ik op tijd in bed lag, zodat ik mijn eerste dromenslaap achter de rug had wanneer het begon. Tenslotte moest ik overdag naar school.

Mijn moeder sliep door alles heen. Ze reikte hem hoogstens wat aan, zoals een van haar geborduurde zakdoeken die ze onder haar hoofdkussen bewaarde en viel dan meteen weer in slaap. De zakdoeken vond ik de volgende ochtend in de wasbak. Ze waren in de lengte doormidden gevouwen en doorweekt, alsof hij er een wond mee had willen stelpen.

Af en toe leek hij de weg niet terug te kunnen vinden en stommelde hij mijn slaapkamer binnen. Hij ging op de houten kruk naast mijn bed zitten en zong zacht mijn naam voor zich uit.

'Papa, papa,' zong ik terug, omdat ik wist hoezeer zachte tonen hem kalmeerden. Ik verlangde er vurig naar om het

waas voor zijn gedachten weg te nemen. Hoe afstotelijk ik hem ook vond, hoezeer ik hem ook kon haten bij daglicht; ik was op zulke momenten in staat mijn leven voor hem te geven. Hij huilde soms. Meestal bleef hij ruim een uur, tot zijn voeten met de gele kalknagels door en door koud waren. Hij wreef over zijn benen en verliet mijn kamer, duizend excuses prevelend.

Daarna hoorde ik de geluiden in omgekeerde volgorde. Zijn voetstappen op de gang, in de slaapkamer. Het legen van een glas water en het zuchten als hij zich krakend uitstreekte op bed. Hij draaide en woelde nog een poos tot het doodstil was.

Dit was lijden voor hem wist ik. Deze aftakeling van zijn vroeger vlijmscherpe geest. Soms, wanneer het kermen al te heftig in mijn oren klonk, hoopte ik dat het einde spoedig zou naderen. Maar dan, wie zou ik zonder hem zijn?

Ik deed mijn best zijn toestand te zien als vergankelijk. Eigenlijk was hij normaal, besloot ik, op een paar vreemde gedragingen na. Mijn moeder hielp daarbij. In haar ogen werd hij ooit weer de man die ze van vroeger kende. De man die elke zaterdag seringen meenam, die haar met een stiekeme hand onder haar rok deed blozen en haar overal en altijd aan het lachen kon maken. Ze liet mijn vader zo veel mogelijk zijn gang gaan, in de hoop dat ze er dan zo min mogelijk last van had. Tegen anderen die naar mijn vader vroegen, vertelde ze dat hij een virus had, soms ook dat er een bacterie in zijn darmen huisde, hij de ziekte van Meunière had, of Pfeiffer. Soms ook dat hij zo bezig was met zijn geniale uitvindingen waarop hij later patent zou aanvragen, dat hij tijdelijk met zijn hoofd in de wolken liep. Rust, veel rust zou hem goed doen. Als we maar geduld hadden, daar kwam het op aan.

Neuriënd liep ze door het huis, kneep de dode bloemen uit de begonia's op de vensterbank, en kweet zich met al haar

energie aan ons huishouden. Uren kon ik naar haar kijken als ze zo bezig was. Ze vond wetmatigheden in de gekste dingen. Op de eerste maandag van de maand was het versteldag. Ze nodigde dan haar ongetrouwde zus uit, en ging met haar door de overvolle wasmand heen. Met een hoorspel waar ze om moesten giechelen op de achtergrond werden sokken gestopt, ladders in panty's opgehaald en knopen aangezet.

Met eenzelfde innerlijke noodzaak begon ze elke dag om drie uur met aardappels schillen, en om zeven uur met de afwas. Elke donderdagavond werden onze schoenen gepoetst en om de maand, op zaterdagmiddag, het zilver. Mijn vader liep er omheen of doorheen, klagend of zingend, maar ze liet haar werk er nooit onder lijden.

'Mathilde, lieverd, misschien wil jij me helpen met uitwrijven,' vroeg ze me eens. Mijn vader die op dat moment toevallig binnenkwam, keek me aan, gaf me een knipoog en zei dat hij me nodig had voor andere zaken. Daarmee doelde hij op het begieten van de bloemen. Het was de enige taak in het huishouden die hij tot het eind volhield. Zonder morsen, en vooral zonder het ook maar een keer te vergeten. Op dat moment geloofde ik mijn moeder, die beweerde dat het allemaal een kwestie was van hormonen of bacteriën. Met het juiste medicijn zou hij op een dag weer de oude vader van vroeger zijn.

Mijn herinneringen zijn niet lineair, zoals de oplopende cijfers op het liniaal dat in mijn houten tekendoos zat. Mijn herinneringen zijn als de inktvlekken die de waterplassen in de tuin steeds donkerder kleurden wanneer ik mijn inktpatronen erboven leeg liet lekken.

Pas veel later realiseerde ik me dat het al vroeger begonnen was. Zeven was ik misschien, toen ik tussen de middag uit school kwam om mijn boterham te eten. Het was hartje winter, er was al dagen sneeuw voorspeld. Mijn sleetje stond

klaar, vader had het die zaterdag een nieuw verflaagje gegeven. Maar de sneeuw bleef in de lucht hangen tot onze grote teleurstelling.

Ik vond hem zat op de bovenste tree van de trap. Hij droeg zijn donkergrijze pak met de streepjesstropdas die ik zo mooi vond. Zijn slanke handen met de gouden trouwring lagen op zijn knieën.

'Papa, wat doe jij hier?' riep ik. Zijn blauwe ogen lichtten op toen hij mij zag. Hij trok me naar zich toen en liet zijn vingers over mijn handpalm dansen.

'Mijn sokken,' zei hij, 'enkel mijn sokken nog. Ik kan ze nergens vinden.' Zijn voeten die een tree lager naast elkaar op de betonnen trap stonden waren wit. Ik zag ze alleen in de zomer, als we aan het strand waren, maar dan waren ze niet zo wit. Ik sprong op om zijn sokken uit de onderste la in de gangkast te pakken en bracht ze naar hem. Gretig, als een uitgehongerd dier trok hij ze uit mijn handen.

'Dank je, kindje,' zei hij. 'Dank je, dank je.' Hij trok zijn sokken aan, wreef ze met zijn handen glad over zijn voeten en ging staan. Hij was lang, ik reikte tot het midden van zijn buik.

'Weet je wat Tilly,' zei hij. Hij noemde me alleen Tilly als we met zijn tweeën waren. Met mijn moeder erbij was het Mathilde. 'Ik ben nu toch al te laat. We kunnen net zo goed samen uitgebreid lunchen. Lust je een roerei?' We lachten. Hij en ik, geen speld tussen te krijgen.

Op school werd er voortdurend over me gefluisterd. Ik merkte het aan het plotselinge zwijgen als ik ergens binnenkwam, het stiekeme wijzen als ze dachten dat ik niet keek. Het wende, zoals alles wende. Het mooiste meisje uit mijn klas, dat het jaar daarvoor ook nog het pianoconcours won, zei tegen me, op een vol schoolplein, dat mijn vader gek was. Ik haalde mijn schouders op.

‘Wat je zegt ben je zelf,’ zei ik.

‘Mijn moeder zag hem op straat lopen, in zijn onderbroek,’ hield ze vol. ‘Hij liep zomaar de weg over, zonder te kijken. De politie kwam erbij, maar hij vocht met de agenten. Toen lieten ze hem maar naar huis lopen. In een witte onderbroek.’

Met mijn handen over mijn oren liep ik weg.

‘Ze heeft het zelf gezien,’ gilde ze me na. ‘Hij is gek. Gek.’

Op zondagmiddag zaten we meestal zwijzaam in de huiskamer rondom de zwarte kachel met het zwartgeblakerde mica ruitje. Op de vensterbank stond de opgezette kaaiman die mijn tante, een missiezuster in Suriname, had meegenomen en rechts daarvan de hemelsblauwe glazen set, hun huwelijkscadeau. Tegen de zijmuur stond de beukenhouten boekenkast met het tijdschriftenplankje waarop afleveringen van *Schöner Wohnen*. Door de balusters scheen een gelig licht de kamer binnen. Ze waren van stevig papier gemaakt. Je moest ze heel zorgvuldig optrekken, anders hingen ze scheef. Bovendien raakten de nylon koordjes dan in de war. Mijn moeder borduurde, een van de eindeloze reeksen bloemenpatronen die ze uitwisselde met haar jeugdvriendin die nog altijd in haar geboortestad Goes woonde. Mijn vader las de krantenkaternen. Wanneer hij ermee klaar was, vouwde hij ze op en legde ze op een stapel.

Het zal rond een uur of vier zijn geweest. Het schemerde buiten en mijn moeder tuurde door de loep die om haar hals hing. Er zat een lampje in. Ik kreeg honger, maar het had geen zin om te vragen om iets lekkers. We aten pas om zes uur. Mijn vader werd rusteloos. Met zijn lange magere lijf ijsbeerde hij door de huiskamer. Hij knipte de schemerlamp aan, maar toen mijn moeder op haar horloge keek en fronste, knipte hij de lamp weer uit. Ik hoorde hem rommelen in de keuken en met een glas rode port terugkomen, dat hij als limonade, in klokkende teugen opdronk.

Plotseling rechtte hij zijn rug, streek zijn handen door zijn haar, en liep naar me toe. Ik zat aan de grote eettafel, die om half zes zou worden leeggemaakt, te tekenen. Voor me lag een opengeslagen hondenencyclopedie, waaruit ik een sint-bernardshond natekende. Ik dacht eraan hoe hij me ooit in een donker woud zou vinden, verdwaald en hongerig, en hoe ik dan gered zou worden door het drankje in het vaatje om zijn nek.

Hij ging naast me zitten, rommelde wat in mijn tekendoos en zocht een potlood uit. Door mijn oogharen heen zag ik dat hij letters die ik niet kende op stroken krantenpapier krabbelde, die hij daarna uitknipte, verfrommelde en in mijn hand stopte.

Met zijn rug zo veel mogelijk naar mijn moeder toe, fluisterde hij. ‘Dit zijn geheime boodschappen. Alleen degene voor wie ze bestemd zijn, kan ze ontcijferen.’ Hij keek me veelbetekenend aan, net zolang tot ik knikte en ze in mijn broekzak stopte.

Ontcijferen. Dat was het. Ik moest hem helpen met ontcijferen.

Ik weet nog dat ik die dag een blauw-wit gestreepte haarband droeg, die ik op een avond verloor op het station bij het ophalen van mijn vader uit de dagverpleging waar hij doorde-weeks heen ging. Maar dat was later, veel later, toen zijn ziekte een naam had gekregen.

Zand

Henk van Straten

Het is nu zover gekomen dat ik niet meer weet of waar ik naar kijk de uitgedroogde huid op m'n armen is, of de beige, gebarsten aarde onder m'n voeten. Het ene zou het andere kunnen zijn, en het andere het ene. We hebben nog maar een liter water, Abdul en ik. Dat is meer dan genoeg voor hem, maar veel te weinig voor mij.

Abdul. Ik heb dorst, Abdul.

Abdul, met zijn taaie leren huid en zijn pezige slangenlijf. Alles aan hem is hoekig en recht en dun en smal en taai en weerbarstig. Als je me maar brengt waar ik zijn moet, Abdul. Ik heb geen keus. Ik moet je vertrouwen. Ik heb zelfs m'n geweer achtergelaten, Abdul. Het was te zwaar. Te groot. Zoals ook dit uniform te zwaar en te groot is. Het liefst liep ik naakt, Abdul. Maar dan zou de zon me levend roosteren. Ik zou geen drie passen meer kunnen zetten.

Hoe lang nog, Abdul? Hoe ver is het nog? Ik zou willen dat ik met je kon praten. Je grijnst alleen maar. Die grijns is de reden dat ik je niet mag, Abdul. Jou en jouw soort. Die grijns is wat ik altijd het liefste zag in het cirkeltje van m'n vizier. Waarom altijd die verdomde grijns? Het is een koude grijns; de grijns van een hyena of een krokodil of een clown. Maar ik vertrouw je, Abdul. Ik heb geen keus. En misschien is die grijns wel een glimlach. Misschien ben je een goede man. Het spijt me, Abdul. Ik mag zo niet denken. Het spijt me werkelijk.

Hoe lang nog, Abdul?

Abdul grijnst, knikt en wijst. Ik volg zijn vinger en zie niks

dan zand, blauwe lucht en eindeloze horizon. Recht boven ons hangt een zilverwitte bal die zo het vocht achter uit m'n nek zuigt. Ik gebaar naar Abdul dat ik meer moet drinken. Ik moet meer drinken, Abdul. Hij grijnst en wijst weer naar het grote niets. Ik weet niet waar we heen gaan. Ik weet niet of Abdul eigenlijk wel begrijpt waar ik heen wil.

Zijn ogen zijn groot en omrand door gerimpeld vel. Hij lijkt op een hagedis. Een perfect aangepaste hagedis. Het water in zijn lijf gaat waar het zijn moet. Wordt niet verspild. Blijft opgeslagen zitten onder die reptielenhuid. Hoeveel zou hij wegen? Vijftig kilo? Dat is nog niet eens de helft van mij...

M'n spieren schreeuwen om proteïne. Ze verbruiken energie en vocht als een stoommachine, en verzuren meer bij elke stap die ik zet. Ik moet eten. Brandstof heb ik nodig. Kip, pasta, tonijn, pap, ei, vlees, kwark. Het water loopt me haast in m'n mond. Maar natuurlijk niet echt, want m'n mond is kurkdroog.

Honderdvijftig kilo kan ik bankdrukken, Abdul. Eerlijk waar. Vraag het aan een willekeurig iemand op het kamp. Maar mijn kracht is hier louter ballast. Het zuigt me leeg. Het houdt me terug. Het trekt me naar beneden.

Ik ben sterker dan jij, Abdul. Ik breek je zo in tweeën. Als een lollystokje. Maar wacht nu op mij, Abdul. Niet zo snel nu. Wacht toch even. Ik moet echt nog even wat water drinken, Abdul. Water, Abdul. Water. Water. Water.

Abdul grijnst zijn grijns. Zijn scherpe neus wijst naar mijn brede neus. Hij wijst en wijst en wijst en hij brabbelt de hele

tijd dat klote-Arabisch. We zijn er bijna, denk ik dat hij me wil vertellen. We zijn er bijna, soldaat. We zijn er bijna, westerse domkop. Maar ik zie nog steeds niets dan zon en zand en horizon en leegte en Abdul.

Ik denk dat ik hier dood zal gaan. Ik denk dat ik hier dood zal gaan en dat het laatste dat ik zal zien die grijns is. En die zilverwitte bal in de lucht. Ze zijn me aan het zoeken. Mijn divisie. Dat kan niet anders. Met helikopters. Misschien een F-16. Als ze me vinden, zullen ze Abdul onder schot houden. Maar ik zal zeggen, nee, nee, hij probeerde me juist te helpen. Abdul is mijn vriend.

Is dat zo, Abdul? Ben je m'n vriend? Probeer je me te helpen? Waar neem je me mee naartoe? Naar zanderig water en kruidig eten en gesluerde vrouwen en dampende waterpijpen? Of naar een bebaard doodseskader met lange zwaarden en een draaiende videocamera?

Grijns, brabbel, brabbel, grijns, grijns.

Eindelijk krijg ik weer een slokje water. Er komt zand mee dat aan het mondstuk zit. Het brand in m'n slokdarm. Ik wil niks verspillen, maar ik moet hoesten en ik ben zo gulzig dat er straaltjes water langs m'n kin lopen die meteen worden opgezogen door m'n ziltige overhemd. Meer, meer, meer, Abdul. Elke porie, elk haarvat, elke cel schreeuwt om meer. M'n tong voelt als een drie maanden oude hondendrol in de zomer. Nog één slokje, Abdul.

Maar Abdul draait de dop terug op de flacon. Hij brabbelt. Ik vertrouw hem. Hij brabbelt nog meer. Ik heb geen keus. Hij brabbelt nog meer. De zon steekt in m'n nek. Brabbel, brabbel, brabbel.

Ik laat je langzaam doodgaan, jij vies westers varken, brabbelt hij. Langzaam, langzaam, langzaam. Niet snel, maar langzaam. En pijnlijk. Pijnlijker dan jij je voor kunt stellen, weekdier. Creperen zul je. Als een met zout bestrooide naakt-slak.

De zon steekt en brandt en snijdt en schuurt.

Ik vertrouw je, Abdul. Ik vertrouw je, maar o wee als...

M'n vingers glijden langs het handvat van het mes aan m'n riem. Ik zet nog een stap. Nog een stap. Nog een stap. Abdul wijst. Die kan op. Ik knik en zet nog een stap. Nog een stap. Nog een stap. Abdul grijnst. Mijn vingers verlaten de riem en het mes.

Ik zie een meertje. Daar, een mooi meertje. Ik zie... een meertje, abdul! een meertje! Abdul knikt van nee. Geen meertje. Jawel, abdul! daar! je weet niet eens wat ik zeg! Abdul grijnst. Knikt nee. Wijst. Loopt door. abdul! jij domme zandneger! jij goedkope terrorist!

Abdul knikt nee. Brabbelt. Wijst. Hij loopt stug door in de richting van zijn vinger, wat niet de richting is van het meertje met het heldere water en de groene bomen en het lange gras. Ik wil naar dat meertje, maar volg toch Abdul. Ik schreeuw naar hem en scheld hem uit, maar ik volg hem als een straathondje. Ik kan onmogelijk alleen naar het meertje gaan. Want wat als ik er ben? Drinken? Slapen in het zachte gras? En doodgaan?

Nee, ik ga met jou mee, Abdul. Maar waarom konden we daar niet even wat drinken? Onze flacon bijvullen? Waarom ben je zo wreed, Abdul? Is er geen overleg mogelijk tussen ons? Ben ik dan niet ook een man als jij? Ik ben toch geen kind, Abdul? In mijn eigen wereld ben ik sterk en knap en zou ik je geen blik waardig gunnen. Besef je dat wel? Dan zou ik grijnzen en dan zou ik wijzen en dan zou ik doorlopen, Abdul.

Nee, Abdul, wacht! Ik bedoelde het niet zo. Ik vertrouw je volkomen. Neem me mee, Abdul. Hoe ver nog? Is het nog ver?

Geen grijns dit keer. Abdul is boos. Geïrriteerd. Hij stapt nu haastig met zijn pezige, lange benen door het harde woestijnzand en brabbelt ongeduldig met korte, felle woordjes. Hij spuugt op de grond. Ik kan hem niet bijhouden. Mijn voeten zijn te zwaar. Mijn laarzen zijn te zwaar. Mijn lijf is te zwaar.

Abdul, wacht! Ik ren naar voren en grijp hem bij zijn witte jurk. M'n tenen lijken af te breken. Scheuten pijn gaan door m'n rug. Abdul, het spijt me! Hij brabbelt belerend met opgestoken wijsvinger. Jij dom, blank stuk vlees, zegt hij. Je bent gulzig en dik en zwaar en lui en dom en je hoort hier niet thuis. Je hoort hier niet thuis, soldaat. Je bent een witte walvis in de woestijn en je had hier nooit moeten komen en nu ga je dood.

Tranen mengen zich met zweet. Alles prikt. Alles pikt. Alles fikt. Ik zak door m'n knieën. Ik smeeek hem. Het spijt me, Abdul. Ik wil hier niet doodgaan. Abdul wijst naar de horizon. Ik knik ja, oké, dat is goed. Hij brabbelt. Ik knik ja, natuurlijk, wat jij wil. Hij brabbelt nog meer. Ik knik ja, ja, ja. Ik doe wat jij zegt, Abdul. Ik ga waar jij wil.

Hij zwijgt.

Ik huil.

Hij grijnst.

Ik kus zijn blote tenen.

We lopen door.

Wat minuten zouden moeten zijn, lijken eerder uren. Wat ademen zou moeten zijn, is vuurspuwen. Wat voeten zouden moeten zijn, zijn afgekloven kippenboutjes. Ik denk niet dat ik het red, Abdul. Om me heen zie ik nog steeds dezelfde kleuren, hetzelfde licht, dezelfde zanderige leegte. Geen gesluisde vrouwen. Geen kleine kopjes veel te zoete thee. Geen zwaarden en geen videocamera's. Ook het meertje is nu verdwenen. Even vraag ik me af of ik het nog zou kunnen vinden, maar al snel laat ik die gedachte los. Abdul weet wat hij doet. Abdul is heer en meester in dit land. Ik volg hem tot aan de dood, ook al zou hij degene zijn die me dood wil.

Nog meer tijd passeert. Ik val om. M'n knieën schuren over het zand. Ik plak vast aan de aarde. De massa spieren in m'n borstkas ploft neer en zakt weg. Ik ruik het zand. De hitte stijgt op en stroomt als kokend water door m'n lijf. Ik voel hoe het bloed achter m'n ogen kruipt.

Abdul, ik heb thuis een vrouw. Net als jij. Misschien heb jij er trouwens wel meer. Houd je van je vrouwen, Abdul? Geef je hun ook die grijns? En zien zij dan wat ik zie, Abdul? Diezelfde leegte? Die grijns die niks zegt, maar kaal en droog is als de woestijn? Laat me maar liggen, Abdul. We hadden naar het meertje moeten gaan. Stomme kutterrorist die je bent. Je had naar me moeten luisteren. Ik ben een soldaat. Ik weet wat ik doe. Hak m'n kop er maar af, laffe hond. Ik weet dat je het wil. Met je sandalen en je baard. Ik wist het wel. Ik ken jou wel. Ik ken die grijns toch! Hoe vaak heb ik een grijns als de jouwe niet gezien? En dan was het altijd niets dan ellende, Abdul. Altijd.

Een laatste slok water. Alsjeblieft, Abdul. Laten we teruggaan naar het meertje. Laten we samen zwemmen en drinken en sinaasappels eten. Sappige sinaasappels, Abdul. En ananassen en ijskoude citroenen. Er zullen vrouwen zijn, Abdul. Met en zonder sluier. Voor jou en voor mij. Het schone water zal over hun blote benen naar beneden lopen en wij zullen het oplikken. Wij likken de druppels op. Wij likken de ijskoude druppels op.

Abdul knielt naast me neer.

Brabbel, brabbel, brabbel.

Hij trekt aan m'n kleren. Aan m'n oorlel. Hij slaat met vlakke hand op m'n kaalgeschoren hoofd. Ik vraag me af hoe hij eruitziet als hij slaapt. Vredig of juist zenuwachtig? Ik stel me zijn penis voor. Dun en lang en bruin en taai. O, Abdul, dat dit mijn laatste gedachten moeten zijn. Ik kan niet meer normaal nadenken. Ik weet het gewoon niet meer, Abdul.

Hij prikt met zijn lange, benige wijsvinger in m'n zij. In m'n been. In m'n biceps. Maar ik blijf liggen. Neus in het zand. Rug naar de zon. Een berg vlees en botten en ogen en stoppels en nagels. Langzaam vergaand onder de eindeloze, ijsblauwe woestijnlucht.

Ik ben het zand, Abdul. Ik ben het zand en de wind en de zon. Jij misschien meer dan ik. Maar ik ben het ook.

Knippen & Plakken

Linda Mulders en Lex Dulak

Het enige hoorbare geluid was het vouwen van de theezakjes. Onder mevrouw Huygens' vingers kraakte zacht het bruine papier met de afbeelding van een rooibosplantje. De dikke vitrage verduisterde de kamer en mevrouw Huygens moest haar ogen tot spleetjes knijpen om precies te kunnen zien waar de vouw moest komen. Hierna knipte ze met een schaar het deel van het theezakje af dat ze niet nodig had. Ze opende een doosje dat voor haar stond en legde hier het afgeknipte strookje in. Misschien kon ze het ooit nog eens gebruiken.

De digitale klok van de videorecorder wees met felgroene cijfers twee uur aan. Mevrouw Huygens zou zo eens langzaam opstaan om de radio aan te zetten. Ze stelde het murmelende geluid van stemmen uit de keuken op prijs, en om vijf over twee begon altijd *Het Stenen Tijdperk* op Nederland 2. Mevrouw Huygens was misschien honderdtweënhalf, maar ze was nog net zo onafhankelijk als altijd en woonde dus nog steeds op zichzelf.

De brievenbus klepperde en een zachte plof op de deurmat kondigde de komst van een brief aan. 'Een brief?' dacht mevrouw Huygens. Ze wist precies op welke dag welke rekening kwam. En vandaag zou er geen komen.

Mevrouw Huygens legde de laatste vouw in het zakje. Hij was een beetje scheef, maar het kon ermee door. Hierna

stond ze op en liep ze schuifelend de gang in. Voor de mat bleef ze staan. Daar lag hij toch echt: een heuse brief op de twintigste van de maand.

Mevrouw Huygens nam de skistok, die naast de deur stond, in haar hand en prikte de punt ervan door de brief. Ze liep de huiskamer weer in, ging op de bank zitten en trok de brief los van de punt van de skistok. Het was een grote witte enveloppe met het logo van een eekhoorn in de linkerbovenhoek. En wat nog veel vreemder was: hij was gericht aan de ouders/verzorgers van Maartje Huygens. Nu was mevrouw Huygens wel oud, maar beslist niet vergeetachtig en zij wist heel goed dat ze geen ouders/verzorgers meer had. Met de nagel van haar pink scheurde ze de enveloppe keurig langs de vouw open. Ze haalde er een vel papier uit, met linksboven weer het logo met de eekhoorn.

'Beste ouders/verzorgers van Maartje Huygens...', stond in de brief. 'Graag willen wij Maartje uitnodigen op kleuterschool de Kleine Eekhoorn. Maartje mag een dagje komen kijken op maandag 5 februari in groep Bambi. De schooldag begint om 9 uur en is afgelopen om 3 uur. Laat u even weten of Maartje komt?'

Aandachtig draaide ze het telefoonnummer onder aan de brief. De telefoon ging een paar keer over en werd toen opgenomen.

'Kleuterschool de Kleine Eekhoorn, met Jessica?' hoorde ze.

'Hallo, met mevrouw Huygens,' zei mevrouw Huygens. 'Maartje komt wel.'

Vijf februari was een koude, grauwe dag. Moeders joegen hun kinderen gehaast kleuterschool de Kleine Eekhoorn in. Achter mevrouw Huygens trok de taxi op, terwijl ze haar skistok ferm in de halfbevoren aarde plantte en de frisse lucht opsnoof. Ze kwam veel te weinig buiten.

De hal van de kleuterschool was warm en gezellig, met onhandig gevingerverfde vellen gekleurd karton aan de muren. Mevrouw Huygens keek om zich heen.

'Groep Bambi,' mompelde ze.

'Bambi is daar,' zei een van de moeders, terwijl ze haar kind van zijn jas probeerde te ontdoen en hem daarbij per ongeluk benauwde. 'Einde van de gang.'

'Dank u wel hoor,' zei mevrouw Huygens en liep de gang door. Links en rechts zag ze lokalen met rondrennende kleuters. Aan het einde stond een deur met een grote poster van Bambi open. Mevrouw Huygens stapte het lokaal binnen. Het duurde even voordat een van de leidsters haar had gezien, maar toen kwam ze wel meteen op haar af. Het was een jonge vrouw met een felgekleurde bril op.

'Dag mevrouw, ik ben Jessica,' zei ze. 'Kan ik u helpen?'

Mevrouw Huygens haalde de brief te voorschijn en vouwde hem open.

'Ik heb een uitnodiging gehad,' zei ze. Ze liet de brief zien, maar hield hem wel stevig vast.

'Voor uw kleinkind?' vroeg Jessica onzeker.

'Nee,' zei mevrouw Huygens, 'voor mijzelf. Kijk maar, Maartje Huygens. Dat ben ik.'

Een tweede leidster was erbij gekomen.

'Moet je nu zien, Elaine,' zei Jessica. Elaine las mee over Jessica's schouder.

'Maar mevrouw,' zei Jessica. 'U begrijpt toch wel dat hier een vergissing in het spel is? Dit is een kleuterschool.' Ze gebaarde naar de kinderen, die ontdaan van hun jassen en tassen in de poppenhoek doken of prentenboeken uit de kast trokken.

'Ik haal Iwan wel even,' zei Elaine en haastte zich het lokaal uit. Jessica bood mevrouw Huygens een stoel aan.

'Dank je,' zei mevrouw Huygens. Ze ging zitten en vouwde haar handen ineen in haar schoot.

'Wat komt u doen?' vroeg een van de kleuters, een meisje met twee staartjes en een snotneus.

'Ik kom een dagje kijken,' antwoordde mevrouw Huygens. 'Veeg je neus af.'

De kleuter blies een snottebel en veegde haar neus af met de mouw van haar trui.

'Dat is beter,' zei mevrouw Huygens.

Jessica kwam het lokaal weer binnen met een man van middelbare leeftijd met een stropdas met Mickey Mouse erop die zich voorstelde als Iwan.

'Wat een vergissing, hè?' zei Iwan. 'Het spijt ons zeer. Bent u van ver gekomen? Wilt u koffie voordat u gaat?'

'Met een klein beetje melk,' zei mevrouw Huygens. 'Maar naar huis ga ik niet. Ik word om drie uur pas weer opgehaald.'

Iwan keek Jessica aan, die haar schouders ophaalde, en richtte zich toen weer tot mevrouw Huygens.

'Ik ben bang dat wij u hier weinig van dienst kunt zijn. We hebben al twee uitstekende leidsters, en gekwalificeerd, uiteraard, we...'

'Ik maak me niet van dienst,' zei mevrouw Huygens streng. 'Ik loop alleen een dagje mee. Dat is mij immers aangeboden.' Ze wapperde met de brief, die Iwan van haar aanpakte en vluchtig doorlas.

'Mevrouw,' zei hij half lachend, terwijl hij een kleuter van zijn been veegde, 'wij schrijven iedereen aan die volgens de gemeenteadministratie is geboren in '05. Helaas is daarbij

geen rekening gehouden met mensen uit 1905. Wij bieden onze excuses aan, maar onder geen voorwaarde...'

'U hebt het aangeboden!' hield mevrouw Huygens vol, iets luider dan de bedoeling was. Een viertal kleuters stond het gesprek inmiddels met onverholen interesse te volgen en de groep belangstellende moeders bij de deur groeide eveneens.

'Ik kan heel netjes vouwen,' zei een van de kinderen. 'U ook?'

'O, ja,' zei mevrouw Huygens.

Ze gingen toch zeker niet weer de hele dag vouwen?

'Vandaag gaan we prikken, Zoey,' zei Jessica.

'Prikken?' herhaalde mevrouw Huygens schrill. 'Is dat niet vreselijk gev...'

'Komt u naast mij zitten?' vroeg een andere kleuter, die zijn hand op mevrouw Huygens' knie legde.

Iwan zuchtte, vouwde de brief dubbel en gaf hem terug. 'Vooruit dan maar. Het is ook wel een vreemde situatie. Maar alleen vandaag.'

Zo zat mevrouw Huygens die dag aan de lage tafeltjes te knippen en plakken. Ze versierde de ene uitgeprikte kartonnen vis na de andere. Tijdens de lunch klom er een jongetje met grote vlekken chocoladepasta rond zijn mond op haar schoot.

'Wilt u een verhaaltje vertellen?' vroeg hij. Meteen begonnen alle kleuters 'ja, een verhaaltje!' te roepen.

'Al goed, al goed,' zei mevrouw Huygens. 'Een verhaaltje zullen jullie krijgen. Even denken.'

'Het verhaaltje,' zei mevrouw Huygens, 'gaat over een klein meisje dat Maartje heette. Ze had weinig vriendjes en vriendinnetjes en dat maakte haar erg verdrietig, maar op een dag kwam ze erachter dat ze zich onzichtbaar kon maken.'

'Hoe dan?' vroeg het meisje met de staartjes.

'Dat zal ik je vertellen,' zei mevrouw Huygens. 'Op een dag, toen Maartje in het park wandelde, kwam ze een kunstenaar

tegen. Of dat dacht ze. Het was een oude man. Hij schilderde de vijver in het midden van het park. Maartje kwam naast hem staan en bekeek zijn schilderij. Toen de kunstenaar haar opmerkte, vroeg hij waarom ze zo sip keek en waarom ze niet met de andere kinderen in het park aan het spelen was. "Ik ken geen andere kinderen," vertelde Maartje. Om haar op te vrolijken, pakte de schilder iets uit zijn schilderskist. Hij hield een grote rode gum omhoog. "Dit is een heel speciale gum," zei hij. "Kijk maar." En hij veegde zo Maartjes voeten uit.'

De kleuters keken mevrouw Huygens met open mond aan. Jessica knikte aanmoedigend.

'Maartje kreeg de gum mee naar huis,' ging mevrouw Huygens verder. 'Ze kon zichzelf zo vaak uitgummen als ze wilde, en na een tijdje werd ze dan weer zichtbaar. Maar in de tijd dat niemand haar kon zien, kon ze iedereen voor de gek houden. Ze kon versgebakken cakejes pakken die stonden af te koelen op de vensterbank van de buurvrouw en ze kon in de bomen in de tuin klimmen die haar ouders te hoog voor haar vonden. Ze vond het geweldig. Totdat ze op een dag...'

Mevrouw Huygens zweeg even. De hele kleuterklas hing aan haar lippen.

'... ontdekte dat ze niet meer terug kon veranderen. Ze had zichzelf definitief uitgewist en niemand zou haar ooit nog kunnen zien.'

'Wauw!' zei het jongetje met de gele brodtrommel. 'Cool!'

'Ja!' zei een van de andere kleuters. 'Ze kon alles doen! Alles wat ze wilde!'

'Tja,' zei mevrouw Huygens. 'Leuk, hè.'

Terwijl de kleuters opsprongen en elkaar begonnen uit te gummen, keek Elaine naar de grote klok boven de deur.

'Tijd om naar bed te gaan!' zei ze vrolijk, wat geen enkele reactie teweegbracht. Een van de kinderen was zelfs op de tafel gaan staan.

'Kom daar vanaf, Tim,' zei Jessica.

'Je kunt me toch niet vinden,' riep Tim. 'Ik ben onzichtbaar!'

Beide leidsters stonden op om de kleuters te vangen. Toen dit eenmaal gelukt was, en ze in – of in de buurt van – hun bed lagen, wilden de meesten niet slapen.

'We willen nog een verhaal,' jammerden ze.

'Morgen weer eentje,' zei Jessica.

Mevrouw Huygens, die de bedtijdperikelen had gevolgd vanaf de eettafel, keek verheugd op. Ze stond op en liep de slaapzaal in. Toen ze binnenkwam, was iedereen meteen stil, op een enkeling na die nog 'verhaal!' riep of een onverstaanbare kreet slaakte.

'Ja, hoor, jongens,' zei ze plechtig. 'Morgen weer een verhaaltje. Ik zal een extra leuke verzinnen. Maar nu eerst oogjes toe en snaveltjes dicht.'

Jessica schoof haar bril hoger op haar neus, wisselde een blik met Elaine en knikte. Ze dekte de laatste kleuters toe en toen verlieten alle volwassenen het slaapzaaltje.

Elaine haalde de mand met alle schriftjes tevoorschijn.

'Bedankt hoor,' zei ze. 'Dat was een slimme zet.'

Ze wierp een blik op de monitor die de activiteiten in de slaapzaal liet zien, of eigenlijk het gebrek daaraan, want alle kleuters lagen rustig te slapen.

Mevrouw Huygens voelde zich trots toen ze aan tafel ging zitten bij de leidsters. Lange tijd was er niets te horen behalve het krassen van de pennen van Elaine en Jessica. 'Steffie heeft zich bijzonder goed gedragen,' zag mevrouw Huygens bovenaan een bladzijde staan. 'Ze heeft maar één vouwblaadje opgegeten.' Toen Elaine haar blik onderschepte, keek ze het lokaal rond en voelde zich thuis. Ze zou vanavond eens haar oude sprookjesboeken erop naslaan op zoek naar ideeën voor een volgend verhaal. Wat gezellig dat ze toch terug mocht komen.

's Middags gingen ze naar buiten. In de zandbak kreeg mevrouw Huygens het ene zandtaartje na het andere aange-

boden. De dag vloog voorbij, en na nog een glaasje limonade en een liedje om de dag af te sluiten, stonden de moeders paraat om hun kroost op te komen halen. De meeste knikten vriendelijk naar mevrouw Huygens, de episode van die ochtend nog vers in het geheugen, en wisselden dan heimelijke blikken met elkaar. Toen alle kinderen weg waren, kwamen Jessica en Elaine naar mevrouw Huygens toe om haar te bedanken voor haar hulp.

'Zo,' zei Jessica. 'Nu weet u ook eens hoe het hier toegaat.'

'Ik heb het hier reuze naar mijn zin gehad,' zei mevrouw Huygens. 'En ik kijk uit naar morgen.'

Op dat moment kwam Iwan het lokaal binnen.

'Alles goed gegaan?' vroeg hij vrolijk, zwaaiend naar een van de moeders.

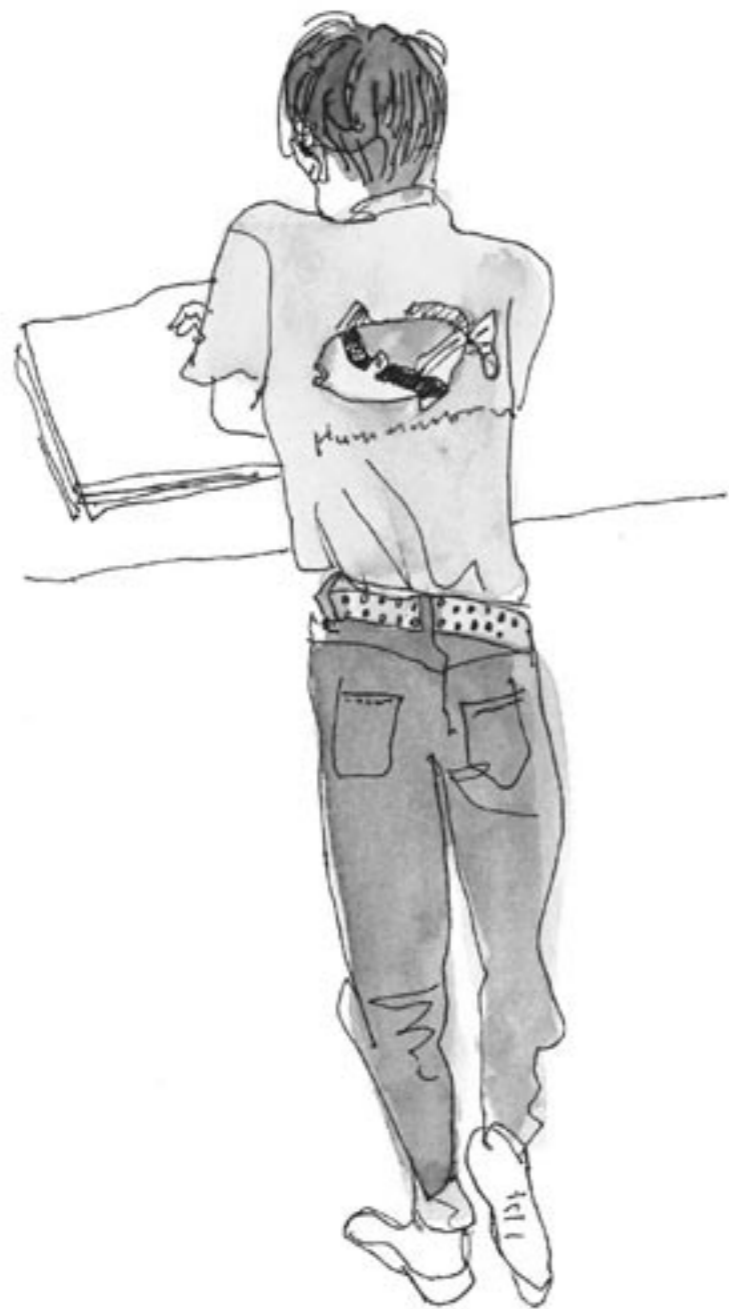
Even was het stil, en mevrouw Huygens wilde net vertellen dat het zeer goed was gegaan, toen Jessica ineens plompverloren zei: 'Mevrouw denkt dat ze morgen weer mag komen.'

'O ja?' zei Iwan. Hij zette zijn handen in zijn zij. 'En waarom denkt ze dat?'

'Ja,' zei mevrouw Huygens. 'Ik moet de kinderen verhaaltjes vertellen. Dat zeiden zij zelf.' Ze wees naar de beide leidsters. 'Sprookjes over...'

'In verzinseltjes bent u wel goed, ja,' zei Iwan. Hij stak een vinger onder de lus die de Mickey Mouse-stropdas onder zijn hals maakte en trok hem wat lossere. 'Wat wilt u eigenlijk van ons? Wij zijn een kleuterschool, geen bejaardenopvang.'

Mevrouw Huygens voelde aan de brief in haar zak. Jessica en Elaine boden hun verontschuldiging aan, maar mevrouw Huygens luisterde niet. Ze hoorde alleen het knisperende papier tussen haar vingers. Ze draaide zich om, greep haar skistok en liep de lange gang uit. Buiten wachtte immers haar taxi.

Stofzuigers

Klaus Gena

1

‘En, waarom heb je die vorige job verloren?’ vroeg Irina van de personeelsdienst.

‘Dat weet ik niet meer.’

‘De Z-100 die mag je niet verkopen, maar dat had je zelf al begrepen, niet?’ zei ze. Ze schoof het contract naar me door.

‘Waarom?’

‘Omdat die in de reclame is. We maken daar bijna geen winst op.’

‘Ah.’

Ik tekende het contract en schoof het door naar Irina. Ze keek het vluchtig door en legde het in een sorteerbakje.

‘Je collega is Sergej. Die zou er al moeten zijn. Hij zal je de kneepjes van het vak leren.’

‘Oké,’ zei ik en stond op, ‘tot ziens.’

‘Veel verkoopsucces, Arkadi, en vergeet het niet: de Z-100 niet verkopen!’

Ik stapte de verkoopzaal binnen en ging op zoek naar Sergej, die me de kneepjes van het vak zou leren. Ik droeg een geel T-shirtje en een blauwe broek en op mijn badge stond: *Arkadi Skotelkom, verkoper-consultant.*

Sergej stond aan een nat/droog-stofzuiger van 12.000 roebel. Zijn haar was geblondeerd en bedekte de helft van zijn gezicht. In zijn oren blonken briljante oorknoppen en een gouden halsketting versierde zijn gele T-shirtje.

Hij probeerde de stofzuiger te versjacheren aan een oud vrouwtje.

‘Ben jij de nieuwe?’ vroeg Sergej. Ik knikte instemmend.

‘Breng het mevrouwtje hier dan naar de kassa om haar krediet aan te vragen,’ zei hij. Ik bracht het vrouwtje naar de kassa en we stonden in de rij, omdat er ondertussen nog een aantal klanten krediet wilden aanvragen.

‘Meneer?’ vroeg ze plots. ‘Denkt u dat ik een goede aankoop heb gedaan?’

‘Dit is de beste stofzuiger ter wereld.’

‘Ja maar, heb ik dat wel nodig, zo’n goede stofzuiger?’

‘Hebt u huisdieren?’

‘Mijn kat is vorig jaar van de vensterbank gevallen. Ik woon op de negende verdieping.’

‘Tapijt?’

‘Parket. Vroeger had ik een tapijt, maar dat heb ik moeten verkopen. Ik heb maar een klein pensioen.’

‘Wat is uw budget?’

‘Duizend roebel,’ zei het vrouwtje en ze begon in haar handtas te rommelen. ‘Ik heb een advertentie voor een stofzuiger gezien. Die heb ik uitgescheurd en moet hier ergens in m'n tas zitten, maar ik kon 'm niet vinden en toen kwam uw collega opdagen...’

‘Een kleine rooie voor 999 roebel?’

‘Ja, die is het!’

Zo verkocht ik een Z-100 aan het vrouwtje.

2

‘Jij bent een domme kloot,’ zei Sergej, ‘jij kost mij mijn commissie. Tweeduizend roebel.’

‘Het is al goed. Jij krijgt de helft van mijn eerste loon,’ zei ik.

‘Je eerste loon? Dat wil ik wel 'ns zien dat jij hier loon krijgt!’

‘Ik zou je nu meteen het geld geven, maar ik moet nog geneesmiddelen kopen.’

‘Kan me geen reet schelen,’ zei Sergej, ‘waar is je portefeuille?’

‘In de lockers, in de linkerzak van mijn vest.’

‘Is je locker op slot?’

‘Nee.’

‘Ik zal mezelf wel bedienen,’ zei Sergej, ‘let ondertussen op de winkel en verkoop geen Z-100 of ik snij je lul eraf.’

3

Als ik zweeg dan zou ik geen Z-100 verkopen.

Een man kwam kijken naar de stofzuigers. Het was een dikkerd, die een leren vest met bontkraag droeg en een leren tasje aan zijn pols had bengelen. In zijn oor stak een *blue-tooth*-garnituur en hij droeg schoenen met lange, naar boven krullende toppen.

‘Is dit de duurste stofzuiger in de winkel?’ vroeg de man.

Ik zweeg.

‘Waarom zeg je niets? Is dit een slechte stofzuiger?’

Ik zweeg. De man haalde zijn schouders op en liep verder langs de rijen, de modellen bestuderend. Bij elk model bleef hij staan en las het etiketje en mompelde: ‘Opleggers!’

Hij hield halt bij een model met telescopische buis, antikatenhaarborstel en doorzichtig reservoir en keek naar mij:

‘En dit hier, is dat ook een shitmodel?’

Ik zweeg.

‘Denk je dat ik te weinig geld heb?’ De man haalde een pakje van duizendroebelbiljetten uit zijn broekzak. De biljetten werden bij elkaar gehouden door een gouden speld.

Ik zweeg.

Hij haalde zijn schouders op en liep verder. Bij de Z-100 bleef hij staan. Hij bestudeerde het model aan alle kanten. Daarna keek hij naar mij.

Ik zweeg.

‘Kus mijn kloten,’ zei hij. Hij pakte een Z-100 uit de rekken en stapte naar de kassa.

4

Sergej lachte me uit.

‘Jij bent een echte mislukkeling!’

Ik ijsbeerde tussen de rijen met stofzuigers.

‘Als ik het ga vertellen aan Irina, dan lig je zo buiten,’ zei Sergej. Hij kwam wat dichterbij mij staan en vervolgde: ‘Voor 1500 roebel hou ik mijn mond.’

Sergej verdween opnieuw naar mijn locker.

Ondertussen verstopte ik de resterende Z-100's in het magazijn. De ontstane leegte vulde ik met andere modellen en het prijskaartje scheurde ik in kleine stukjes.

Sergej keerde terug met drie briefjes van vijfhonderd, waarmee hij voor mijn gezicht zwaaide.

Sergej zag dat de Z-100 was verdwenen. ‘Geen slecht idee,’ zei hij, ‘maar dat gaat niks opbrengen.’

‘Waarom?’ vroeg ik.

‘Dat zul je wel zien.’

5

Een man van rond de dertig kwam onze richting uit gelopen. Hij had het foldertje van onze winkel in zijn hand. Hij droeg een *Gore-tex*-regenvestje, een bruine broek met overal zakken en wandelschoenen.

Hij deed enkele keren de ronde van onze rijen en vergeleek de modellen met een beeldje in de folder. Hij deed of hij ons niet zag staan.

‘Kan ik u helpen, meneer?’ vroeg ik toen hij aan een nieuwe ronde begon.

‘Ik ben op zoek naar dit model,’ zei hij en wees naar de Z-100 op de voorpagina.

‘Die is uitverkocht,’ zei ik.

‘Dat kan niet. Ik heb een uur geleden gebeld. Toen waren er nog vijf stuks op voorraad.’

Sergej legde zijn hand op mijn schouder en zei: ‘Mijn collega hier heeft genoeg aan een half uur om vijf Z-100's te verkopen.’

‘Dat kan ik moeilijk geloven,’ zei de man.

‘Koopt u liever deze. Heeft een krachtregeling,’ zei Sergej.

‘Ja maar, die kost vijfhonderd roebel meer.’ Sergej haalde zijn schouders op en liep een andere kant uit.

‘Ik laat me niet voor gek zetten,’ zei de man en liep naar de kassa om te klagen.

6

‘Arkadi,’ zei Irina, ‘Ik had je gewaarschuwd.’

‘Het was Sergej z'n idee,’ zei ik.

‘Maak me niets wijs.’

Ik zweeg.

Irina liep de verkoopzaal in. Een minuut later kwam ze terug met Sergej.

‘Is het waar dat jij Arkadi hebt aangezet om de Z-100 te verkopen?’

‘Nee,’ zei Sergej.

Irina richtte zich tot mij. ‘Is het zo dat je die vorige job hebt verloren? Met leugens?’

Ik zweeg.

‘Ik geloof dat je de gevolgen zelf wel kunt trekken,’ zei Irina. ‘Pak je spullen.’ Tien minuten later stond ik buiten. Bij het metrostation diepte ik mijn portefeuille op om te zien of ik nog genoeg kleingeld bij elkaar kon schrapen voor een kaartje. Er dwarrelde een briefje naar beneden. Ik bukte me en las het. *Loser!* lachten de scheve letters me toe.

Ja, Sergej had de mensenkennis van een rasechte verkoper.

De man met wie iets is

Kees Engelhart

1

Het is eind januari en de man met wie iets is
Ligt nog altijd in het ziekenhuis van de provinciestad
Aan zee en je bezoekt hem vrijwel dagelijks
Soms ontmoet je hem alleen maar meestal in het
Gezelschap van zijn mooie vrouw en een of twee van
Hun zonen ook komen er af en toe muzikanten langs
Met wie de man met wie iets is vroeger in een band
Heeft gespeeld

Vandaag is het eindelijk licht winters en het heeft
Wat gesneeuwd je fietst door de duinen en als je
Op het hoogste van het vroegere walvisvaardersdorp
Aangekomen bent zie je het ziekenhuis al duidelijk
Liggen je rijdt het hoge duin af en fietst even later
Over een ruw en slingerend pad door het achterdijkse

Poldertje naar de hoofdingang van het provinciale hospitaal
Je stapt af en zet je fiets op slot
Vervolgens neem je je tas van de bagagedrager

Je gaat niet met de lift naar vier oost
Je voelt je heel gezond en stevent moeiteloos
De acht trappen op maar eenmaal bovengekomen
Hijg je toch een beetje

In het tweepersoonskamertje ligt de man
Met wie iets is met gesloten ogen op bed
Hij slaapt niet maar de spieren die zijn oogleden
Bedienen werken op het moment niet zo goed
Evenzogoed dommelt de man met wie iets is veel
Dagdromen noemt hij het zelf

2

Een gesprek is lastig te voeren
De man met wie iets is heeft de heldere en
Duidelijke spraak die hem zo
Eigen is vrijwel geheel verloren en daarmee ook zijn
Kenmerkende praatgraagheid

Ik heb Bint voor je meegenomen een grootletterboek
Omdat lezen zo vermoeiend voor je is en omdat je
Regelmatig wat wazig en dubbel ziet
De man met wie iets is kijkt even in het boek en lijkt
Licht verheugd dan legt hij het boek terzijde en dommelt
In terwijl hij nog iets brabbelt
Je laat het maar zo

In de ziekenkamer bij het raam staat het tweede bed
Met daarin een man die je al enige dagen kent die
Heel langzaam en moeizaam spreekt die niet alles
Precies nog lijkt te begrijpen
Zijn vrouw zegt heel langzaam en duidelijk
We hebben een huis voor je gevonden daar hebben
Ze een kamer voor je met toilet en douche
Je bent heel erg ziek geweest dat weet je toch
Waar is dat huis vraagt de man traag stotterend
Dat huis zegt zijn dochter die op het bed zit is even
Buiten de stad niet op het oude eiland en het is echt
Het allerbeste vader
Dan begint de man te huilen en slaat de handen voor
De ogen en zijn hoofd knikt voorover

De man met wie iets is heeft van dit alles niets gemerkt
Je pakt je jas en hoed groet de aanwezigen en tikt de man
Met wie iets is zachtjes ter afscheid op zijn been

3

Dan verlaat je het ziekenhuis van de provinciestad
Aan zee en je slingert je opnieuw door het achterdijkse
Poldertje
Op het hoogste punt van het voormalige
Walvisvaardersdorp aangekomen en je een beetje hijgt
Zie je in blinkend wit winterlicht het oude eiland liggen

Dan stuif je naar beneden het duin in en voor de duur
Van drie kwartier fiets je vrijwel gedachteloos naar huis

Een Buick Riviera uit 1972

Bart Diephuis

Er drijven lijken in het water. Dat kan ik zien vanuit m'n raam. Kleine dobberende bundels, als balen thee ooit in de haven van Boston. Die balen werden toen zo overboord gekieperd. Dat weet ik nog van school. Nu zijn het lijken. Lijken als balen thee. Niet eentje, maar tientallen. Zwervers en wezen en andere ongelukkigen. Mensen die niet weg konden komen. Daar heeft de stad er genoeg van. Lijken in het water. Opgeblazen en aangevreten. Onder m'n raam. Daar gaan ziektes van komen, epidemieën. Niks aan te doen.

Het was dom om te blijven, natuurlijk was het dom om te blijven. Ik zal ook niet zeggen dat ik het niet wist. Er was gewaarschuwd, dat is zo, maar wie wist dat het zo erg zou worden? Dit is *the Big Easy, baby*, deze stad heeft altijd bestaan, waarom zou het nu misgaan? En als het misgaat, dan is toch alles verloren. Dan mag de duivel z'n vakantiehuis betrekken, wat mij betreft, mag het eeuwig Mardi Gras zijn.

Ik ben 84, ik ben alleen en heb geen auto. Of geld voor de bus. Geen goede vrienden, niemand die voor me zorgt, geen

familie meer. Voor m'n bureu geldt hetzelfde. Hoe hadden we hier weg moeten komen? Of zelfs nu nog? Wie gaat mij evacueren? Zeg me dat eens.

Vroeger had ik veel auto's, ja, en mooie ook. Soms had ik zelfs dure auto's, prachtige bakken, maar dat nooit zo lang. Als ik geld nodig had of iemand zei dat-ie hem mooi vond, dan verkocht ik hem gewoon. Dan ging ik toch lopen? Kon mij niet schelen. Dan liep ik een tijdje en op den duur kocht ik wel weer een nieuwe wagen. Ik denk dat ik er in m'n leven wel vijftig heb gehad, nee, het moeten er veel meer zijn geweest, misschien wel een voor elk jaar dat ik m'n rijbewijs had. En van al die wagens is er maar een die ik mis. In 1978 kocht ik een tweedehands Buick Riviera uit 1972: beige lak, een wit dak en een leren interieur, AM-radiootje erin, helemaal geweldig. Vijf jaar in gereden, af en aan, naast alle andere wagens, nooit een betere auto gehad. Totdat ik hem met m'n dronken kop om een telefoonpaal vouwde. Ze hebben me eruit moeten zagen, man, zo was ik er aan toe. Op de

foto in de krant was het wrak kleiner dan m'n ziekenhuisbed. Het deed pijn van het lachen toen ik het zag. Nu denk ik dat ik die wagen een plezier heb gedaan; zo'n auto verdient het om zo te eindigen. Compleet in de vernieling. Beter dan in stilte te verdrinken en weggespoeld te worden.

Ik heb op tv wel eens beelden gezien van die roeiwedstrijd tussen Engelse studenten. Nou, zo beschaafd gaat het er hier niet aan toe. Hier roeien onbekenden in rubberbootjes weg met de doorweekte bezittingen van buurtbewoners. Buurtbewoners die zijn gevlucht of die nu levenloos tegen kapotte stoplichtpalen dobberen. Wat een wereld.

Gelukkig woon ik vijfhoek en heeft m'n flat het gehouden. Daar lijkt het tenminste op. Een simpel gebouw, maar sterk. Gisteren kwam het water nog tot aan de tweede verdieping, nu is het alweer iets gezakt. Het zakt al een week. Alleen heb ik geen stroom meer en geen leidingwater. Er sijpelt water uit de koelkast. Ik heb me in geen dagen gewassen. Ik moet vast stinken, maar ik ruik niks. Zelfs die lijken-*gumbo* van buiten niet.

Het was in 1923 dat m'n vader van New Orleans naar Chicago verhuisde om de blues te gaan spelen. Veel zwarten deden dat toen. Gingen weg van de katoenplantages, weg uit het Zuiden, naar de zogenaamd moderne steden, op zoek naar welvaart en vrijheid. Hij was amper negentien en hij liet z'n vrouw en mij achter. Hij zou geld sturen, had-ie gezegd, elke week een beetje. Ik was net een jaar oud. Welgeteld drie ansichtkaarten zonder tekst heeft m'n moeder van hem gehad. Welvaart heeft hij dus niet gevonden en vrijheid vast net zo min. Alleen van ons was hij verlost. We hebben die man nooit meer gezien en na een handvol omzwervingen belandde ik uitgerekend hier weer. Vervloekt door deze stad, de Crescent City. O man, het leven zou wat worden en het werd he-le-maal niks!

Als ik naar buiten zou kijken, zou ik ze zien. De lijken en de plunderaars, de dobberende auto's. De politie die de ingang

van de hoger gelegen K-Mart aan de overkant van de straat bewaakt. Als ze er nog staan tenminste, als *John Law* het niet in zijn broek doet tegenover die gewapende gasten. Volgens mij is de jeugd tegenwoordig beter toegerust dan de politie. Je bent je leven niet zeker. Als ze geen pistool hebben, dragen ze wel een kapmes. Alsof we in de rimboe zitten, stelletje apen. En ze maken je zo dood, het interesseert ze niks. Man, de dingen die je 's nachts hoort! In mijn tijd was dat anders. Toen was er ook veel dood en verderf, ik heb zat houten kruizen zien branden en negers zien hangen in die tijd, maar dat was, hoe zal ik het zeggen, beredeneerd, het kwam voort uit iets, haat of onrecht. Domheid. Nu is het minder dan haat, het is leegte. Ze lachen erbij als ze je overhoop steken, maar voelen en denken ondertussen niks. Ja, wat er op tv is en hoe de billen van hun vriendinnen voelen als ze high zijn. Glad en rimpelig tegelijk.

Omzwervingen, zei ik. Eerst om New Orleans uit te komen, daarna ging ik steeds verder, en ten slotte kwam ik weer terug, als een geslagen hond die met z'n kop naar beneden opnieuw de afstraffing zoekt. Als je op een kaart van de U.S. of A. rode stippen zou zetten waar ik in m'n leven ben geweest, dan zou het je rood voor ogen worden. Eén grote rode vlek, van *sea to shining sea*. Overal ben ik geweest en alles heb ik gedaan. Echt alles en niks lukte. Zoals m'n moeder zei: Jij bent een zoon van je vader. Daar doe je blijkbaar niks aan, dat is sterker dan staal. Ik heb zelfs een blauwe maandag een garage gehad, maar ook die ging over de kop, het geld liep me altijd onder de kont weg. Net als de vrouwen; drie keer getrouwd, drie keer gescheiden, en zure sekreten zonder uitzondering. Ze vertrokken met m'n geld en met m'n kinderen, en altijd net een week voordat ik hen in de steek wilde laten. Wel, het ga ze goed in hun buitenwijken of hun graven, wie weet waar ze nu liggen. Nou ja, die kinderen leven misschien nog.

Veel dingen heb ik gedaan, soms ook dingen die niet door

de beugel konden. Ik was jong en dom, zoals iedereen die ik toen kende, en wie doet zoiets niet? Hoe heet dat? *Young, dumb, and full of cum?* Haha. Allemaal klein spul, wat inbraken als ik weer eens om geld verlegen zat. Misdaad voelt nooit als werk, nietwaar? Een keer heb ik net buiten Atlanta een slijter overvallen met m'n zatte harses. Buit: 63 dollar kleingeld en een fles Four Roses, ha! God, de dingen die ik deed. Nooit voor iets groots opgepakt, gelukkig, maar ook nooit ergens echt mee weggekomen. Maar goed, ik heb in ieder geval niet lang genoeg opgesloten gezeten om eraan te wennen. Dat is op z'n minst iets.

Naast alle baantjes en kruimelwerk, heb ik het net als m'n pa ook in de muziek geprobeerd. Dat was misschien wel de zwaarste molensteen die ik van hem had overgenomen en waar ook niets van terecht is gekomen. Niet meer dan wat radiowerk en optredens voor slapende *rednecks*. Twee singletjes zijn er ooit van me geperst. Dat kostte me toen veertig dollar, een handtekening en een klein halfuurtje spelen. Nooit iets van teruggezien natuurlijk. Een paar jaar geleden kwam er opeens een jonge vent van een platenmaatschappij bij me langs. Uit Californië. Een intellectueel, zo'n bleekneus met een brilletje. Ik dacht dat-ie misschien royalty's voor me had, maar hij bleef maar vragen of ik oude opnames van m'n vader had. Daar was het om te doen, de linkmichel, om m'n ouwe. Er was sprake van een bluesrevival, zei hij, zelfs 'obscure amateurs' waren erg in trek. Naar opnames van mij vroeg-ie niet, alleen naar die van m'n pa. Ik ben blijkbaar nog minder dan obscuur... Ik heb hem vriendelijk maar beslist de deur gewezen. Ik zei: 'Ik heb niets van die man, behalve een gebrek aan karakter.' Die bril heeft nog een paar keer gebeld, maar uiteindelijk gaf hij het op.

Ik ben conciërge geworden. Voor weinig geld andermans rotzooi opruimen, daar bleek ik goed in te zijn. En omdat er overal wel rotzooi is, ben ik het uiteindelijk ook hier gaan doen. Dat zal in '78 geweest zijn en ik ben gebleven. Een jaar,

twee jaar, een half leven lang, maar eigenlijk nooit echt vrijwillig. Alsof iemand hier ooit vrijwillig wil blijven. Nee, dat ik niet ben gegaan, wil niet zeggen dat ik hier wilde blijven, als je dat soms dacht. Welnee, ik ben net zo verdwaald en losgeslagen als alle andere *losers* hier. Dit is geen feeststad, vergis je niet in de reclamepraat. Dit is geen stad van gelukzoekers, dit is een stad van hen die niks hebben gevonden en zeker weten dat ze het *nooit* gaan vinden. Ze hebben alleen zo lang doorgelopen in hun zoektocht dat ze de weg kwijt zijn. Zo zie ik het.

'When you don't know where you are, you might be lost', zingt de jonge Bobby Bare Jr. ergens en hij heeft gelijk. Natuurlijk heeft-ie gelijk, maar wat moet ik ermee? Hoe helpt de simpele wetenschap dat ik verdwaald ben me de weg naar huis te vinden? Nou? Antwoord: dat doet ze niet. Ik ben al jaren te ziek en te stram om weer te gaan zoeken, dus blijft de plek waar ik ben, meteen ook de plaats waar ik hoor. Ik ga het nooit meer vinden en er verandert niks. Moderne zondvloed of niet.

Niemand wil hier blijven. Natuurlijk niet. Als ik vorige maand m'n Buick nog had gehad, zou ik erin zijn weggereiden, weg als Noach in z'n ark, en ik zou de hele godganse weg lang een klotegrijns op m'n gezicht hebben gehad. *So long, suckers*. Als ik de kracht had gehad en welke auto dan ook. Maar nee, de kracht is weg en die wagens van mij drinken al jaren hun benzine in de tweedehandsautohemel. Ondertussen wacht ik op *State Troopers*, waterpolitie, Jehova's Getuigen, de Wegenwacht, wie dan ook. Iemand om me uit deze kamer te halen, iemand om me een glas ijskoude citroenlimonade te geven, iemand om me door m'n grijze kop te schieten.

De toestand van de dingen

Lizette van Geene

Mama vertelt me graag het verhaal van mijn geboorte. Hoe oma haar leven redde met een terloopse opmerking.

‘Wat ziet ze bleek,’ zei oma. En daarna zagen ze het bloed dat het bed tussen mama’s benen rood kleurde. Oma vouwde met het zweet op haar voorhoofd de lakens samen, want het waren vlezige brokken die samen wel twee kilo wogen. En ze schudde haar hoofd want het is algemeen bekend dat een halfdode kraamvrouw geen goed voorteken is. Mama vertelde me dat het niet griezelig was, terwijl ze daar wegdoberde in haar eigen bloed. Helemaal niet. Ze kende geen gelukkiger, vrediger moment in haar leven. Papa gromde waarschuwend toen ze dat zei. En ik weet wel waarom. Hij hoopt dat ik in leven blijf.

Vanochtend huilde hij want oma is bijna dood. Ik stel me voor hoe ze daar ligt, haar lichaam zo mager dat haar botten tegen het stalen bed rammelen. Ze ziet alleen maar schimmen waar ze hardnekkig tegen blijft snauwen, want in bed

draagt ze geen bril, en je weet maar nooit hoe de dood komt opdagen.

Ik herinner me: de treinreis met mama. We reden door uitgestrekte weilanden, groen wuivend met gele spikkels. Mama lachte naar de mevrouw tegenover ons die me plakkerige toffees bleef toestoppen. We stopten en ik zag het vervallen schuurtje. Het groeide voor mijn ogen en de stenen weken uit- een en de ramen waren als grote ogen, zwart in de bleke muur. Grassprietten en brandnetels groeiden naar binnen en op een steen bij de voordeur zag ik een schoen. Een kinderschoen, rood met een zilveren gesp. En ik wist dat de schoen van een voet gerukt was en dat het meisje gilte en huilde en dat de dood ook hier verhaal haalde. Hoewel er madeliefjes groeiden en een vogel zong hoog in een populier en kijk, zei mama, een zwaluwennest. En tussen de takjes van het nest ontdekte ik een roze elastiekje met een geel vlindertje.

Papa vertelt me graag over mijn eerste judoles. Een log kind drukte mij op de grond en ik gooide hem van me af, zomaar uit het niets. Alsof ik ergens een pot spieren opentrok, zei papa. En daarna drukte ik die jongen tegen de grond, maar ik deed het niet goed. Ik duwde mijn elleboog over zijn keel en hij werd paarser en paarser totdat de judoleraar mij verbouwereerd van hem af plukte. Je beet goed van je af, zei papa en hij stak zijn duim omhoog, zijn hoofd scheef. Maar wel zo dat niemand anders het zag.

Mama ging studeren nadat we het slechte nieuws van mijn specialist hoorden. Filosofie. Haar onderzoek breidt zich iedere dag uit en ze vertelt me alles over de grote aardbeving die niet alleen Lissabon maar ook het geloof in de wereld in stukken brak. Knap hoor, zegt oma, jouw mama is een doorbijter. Maar ze schudt haar hoofd als ze de stapels was in de waskamer ontdekt. Ze kibbelt met mama in de keuken en trekt de deur met een klap achter zich dicht als papa niet thuis is. Ze strijkt bergen wasgoed in een boze stoomwolk en mama mompelt in haar studeerkamer. Mijn gordijnen bollen op in de wind en een lieveheersbeestje zit twee uur op mijn teen tot papa het voor me vangt.

Ik herinner me: oudejaarsnacht. In het ochtendgloren klopten de eerste bezoekers aan en ik moest goed kijken, want ze kwamen als donkere schimmen in de mist. Ze droegen slierten zee-wier in hun haren en de dood in hun ogen. En daarna kwamen ze in golven. Duizenden kinderstemmen echoden door mijn hoofd, ruziënd, kibbelend (mama, mama, gilden sommigen). En het grasveld golfde in de maat van hun verdriet. De zon rolde prachtig door de hemel, in een baan van gele bloemen en dartelende vlindertjes. En de mensen zwegen terwijl hun monden openvielen. De nacht viel en het grasveld was weer leeg. En ergens ver weg hoorde ik een laatste lach. Alsof ze er nooit geweest waren. De mensen die volgden waren kalmer. Het

gezin dat elkaar nadook in het woeste water en een schoolklas die uren ronddobberde in een roestende bus, hun vrolijke chauffeur met bebloed gezicht over het stuur. De beknelden, verpletterden, samengedrukten, verstikten – drenkelingen.

Toen ik tien jaar werd, trakteerde papa ons op een dagje zeilen. De dag begon zo fris als papa’s hagelwitte T-shirt. Hij droeg zijn zeemanspet en reikte tot aan de blauwe lucht, die luid boven onze hoofden klaterde. Mijn buik werd ruimer doordat ik zo hoog ademhaalde, alsof het geluk van die ochtend me helemaal vulde. Mama straalde en ik wist plotseling dat ze mooi was. Alsof ze alles vergat. En ik verkleumde, en de dag duurde en duurde en ik kon mijn benen niet meer bewegen, maar ik zei niets want mama gloeide en ze zong terwijl ze de barbecue klaarmaakte. De saucijzenworstjes sidderden en een spetter vet siste op mijn been. Maar ik voelde niets meer. Die nacht dacht ik dat ik doodging. En daarna gingen we nergens meer naar toe.

Mama vertelt me over de toestand van de dingen terwijl papa door de kamer ijsbeert. De voetstappen van de dokter kraken door het huis. Maar mama zit naast me op het bed en vraagt zich af hoe het mogelijk is dat de afstandsbediening nog altijd haar verbazing oproept. Niets meer dan een doosje, gevuld met draden en knopjes. Hoe ze zich zonder afstandsbediening op de bank alleen voelt, verlaten met niets meer dan een glas wijn en onze bruine plaid, terwijl zich op de televisie de vreselijkste toestanden afspelen die zij niet kan sturen. En hoe zou dat toch komen? Ik vraag haar of ze weet hoe het met oma is. Ze schudt haar hoofd en knikt waarschuwend naar papa’s rug. Of staat de afstandsbediening symbool voor onze machteloosheid, vraagt ze. En papa breekt voor onze ogen. Hij smelt op de bank in een vloekende, zoute stroom van woorden en tranen.

Ik herinner me: de titel van een boek En toen moest ik mijn broertje doodbijten. Zou ik dat kunnen als ik een broertje had? Ik herinner me de gebogen, strompelende, vernederde, geslagen, verminkte kinderen uit het leger des doods. En wie is er nu gestorven? Terwijl de zon stralend om ze heen zingt en zij zich oprichten naar het licht, houden hun beschaamde, voor eeuwig gebrandmerkte broeders zich staande in de zwarte strijd. Rood striemend, met modder en bloedzuigers in hun wonden. Kindsoldaten.

Buiten draait de zon verder en binnen valt de schemering. Papa eet cashewnootjes in de keuken. Hij gooit ze in de lucht en vangt ze in zijn mond. Ik stel me voor hoe een nootje doorschiet. Plok, zo zijn keel in. En dan? Boven kucht oma en de vloer kraakt terwijl zij zich vloekend omdraait, de sus-sende stem van de dokter resoneert donker onder haar hoge kwaadheid. Papa springt van het aanrecht. Mama zwijgt liefdevol en ze glimlacht echt en in niets herken ik de ergernis die ik voel als hij zich zwijgend voegt naar elk woord dat oma uit. En ben ik als hem? Ik zal nooit weten of ik als man nog iedere letter opzuig die uit mama's mond komt, alsof ze kostbare parels spuugt.

Ik werd twaalf jaar en mama huilde op mijn verjaardag. Oma schudde haar hoofd. Ik kreeg een computer en de nieuwste versie van de *Encyclopedie van de Wereld*. We aten pizza met ansjovis op de binnenplaats, in een mager lentezonnetje. Oma en ik op de grote rieten stoelen onder roodblauw geblokte dekens en we merkten pas dat oma bewusteloos was toen ik haar tegen haar schouder duwde en zij zonder een zucht te slaken onder de tafel gleed. Als een paspop met stijf gestrekte benen. In het ziekenhuis verdween papa in de witte muur en mama duwde mij door de eindeloze gangen en moest keer op keer uitleggen dat niet ik de patiënt was. Ik kon niet naar oma kijken. Mama aaide haar over haar grijze

haren en mompelde lieve woordjes. Papa's gezicht zat in elkaar gedraaid, als een verwrongen handdoek. De dood keek donker uit zijn ogen. Ik gaf over op mama's schoot.

Ik herinner me: de jongen die van niets wist. Hij kwam midden in de nacht en ik herkende zijn ziekenhuishemd. Wat hij hier deed? Waar waren zijn ouders, zijn zusje, zijn school, en morgen ging hij naar Parijs, het schoolreisje met zijn klas? Het bloed klopte in een grote prop op zijn slaap, de schaduw van een vuistslag. En zijn gezicht toen hij niemand herkende. En hoe ze hem troostten en hoe hij huilde en huilde en huilde en hoe hij eindelijk begreep dat hij nooit meer terugkon. Hij was niet kwaad. Hij ging mee. Natuurlijk ging hij mee. Maar hij bleef over zijn schouder kijken. Zocht hij zijn belager of zijn papa, zijn mama, zijn zusje?

Het is nacht en we zijn nog wakker. De dokter is naar huis. We kunnen niets anders doen dan afwachten. Waarop wachten we? De beroerte die haar die eerste keer vloerde, vernietigde de helft van haar hersencellen. Splets, weg spraak en geheugen. Weg, en wie ben jij mijn kind, mijn zoon? Papa's gezicht was die eerste dagen als een geweldige pruim, zijn ogen roodomrande putten tussen zijn gezwollen wangen. Natuurlijk gaat het goed komen, bezwoer hij me. Wat is erger, wilde ik vragen. Als zij doodgaat? Of als ik sterf?

Mama vertelde me ontelbare keren over de schoonheid van het leven. De golvende zeeën en oceanen die ik nog ga zien, de woest glooiende bergen die ik nog moet beklimmen. De zon, die de populieren goud kleurt in de nazomer en de uitgestrekte zonnebloemvelden rondom de Toulourenc-vallei in Frankrijk. De boeken naast haar bed vertellen andere verhalen. Die leest zij om te relativeren, zei ze. Een ander woord voor waarderen, vertelde ze en papa grimaste. Maar hoe komt het dat ik mijn avondeten weggooi terwijl kinderen in

de vluchtelingenkampen van Nepal sterven van de honger, vroeg ik. Niets, en zo is het leven, antwoordde mama. Daarna legde ze haar hand op haar lege wijnglas waarin een vlieg rondzoemde, kantelde het raam en liet de vlieg vrij in de warme zomeravond.

Het is nacht en ik ben nog wakker. Papa snurkt hoekige kastelen op de bank en mama ligt als een gestrande walvis op bed, roze gerimpeld en zuchtend uit haar navel. Ik wacht. Mijn bed het drijvende middelpunt van het huis, ons dorp, de aarde, het heelal. Ik strek in gedachten mijn tenen. Rek me uit. Denk heel hard aan oma in haar kinderledikant. Zij gaat zich niet overgeven. Jullie zult mij straks nog hard nodig hebben, zei ze ontelbare keren tegen papa, haar ogen waarschuwend op mij gericht. Als ze dachten dat ik het niet zag.

Ik herinner me: een documentaire over een land. Ver weg in Afrika. Een skelet in het zand, onder een wuivende boom. Een zwarte arm met een witte handpalm. Ik dacht dat het kind dood was. En misschien was dat ook zo. Misschien wist hij nog niet dat hij er al niet meer was, opgevreten door zijn eigen honger. En de roze, mollige man in zijn pak die met grote stappen en een zalvende stem vertelde over het leed van deze kinderen. De noodzaak tot hulp. De uitgedroogde hand die op zijn schoen lag, al die tijd. En de man keek omlaag en hij zei niets maar trok zijn voet snel omhoog. Daarna schudde hij zijn hoofd, de hand plofte neer in het zand, het skelet bleef een skelet en de man vertrok in een wit busje met een rood kruis. Daar moet je niet naar kijken, zei mama.

Oma draait onrustig in haar slaap. Ik hoor haar kermen. Ze kreunt niet zomaar. Mijn benen willen niet. Zelfs niet nu, nu ik het zo graag wil. Een lange schaduw valt over het huis en niemand ziet het. Behalve ik. En oma. Haar stem fluistert nu door de gang en bij haar nadering glippen schimmen weg in

de hoeken van de trap en het raamkozijn. Ze roept mij. Ik ben de enige die kan helpen. Zij weet het net zoals ik het weet.

De toestand van de dingen is niet anders. En wie zegt dat het leven leven is en de dood dood?

Ik herinner me: mama. Mama vertelt graag het verhaal van mijn dood. Hoe ik oma redde. Hoe de nacht verlicht werd door de volle maan. Zij en papa sliepen. Oma lag doorweekt in haar ledikant, stinkend naar poep en pis, stikkend in haar eigen kots. Mijn beenspieren waren vergaan en versleten. Maar ergens trok ik een pot spieren open en ik stond op. Ik nam een paar stappen. Op de overloop klapte ik in elkaar en in mijn val miste ik de leuning van de trap en smakte naar beneden. Languit op de granito vloer in de hal. Papa en mama ontwaakten. Oma gaat dood, zei ik tegen mama. Dat weet ik, zei zij. Maar papa luisterde niet langer. Hij vloog de trap op. En een schaduw viel over mijn gezicht en trok verder. Daarna werd ik stiller dan de zondagmorgen.

De eigenaar van mijn herinneringen

Anita de Rover

Zodadelijk komt de eventuele koper van dit huis. Ons huis. Het huis dat Sonja, mijn vrouw, en ik kochten. We verwachtten er samen heel lang in te kunnen wonen. Het is een bijzonder huis. Twee verdiepingen. Op iedere verdieping een slaapkamer, woonkamer, toilet, douche en keuken. De omgeving is ook fijn. Honderd meter van de zee. Toch heb ik een bord in de tuin gezet. Dit huis is te koop. Straks komt de koper. De man zal aanbellen. Hij geeft me een hand en stelt zich voor. Hij heeft vragen.

‘Hallo, bent u degene die dit huis verkoopt?’

‘Ja, dat ben ik, geloof ik. Komt u binnen.’

Gelooft u het of weet u het zeker?

Zei ik geloof ik? Ja, waarschijnlijk zei ik dat.

Er zit zand aan mijn schoenen. Ik zal ze even uit doen.

Doet u dat maar, de sporen van het strand neem je overal mee naar toe.

Is dat de woonkamer?

Niet zo gehaast. Hangt u daar uw jas maar op.

U wilt een nieuw huis en zo snel mogelijk. U wilt dat het uw huis wordt. Dat de vloeren naar uw voeten gaan staan. Dat de deurknop volstaat met uw vingertoppen.

“Gaat u hier met uw vrouw wonen?”, vraag ik aan de toekomstige eigenaar van mijn huis.

Waarom wilt u dat weten?

Oh, zomaar.

Ik zal u het huis laten zien.

Dit is inderdaad de woonkamer.

Ja, de stoelen zijn zelfgemaakt. En de schilderijen zijn portretten van mijn vrouw.

Nee, ze woont hier niet meer, maar u hoeft zich niet ongemakkelijk te voelen. Het was haar eigen keuze.

En als u even mee loopt, zal ik u de keuken wijzen.

Sonja hield van het granieten aanrecht en de tegeltjes op de grond.

De keuken werd haar favoriete plek.

Ze schilderde de kastjes in verschillende kleuren en bouwde ze vol met haar spulletjes. Chinese kopjes, bordjes met eendjes...

Ze deed altijd een spel als ik in de keuken kwam.

“Je mag niet op de lijnen van de tegels stappen”, zei ze.

Als het me lukte, en het lukte altijd, dan kuste ze me.

De eerste jaren zette ze hier 's morgens thee voor mij. Met paarse voeten van de kou, bracht ze me thee op bed.

Ze ging tegenover me zitten en duwde zacht haar kleine voeten tegen m'n gezicht.

Ze vroeg of ik ze warm wilde wrijven.

Ieder stukje van haar voet gaf ik evenveel aandacht, totdat hij begon te gloeien en groter leek.

Meestal hield ze het zo lang niet vol.

Ze giechelde en kroop naast me.

Waar was ik gebleven. Oh ja, de keuken. Die vlek daar op de muur? Dat is spinazie van 10 jaar geleden. Het was niet mijn bedoeling. We hadden ruzie.

We hebben geprobeerd het er af te poetsen.

Ach, nu is het een herinnering.

U kunt er natuurlijk overheen verven.

Wilt u zelf even rondkijken. Ja, gaat u gang.

Een mooi huis? Ja, dat is het in zekere zin ook.

Heeft u voldoende gezien?

Ik zal u iets zeggen. Je kunt nooit voldoende over een huis weten.

Wat ik daar mee bedoel?

Een huis is als een mens. Het bewaart onzichtbare herinneringen.

Kennen zul je het waarschijnlijk nooit helemaal.

Kom mee naar boven.

Nee, de leuning is niet betrouwbaar. U kunt ze beter zo snel mogelijk vervangen.

Nee, daar raakt u nooit aan gewend.

Waarom ik het niet gedaan heb? Tja. Ik hoopte dat ze niet helemaal los zouden raken.

Dit is de bovenverdieping. Ja het is inderdaad een kopie van beneden.

Deze verdieping heb ik voor Sonja gemaakt.

Voordat zij het huis verliet, heeft zij hier gewoond.

Waarom?

Ja, waarom gebeurt iets.

Ik kan u geen echt antwoord geven.

Ik dacht dat het spel in de keuken een echt spel was.

Later werd me duidelijk dat het anders was.

“Je staat op de lijnen!”, zei ze met ingehouden woede.

“Ga er vanaf! Dat brengt ongeluk! Wat ben jij toch lomp.

Ga er vanaf!”

Na een tijdje werd het voeten warm wrijven een gewoonte.

Ze giechelde niet meer. Altijd deed ik het te hard of te zacht.

De pantoffels die ik gaf, waren te groot voor de tegels.

Ik kwam niet meer in de keuken.

En als ik er wel kwam, wist ik zeker dat Sonja er niet was.

Ik proefde van de spinazie uit de pan en ineens stond ze achter me. Ze trok de lepel uit mijn hand.

Er morste spinazie op de grond.

“Kijk nou wat je doet lomperd!”

Ze kon niet meer stoppen met schreeuwen.

Ik verstijfde. Dit was ook mijn keuken.

Ik voelde een golf van adrenaline door mijn lichaam gaan.

Ik spande mijn spieren om ze niet te kunnen gebruiken.

Zij pakte de pan.

De pan met spinazie vloog door de keuken.

“Ophouden! Hou op! Ik wil je gezeik niet meer horen. Hou op!!”

Sonja schrok zo van mijn uitbarsting dat ze begon te beven.

Huilend zakte ze in elkaar op de tegels.

Ik zakte tegen haar aan. Heel lang hebben we daar zitten huilen.

Ze bood altijd haar excuses aan.

“Ik weet ook niet waarom ik het doe”, zei ze.

Kijk, dit is de slaapkamer van Sonja.

Zoals u kunt zien, geeft het raam uitzicht op de zee.

Toen we hier net woonden sliepen we samen in deze kamer.

Op een nacht werd ik wakker. Sonja stond voor het raam naar de zee te staren.

“Is er iets?”, vroeg ik.”

“Nee”, zei ze.

“Als er niets is, waarom slaap je dan niet?”

“Mag ik misschien zelf weten wat ik doe. Ik sta hier gewoon.

Let niet zo op me!”

Ik dacht dat het door mij kwam. Misschien gaf ik haar niet genoeg aandacht.

Ik stapte uit bed en streelde haar gezicht.

Ze schudde me van zich af.

“Nou, dan niet”, zei ik. “Het was goed bedoeld.”

Daarna gebeurde het iedere nacht.

Het hield mij uit mijn slaap. Ik werd boos. Waarom had ik geen vrouw zoals ieder ander.

Uren draaide ik van mijn ene op mijn andere zij. Steeds als ik mijn ogen opende, zag ik haar staan.

Met betraande ogen en haar lippen rood van het verbijten.

Ik vroeg of ze naast me kwam liggen. Tegen me aan. Maar ze kwam niet. “Ik kan toch niet slapen, zei ze.”

Een keer probeerde ze het uit te leggen.

Ze had altijd een onrustig gevoel in haar hoofd. Ze vergeleek het met gevoel dat je hebt voordat je naar de tandarts gaat. Maar dan de hele dag. Zeven dagen per week.

“Ik begrijp het niet”, zei ik.

“Het is alsof mijn gedachten zich vermenigvuldigen.

Mijn hoofd is te klein om mezelf rust te kunnen bieden”, antwoordde ze.

Ik begreep het nog niet.

We gingen samen naar de dokter. Die gaf haar kalmerings-tabletten.

Daarna leek het goed te gaan.

Het viel me weer op hoe mooi ze was. Haar lichte huid vol sproeten. De zachte babyhaartjes, die je alleen kon zien als je heel dichtbij haar was.

We vreeën weer en vielen samen in slaap.

Ze praatte niet zo veel tegen me, maar ik was allang blij met deze verandering en dacht dat de rest ook wel weer goed zou komen, als ik geduld had.

Maar er was geen vooruitgang meer.

Op een nacht werd ik wakker. Er kriebelde iets in mijn rug.

Geïrriteerd stapte ik uit bed en zocht de reden.

Ik vond zand in ons bed.

Ik liep zelf nooit over het strand, dus van mij kon het niet zijn.

“Sonja! Hoe komt dat zand hier!”

Toen pas zag ik dat ze niet naast me lag.

Ik deed het licht aan en wachtte, zittend op de rand van het bed, tot ze terug kwam.

Pas na een uur liep ze de slaapkamer in.

Haar haren stonden wijd uit elkaar en haar gezicht dat anders zo bleek was, had een rode blos.

Ik raakte in paniek.

“Waar ben je geweest!”

Ze kwam naast me zitten en was heel lief.

Ze vertelde dat ze iedere nacht op stond als ze zeker wist dat ik sliep. Ze ging naar het strand.

Dat maakte haar ontspannen. Haar gedachten leken weg te waaien.

Ik vond het gek en vroeg haar waarom ze toch altijd van die vreemde dingen deed.

Ze zei dat ze het niet uit kon leggen. “Het lopen langs de zee

helpt me rustig te worden.”

Ik berustte in deze oplossing.

Een keer ben ik achter haar aangelopen.

Het waaide hard en de regen maakte slierten van haar lange haren.

Haar witte nachthemd was doorweekt en verhulde niets meer. Ik sloeg mijn armen om haar heen.

Ze bleef doorlopen. De zee was grijs in haar ogen.

Ik deed alles om haar te laten lachen. Ik heb haar gekieteld. Ik heb mezelf voor haar in het zand laten vallen. Ze probeerde te lachen, maar stapte toch over me heen.

Het was het begin van een stille tijd. Ze ging steeds vaker weg. Ook overdag.

En als ze thuis was, zei ze niets tegen me. Ze glimlachte alleen.

Ik begreep er niets van. Waarom deed ze zo? Ik heb alles gedaan om een reactie krijgen.

Ik heb geschreeuwd dat ze wat mij betreft beter helemaal weg kon blijven.

Ik heb haar uren gestreeld voordat ik ging slapen.

Maar ze reageerde niet.

Ik kon er niet meer tegen en heb ervoor gezorgd dat ze een eigen plek kreeg.

Eerst was het een grap. Ze reageerde heel serieus. “Goed”, zei ze.

Voortaan sliep ik beneden en was zij op het strand of boven.

Beneden kwam ze alleen als ze naar buiten ging. Zelfs de keuken liep ze voorbij.

Soms vond ik zand in mijn bed. Misschien miste ze me en sliep ze nog af en toe naast me.

Zodadelijk komt de nieuwe eigenaar van mijn herinneringen.

Wat moet ik hem vertellen?

Hoe verklaar ik de paarse voeten van mijn vrouw als ze me 's morgens thee kwam brengen.

En de spinazievlek op de muur in de keuken.

Zal hij het begrijpen?

(Op het strand)

Ik rende achter haar aan op het strand.

“Ik ga je kietelen! Sonja, lieve Sonja. Mijn vrouw. Ik hou van je Sonja. Ik ga je kietelen.

Ik ga ervoor zorgen dat je weer praat. Ik wil dat je tegen me praat Sonja. Praat Sonja!

Sonja! Praat tegen me. Zeg iets! Sonja!!!

Sonja praat tegen me.

Ik val voor je. Kijk dan. Ik val voor je.

Aaaaaaaaaahhhhhhhhhhh. Ik vaaaaallll!

Hihi

He, wat doe je nou? Niet weglopen. Ik doe je niets. Ik beloof het.

Sonjaaaaaaaaaaaaaa!!

Je bent helemaal doorweekt. Laat me je opwarmen.

He!

Goed. Ja goed. Ja, ik laat je los. Ik zal je niet aanraken.

Sonja. Kom nou hier. Je bent mijn vrouw. Je hoort niet bij mij weg te lopen.

Sonja!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!”

Een tijd later. Ik denk een paar maanden later, voelde ik haar in mijn bed. Heel even. Ik sliep.

Het drong niet tot me door.

Teveel met mijn eigen dingen bezig.

Was ik toen maar wakker geworden.

Ik wou dat ik haar toen nog even vast had gehouden.

De volgende morgen, lag er zand in mijn bed. Ik liet het door mijn vingers glijden en herinnerde me weer haar zachte lijf.

Ik liep naar boven en ergerde me aan de trapleuningen.

Waarom had ik die dingen nooit gerepareerd?

“Sonja. Waar ben je? Sonja?” Ze was er niet.

Het huis voelde vochtig. De deurknop koud in mijn handen.

Ik deed iets wat ik nu nog niet kan verklaren. Ik ging naar het strand.

Maar ik was te laat.

Haar paarse voeten liepen niet meer naar ons huis. Haar voetstappen waren onvindbaar.

Er ligt geen zand meer in mijn bed, maar ik kan niet slapen.

Ik haat de gekleurde kastjes. Ik kan de eendjes niet meer zien.

De schilderijen lachen me de ene dag uit. De volgende dag zijn ze boos op me.

Sonja, ik wil je blijven missen.

Ik wil een mooie herinnering.

Ik verkoop het huis en begin opnieuw.

(de deurbel gaat)

Zoyard

Adèle Kabel

Weer niks, dat is ongelooflijk jammer. Hij ademt zijn hart uit, windkracht honderd, dat is jammer. Vreemd ook. Raar, het is welbeschouwd heel raar. Als je er schuin van onderen tegenaan kijkt zie je hoe de lucht eromheen langzaam opentrekt. Je krijgt het benauwd. Je voelt ook hoe de wind de kop opsteekt, plotseling, alsof het nieuw ontstane gat in de wolken direct doorgang verleent aan de onheilspellende vlagen tocht. Hij legt zijn hand op het monument, het is ijskoud. Ook raar. Hoe kan een monument dat op de plek staat van een hete slachting, een bloedstollend vurig en alles verzengende strijd, zo koud zijn? Het metaal zou moeten gloeien van verhitte herinneringen en schaamte.

Hij zoekt opnieuw naar de naam. Met zijn vinger gaat hij nog eens over de rij kleine lettertjes die in het metaal gedrukt zijn, Za, Zo, Zoy... nee. Geen Zoyard inderdaad. Het zou ook een te vreemde naam zijn hier, tussen alle -kov's en -ski's en dergelijke. Mis. Toch was hij hier, zijn vader of de broer van zijn vader. Hij kwam uit deze streek, dat is evident, al is het niet te bewijzen. Een gevoelskwestie. Het is ook allemaal al zo lang geleden.

Het is prettig om hier te zijn, op dit open veld vlak bij het dorpje. Hij voelt zich verbonden met iets, alsof de mensen

die hier leven verre verwanten zijn en hun moed der wanhoop ook door *zijn* aderen stroomt. Metaal, het is van de zotte, maar het moet eens ergens gesmeed zijn en het beeld van een eerlijk zwetende smid met ouderwets gereedschap bij een heet vuur bezorgt hem een aangename rilling.

Het is vreemd, ja, vreemd. Geen Zoyard. Het had toch allemaal moeten kloppen. Zijn moeder kan hem nog meer vertellen, hier liggen zijn wortels. Hij had bijvoorbeeld al direct toen hij in de langs de grillige kustlijn hobbende bus zat, de taal als het ware herkend. Lang geleden alweer. Hij verstond geen woord, daar wou hij vanaf wezen, maar de klanken verwarmden zijn hart alsof hij zijn moeder hoorde zingen. Er was ook een jongedame in een bloemenjurkje die lachend een vraag van de buschauffeur beantwoordde met het enige woord dat hij goed kent 'da, da,' charmant, met een gedempte klank door de dikke tong. Hij voelde het kriebelen in zijn ballen.

Het Nederlands heeft hem nooit gepast, bedenkt hij nu, de onnatuurlijke bochten waarin zijn in feite voor de Slavische taal bedoelde tong zich altijd heeft moeten wringen, hebben van de weeromstuit een dyslecticus van hem gemaakt. Zo zie je.

Opeens overvalt hem een droefenis die grenst aan grote radeloosheid. Ook voelt hij weer in alle hevigheid de pijn aan de pees van zijn rechtersvoet, die hij even vergeten was. Hij gaat op de enigszins vergroende sokkel zitten en wrijft krachtig over zijn wreef. Hij is niet meer de jongste, dat wordt nu nog maar weer eens pijnlijk duidelijk, maar het verlangen de eigen oorsprong te kennen, wordt des te groter, van levensbelang als het ware. Zonder een absoluut punt A als basis kun je niet naar B reizen, wie zei dat ook alweer? Dat te ontdekken zo laat in je leven, nu pas wakker te zijn geworden, goeie god.

Zijn vinger glijdt over zijn kaartje, waarvan de vouwen steeds witter en groter worden. Op den duur zal het uit elkaar vallen. Zo gaat dat als je die dingen niet goed vouwt, ze vallen uiteen in vierkante brokjes land die door de wind alle kanten op worden geblazen, als vlinders. Hij zucht even om deze mooie gedachte.

De vinger beweegt over een rode viltstiftlijn die vanaf de Kroatische kust via een omweg naar Kiev loopt en wordt onderbroken door vele dikke stippen, gemarkeerde monumenten. Op de lijn die de stip van Kiev ('Baby Yar') en het Russische monument van metaal verbindt, vertraagt de vinger een beetje, alsof hij zich dit gedeelte van de reis nog eens nadrukkelijk voor de geest wil halen. De vinger blijft een poos bij de laatste stip stilstaan, tikt dan een paar keer zachtjes op het papier.

'Nee, ook niet dus,' mompelt hij, 'vreemd, vreemd...'

KWANTUM *(De Negende)*

Joris Denoo

Ik werd vermoord op de hoek van de Negende en de Vijftiende Straat op de eerste avond van de Week van de Huilende Maan. Met ambachtelijke snelheid en precisie ramde iemand met een hamer een stormnagel door het weekste deel van mijn schedel. Het was een aanval in de rug. Ik had mijn moordenaar niet horen aankomen. Pas na lang zoeken, ontdekte men de roestvlek in mijn haar. En dus mijn doodsoorzaak.

Op de eerste dag van de Week van de Huilende Maan, die ook de laatste week van mijn leven op dit ondermaanse zou worden, liet ik me tatoeëren bij Geraldine aan de kust. Terwijl ze met mij bezig was, las ik een boekje over kwantumtheorie. Geraldine deed daar niet verbaasd over (ze had beroemdheden van over de hele wereld getatoeëerd en ging met iedereen op gelijke voet om) en concentreerde zich op mijn rechterbovenarm, *the place to paint*. Ik verdiepte me in de kwantumwetenschap: dat we nog niet veel weten of het op een andere manier beweren te weten. Drie uur later verliet ik, kostbaarder dan ik gekomen was, het pand, weliswaar nog gezalfd en ingewikkeld en gloeiend.

Het was een koperkleurige eindseptembervalavond. De stad lag aan mijn voeten. Omdat een mens maar op een plaats tegelijk pijn kan hebben, voelde ik me bijzonder goed. Eender welke voorbijganger wou ik de hand schudden en feliciteren met zijn of haar bestaan op deze aarde, maar gelukkig deed mijn arm pijn, en belette me expressionistische uitspattingen. Mijn zintuigen werkten op hun scherpst. Wanneer ik een vrouw voorbijstak, of wanneer zo iemand mij tegenliggend tegemoet stapte, inhaleerde ik diep en deugddoend. Ook mannen op mijn pad gedoogde ik welwillend. Ik wierp blikken op de avondlucht, gaf gehoor aan meeuwen en proefde van de avondbries. Moet men wat pijn hebben om zich goed te voelen? De gelijktijdigheid van pijn en niet-pijn: een kwantumgedachte?

Ik kocht in De Kombuis te veel en te grote hoeveelheden vette happen. Slechts één derde van al dat lekkers kon mijn maag aan. Intussen voerde ik een olijke conversatie met de twee door frietvet transparant geworden vrouwen achter de toog. Kwinkslagen vlogen over en weer, maar ik kreeg mijn kartonnen bordjes niet uit. Ze deden daar quasi-minachtend over, mijn twee gastvrouwen, tot er verse eters opdaagden en ik

hun aandacht verloor. Net op tijd, want ik speelde al met de gedachte mijn ovenwarme tatoeage te ontbloten. Gelukkig deed de arm echt wel pijn, nog versterkt door het gesis van het frietvet. Ik dronk in deze friettempel vervolgens twee biereen kort na elkaar, recht uit de fles in mijn slikgat. Terwijl de vrouwen met de nieuwe klanten bezig waren, kieperde ik een grote hoeveelheid vast voedsel terug in de muil van de vuilnisbak: een mens heeft altijd meer overschot dan de hoeveelheid waarmee hij begonnen is. Vreemd. Ik baande me een weg tussen de nieuwkomers om te betalen, stootte driemaal mijn tatoeage tegen vreemde lijven en dook daarna de avond en de stad in. De zon was verdwenen. Om exact 19 uur 30 schoof een perfect volle maan weg achter wolken. De alomtegenwoordige koperkleur werd opgeslokt door het donker.

Ik vond het jammer dat de schemering achter de rug was. Daarom dook ik de horeca in, op zoek naar vervangkleuren, naar verdere goud- en koperglans. Na drie rappe whisky's in De Watergeus inspecteerde ik in het urinoir aldaar even mijn in cellofaan verpakte tatoeage. Alles stond er nog, gloednieuw. Het schroeide als een... nou: als een schroeivlek. Omdat ik kwantummatig nooit lang op een zelfde plek wenste te vertoeven, trof ik mezelf even later in de Shakespeare aan. Daar was het opvallend rustig (ondanks het ruige karakter van de kroeg), want een dichter was er aan het voorlezen uit *Eigen Meesterwerk*. Ik verschanste me vlug in een rijtje van vijf aan de toog, articuleerde 'J&B', gebaarde 'zonder ijs' en luisterde noodgedwongen.

Aldus sprak de dichter: 'Geniaal gestoord schreed hij langzaam voort' – (Iemand kuchte of lachte kort, dat viel niet op te maken uit het geluid).

– 'Al kon hij nog geen vismes van een kromzwaard onderscheiden.'

(Er viel een stilte. Betrof dit humor?)

Om te beletten dat mijn J&B zou verdampen, dronk ik die in twee slokken uit. Kortstondig voelde ik aldus twee schroeivlekken: in mijn keel en op mijn rechterbovenarm. Simultaan keek ik naar de vrouw achter de toog en vroeg me af of en waar ze een tatoeage had. Een roos op de kont? Een draak op de linkertiet? Bij het neerpoten van mijn lege glas (te hard, te opstandig, iedereen keek verstoord om, vijandigheid alom) bezwoer ik mezelf daar niét naar te informeren, ook niet na twaalf whisky's. Alles gebeurt eigenlijk overal en altijd, alle mogelijkheden doen zich permanent voor, hier en ergens anders en nu en later. Als niet-vrouw zou ik daar dus niet naar informeren en ik zou wel en niet luisteren naar die poët op dat schavotje. (Het is ook altijd uitkijken met podia: op zo'n verhoog kun je het eeuwige leven verwerven of abrupt je leven beëindigd zien).

Aldus voortdurend belaagd door kwantumtheoretische gedachten (wie ter wereld had die nu ook?) zag ik mezelf plotseling weerkaatst in de onvermijdelijke gigantische spiegel(s) die vaak in horecazaken onzichtbaar hangen te zijn, vaak tegenover elkaar om diepte te suggereren. Ik draaide me een kwartslag om mijn Geheime Arm in zo'n spiegel stiekem en ten volle te bewonderen. Na tien dagen, had Geraldine me gezegd, en na vele zalfbeurten pas, mocht ik mijn stigma ontbloten en aan de openbaarheid prijsgeven. Het mooiste echter, had Geraldine me toevertrouwd, was daar nooit ostentatief mee 'bloot' te lopen, maar te kiezen voor een kledingstuk dat alleen maar een uitloper van de tatoeage liet zien. Dan kon een nieuwsgierige desgewenst... etcetera.

Ik gebaarde nog eens om hetzelfde, want het was mijn feestavondje en ik zou in deze kuststad overnachten in hotel Celtic. Intussen murmelde de dichter verder over en uit zijn *Eigen Meesterwerk*. Ik telde dertien klanten die tot luisteraar veroordeeld waren. Kluisteraars. Enkelen ervan keken moeilijk. De anderen, zo te zien ruigrockers, keken wanhopig ver-

langend, en hun wanhoop en verlangen betrof het einde van die godgenagelde spreekbeurt.

Toen brak eindelijk bevrijdend geroezemoes los, de dichter struikelde levend en wel van zijn schavotje en de waardin sloeg strijdvaardig een keukenhanddoek over haar linker-schouder: het volle leven nam weer een aanvang.

‘Wat vond ge d’ervan, hé?’

Ik werd onbevangen aangesproken door een kolos met een hangsnor, tussen wiens lippen ik een gerolde peuk ontwaarde.

‘Niet mis voor een zwaardvis.’

Ik kapte mijn inmiddels volgende whisky achterover.

‘Zijt ge nu aan ’t lachen?’ informeerde de kerel donker.

‘Wat?’

‘Lacht ge nu?’ (Een klemtoontje dreigender)

‘Bah neen. Ik ... ‘ (Ik ontwaarde plotseling enige gelijkenis tussen deze grote man en de dichter: ze waren beiden ros van haren en beiden bereikten een zekere lengte, maar de dichter was mager gebleven).

‘Ge moet het maar zeggen, hè.’

Hij plukte de peuk van tussen zijn snorharen, blies de rook in mijn gezicht en bood me vervolgens een claustrofobisch panorama op zijn rug. Ik *eyeballde* even gespeeld verbaasd de waardin, die me een kille, vernietigende blik gaf. Toch kreeg ik op mijn wenken een volgende zuiltje gouden geluk.

Even later schaarde Snorremans zich met enkele kompanen rond een boomtrunk, waar ze om de beurt met een hamer nagels in dreven. Het betrof een geheimzinnig spel, dat ik nooit goed begrepen had. Af en toe incasseerde ik dreigende blikken vanuit die hoek. Ik had de indruk dat die boomtrunk mijn kop verbeelden moest. De dichter had inmiddels het pand al verlaten, na door niemand aangesproken te zijn.

Werd het geen tijd voor mij om weer eens te verkassen? Die tijd begon vloeibaar door elkaar te lopen. Ik hoorde de gelui-

den dikker worden. Ook mijn ruimte nam bij wijlen al eens andere meetkundige vormen aan – met name mijn velden begonnen te variëren en te fluctueren. Net toen ik besloot op te stappen, werd ik eensklaps ingepalmd door de expressio-nistische gedachte deel te nemen aan dat geheimzinnige hamer- en nagelspel. Ik kon immers beide realiseren: terwijl ik opstapte, even deelnemen, of, andersom, eerst deelnemen en daarna opstappen. Dat betrof een prima gedachte. Ik besloot het sjabloon waarop deze gedachte steunde voor toekomstig gebruik te bewaren.

De Snor viel zowat achterover van verbazing toen ik hem om zijn hamer verzocht

‘Geef een keer hier dat ding.’

Tot mijn eigen verbazing bevond ik me inderdaad tussen drie ruige kustkerels rond de boomtrunk.

‘Wát?’

‘Geef een keer dat ding.’

Verbazing *tackelde* woede: ze waren zo overdonderd dat ze me de hamer overhandigden.

‘Kent ge de regels?’

‘Ik klopt er niet naast. En ik leef tussen de regels.’

‘Ja, ja, daar gaat het niet over, zwaardvis.’

‘Er hangt plastic uit uw mouw.’

Ik propde het cellofaan weer onder mijn T-shirt en besefte plotseling dat ik al geruime tijd geen schroeipijn meer voelde.

‘Hang je-gij met plastic samen, misschien?’

Zeemansgebulder rond de tronk. Van achter de toog de schelle lach van de vrouw.

Ik hief de hamer en tegelijkertijd flitste het door mijn hoofd dat ik mijn boekje over kwantumtheorie bij Geraldine laten liggen had.

‘Godverdomme,’ mompelde ik.

Tot driemaal toe zwierde ik de hamer in een baan om mijn hoofd, wetende dat een zwaarder voorwerp zijn eigen tijd en

ruimte veroorzaakte. In deze gloednieuwe kortstondige eeuwige ruimtetijd deed zich een visioen aan mij voor waarin een draak op een kont en een roos op een tiet figureerden, terwijl die helle lach versterkt opflakkerde. Dit heeel bezorgde me een opstoot van kracht en energie.

In een klap zag ik het hele interieur verdwijnen, boedel en gasten inbegrepen: mijn hamer had zo veel kracht ontwikkeld dat hij reeds de grote muurspiegel achter de toog versplinterde terwijl ik nog dacht dat ik hem in mijn hand had en de tegenliggende muurspiegel aan de achterwand simultaan deze vernietiging weerkaatste. Postnucleaire stilte gevuld met gesuizel van daarnet neervallende spiegelsneeuw daalde een lange seconde neer in café Shakespeare.

Een flits van luciditeit vertrekkend vanuit het ene hersenspoortje dat nog niet met whisky gecontamineerd was, bood me deze accolade:

* onbekend in deze stad

* onzichtbare tatoeage

* verrassing

RUN!

Ik sneeuwde pijlsnel het pand uit. Pijlsnel sneeuwde ik het pand uit. Werd ik achterna gezeten? Waren ze te verrast? Was ik te snel? Ik kwam terecht in een nieuw veld van stadsdreun, duisternis, lichtorgels, geruis van water en ondanks het klonterige gevoel in mijn benen evolueerde ik immer voorwaarts gestuwd als was ik de haas van Baron von Münchhausen die zich op zijn vlucht plotseling op zijn rug draaide en over vier extra poten bleek te beschikken. Maar toen ik uiteindelijk geen snelheid genoeg meer ontwikkelde, werd ik vermoord op de hoek van de Negende en de Vijftiende Straat op de eerste avond van de Week van de Huilende Maan.

Ik bleef ook perplex staan. Perplex bleef ik ook staan.

Maar het volgende ogenblik lag ik te gronde. In deze totaal wanordelijke en pijnlijke constellatie dook die rosse borstelsnor als constante op. Ik werd een schroeivlek op deze aarde, het voorwerp van gewelddadige aandacht, en toch, en toch, het vege lijf kan maar op één plek tegelijk pijn hebben. Verdomde pijn: ik belandde in een duister veld, een dreigend stratenplan dat ik niet herkende, het regende gloeiende sintels, en ondanks dat bereikte ik een troostende straat-zonder-einde die de Negende heette, de slagen en verwondering ten spijt. Maar toen ik toch helemaal op het einde kwam, werd ik vermoord op de hoek van de Negende en de Vijftiende Straat op de eerste avond van de Week van de Huilende Maan.

KWANTUM!

De onderstroom

Donata van der Rassel

Mijn nagels zijn lang. Ik heb ze dit keer rood gelakt. Op de nagel van mijn rechterwijsvinger zit een kort streepje. Gisteren brak hij af. Meestal verpest er een het voor de rest. Net de wijsvinger. De vinger waar je mee aanwijst, pulkt, oppakt. Het stipje rood is geen gezicht.

Het licht van mijn kaptafel zoemt en knippert zachtjes. Ik leg mijn oogpotloden op kleur zoals ik vroeger deed met mijn kleurpotloden. Voornamelijk de bruintinten, ik heb maar een blauwe en zwart is zwart. Daarna slijp ik ze een voor een, het schaafsel valt op de tissue die op mijn schoot ligt. Ik kies uiteindelijk mijn zwarte vloeibare eyeliner. Veegt en vlekt niet, blijft uren zitten.

De regen klettert op het schuine dak van de slaapkamer. Als ik naar buiten kijk, kan ik niet eens de mast van onze boot zien, die nog geen honderd meter verwijderd in het water ligt. Ik hoor vaag het vertrouwde geluid van de kabels die tegen de mast aan slaan. We zullen hem moeten verkopen.

Met het make-up sponsje breng ik de vloeibare make-up aan op mijn gezicht. Langs mijn neusvleugels iets meer. Ik probeer de donkere plekken lichter te maken. Daar bestaat schoonheid uit. Voor mijn oogschaduw kies ik een bordeauxrode kleur voor op het ooglid. Een parelmoerpaars voor

erboven in een boog. Dan trek ik een zwarte lijn met het minuscule kwastje van de eyeliner en houd met mijn ene hand mijn andere hand stil. Make-up is een vreemd fenomeen denk ik terwijl ik in de spiegel kijk naar het verschil tussen beide ogen.

Ergens wist ik het die avond toen we met hen naar een toneelstuk gingen en ik Johan niet hoefde te roepen van boven. Toen hij zijn oude luchtje had opgediept ergens van achter uit de spiegelkastjes in de badkamer en hij geurend de trap af kwam. Er zwom iets rond in zijn ogen dat ik er lang niet in had gezien en ik was zo naïef geweest te geloven dat hij ze gewoon aardig vond. Eindelijk een stel dat zijn goedkeuring kon wegdragen. Dat niet langzaam oploste in de zure substantie van Johans willekeurige kritiek.

Soms zat het euvel hem in een neus, in de manier van praten of waren het de geruite sokken die iemand droeg. 'Ik mag hem niet,' zei Johan dan en als ik vroeg waarom, bleef hij vaag of zei hij op een toon die het hele scala aan negatieve karaktertrekken van de betreffende persoon moest uitdrukken: 'Die sokken.'

Ik rol de krullers uit mijn haar en laat mijn haar over mijn schouders vallen. Als ik het naar voren schud, breng ik wat

lak aan. Ik haal twee zwarte spelden tevoorschijn met glinsterende steentjes en steek ze in mijn haar, aan weerszijden een. Ik kijk de zwarte panty na op ladders voor ik 'm aandoe. Mijn benen zijn nog zacht van de geurende bodylotion; Dolce & Gabbana. Mijn teennagels hebben dezelfde kleur als de nagels van mijn handen. Ik sprits twee korte wolkjes parfum in mijn nek en een tussen mijn borsten.

Johan houdt ervan als ik langzaam met het puntje van mijn tong rondjes draai om zijn tepels, waar ik het zoutige zweet van zijn borsthaar proef, om dan langzaam af te zakken naar zijn navel. Soms houdt hij mijn hoofd vast, mijn haar tussen zijn vingers verstrengeld en duwt hij me in de richting van zijn kruis op het aangewezen moment. Op dat moment sluit ik meestal mijn ogen.

‘Waarom dat?’ vroeg Hella mij toen we met z'n vieren op vakantie waren in Italië. Ze lag naast me op een gele handdoek op een van de plastic zonnebedden bij het zwembad van ons gehuurde huisje in Toscane. Ik kon mezelf weerspiegeld zien in haar grote zwarte zonnebrilglazen die leken op de ogen van een vlieg. De zon lag dubbel in het water.

‘Weet ik niet,’ antwoordde ik. Hella nam een slokje van haar appelsap en keek daarna lang omhoog. Ik volgde haar blik en zag in de strakblauwe lucht een zilveren haai zwemmen. Ik wist het ook echt niet. Het had iets te maken met de bewegingen van mijn lichaam ten opzichte van dat van Johan. Ons vrijen leek op bewegen onderwater, beïnvloed door een zeer sterke stroming. Ik keek liever niet naar ons woeste getrappel.

‘Martin en ik hebben nog maar weinig met elkaar gemeen in bed,’ zei Hella. ‘Bovendien hebben we alleen maar tijd in het weekend en ik vertik het om net als tachtig procent van de Nederlandse bevolking te neuken op zondag. Dus neuken we niet,’ voegde ze eraan toe.

Druppels vocht glansden op haar bovenlip, die omhoog krulde toen ze Martin en Johan in de keuken zag staan. Ze

kwamen in zwembroek en met handdoeken over hun schouder quasi-stoer uit de achterdeur lopen. Johan gooide zijn handdoek van zich af, nam een aanloop en sprong in het water. Martin sprong erachteraan. Het water spatte omhoog als versplinterd glas.

Ik kies uiteindelijk mijn roodzwarte kanten beha. De beha heeft een licht push-up-effect dat ervoor zorgt dat mijn kleine c-cup bijna over de cup heen stroomt. Er ligt een dikke laag stof boven op de doos in de kast waarin ik de zwarte jarretels vind. Ik knip het kaartje van de rode cocktailjurk af en steek voorzichtig mijn armen in het kledingstuk. Daarna trek ik het met mijn ogen dicht over mijn borsten en billen. De jurk is net op de knie en zit strak rond mijn lichaam, maar niet op een onaangename manier. In de spiegel van mijn kaptafel buig ik naar voren om mijn decolleté te keuren en zo veel mogelijk te vergroten.

Het is wonderlijk hoe ik me ineens allerlei kleine dingen kan herinneren. De manier waarop Hella keek toen ik Johan kuste om hem te bedanken voor zijn verjaardagscadeau; twee goudkleurige oorbellen in de vorm van zwaluwen met ieder een minuscuul rood hartje in hun snavel geklemd. Hoe ik een keer thuiskwam en hen tegenover elkaar zag staan in de gang met hun ruggen tegen de muur. Ze keken met een verwilderde, losgeslagen blik waar ik kippenvel van kreeg. Ik zette de boodschappentassen op de grond, sloot de deur achter me en toen ik weer omkeek hadden ze zich hersteld, was er iets gebroken of gelijmd en kwamen ze op me af gelopen, hun armen uitgestrekt om me te helpen, hun ogen vreemd uitdruktingsloos.

‘Lekker, melk,’ zei Johan toen hij een blik wierp in een van de tassen.

‘Melk is goed voor elk,’ mompelde Hella terwijl ze de zwaarste Albert Heijntas met beide handen pakte en er moeizaam mee naar de keuken liep.

Hella en Martin wonen op een etage in een zijstraat van de

Overtoom. Er hangen vier bloembakken naast elkaar op hun balkonnetje met geraniums in alle tinten roze. Op de houten vlonder staat een groene gieter in de vorm van een kikker met een kroon. Alle oude bloemetjes gooit Hella, tot groot ongenoegen van de benedenbuurman, over de rand van het balkon. Soms, als we met z'n vieren met de deuren open, half in de kamer, half op het balkon zaten, plukte ze gedachteloos de dode bloemetjes van de geraniums en gooide ze in het briesje, om meegevoerd te worden of in het windstille benauwde donker van de warme avond.

‘Ik ben verliefd op Hella.’ Dat waren zijn woorden. We zaten in de auto terug naar huis na een avondje Triviant toen hij de noodzaak voelde, de behoefte, dit gegeven met mij te delen. Als hij achter het stuur had gezeten, had hij het me misschien nooit verteld. Dan had hij van zijn olifant weer een muis gemaakt. Gek hoe dat werkt met behoeftes, ze kunnen opwelen als een golf kots in je mond, te laat om nog te slikken. Ik reed alleen maar omdat hij meerdere glazen rosé achterover had geslagen. Alcohol had nooit een goede uitwerking op Johan. In het gunstigste geval maakte hij een grap die daadwerkelijk grappig was. In het slechtste geval werd hij er melancholisch van en te sentimenteel voor zijn eigen bestwil.

Ik parkeerde de auto voor de deur, gooide het portier net iets te hard dicht en rommelde wat in mijn tas op zoek naar de huissleutel. Ik wilde er niet over praten en Johan drong niet aan. We sliepen naast elkaar in bed. Toen we de slaapkamer hadden ingericht, had ik de Feng Shuiregels aan mijn laars gelapt en een spiegeldeur voor ons bed geplaatst. Nu kreeg Feng Shui gelijk: er was een derde persoon tussen de lakens gekropen (spiegel voor bed staat gelijk aan derde persoon in liefdesbed).

De volgende ochtend sloop ik naar beneden en reed naar mijn moeder. Ik had een briefje geplakt op het Nespresso-apparaat: ‘Wat wil je?’ Toen ik net het stokbroodje gezond met zelfgemaakte guacamole naar mijn mond bracht dat

mijn moeder voor mij had klaargemaakt als troost, belde hij op mijn mobiel.

‘Ik wil tijd hebben om na te denken,’ zei hij met een stem waar ik duidelijk de late avond nog in hoorde. Drie weken later pakte hij zijn spullen.

Martin en Hella zijn nog samen. Zij heeft hem niets verteld. Zij geeft de schuld van de bekoelde vriendschap aan onze scheiding en laat de telefoon opnemen door Martin als ik bel. Ze hebben nummerweergave.

‘We hebben net een film gehuurd. Is het goed als ik je straks even terugbel?’

Johan zit op een flatje in ik-wil-er-nog-niet-dood-gevonden-worden en Martin en Hella huren een dvd'tje. Gezellig samen op de bank.

‘Ze is er nog niet aan toe,’ schreeuwde Johan mij toe, toen ik hem op de galerij van die troosteloze allochtonenflat van alles verweet. Toen ik hem in zijn gezicht spooog dat hij ons huwelijk had opgegeven voor een vrouw die precies wist wat voor bedorven vlees ze in de kuip had. Dat ze wist dat hij nooit naar Martin zou gaan om hem in te lichten, dat hij makkelijk in te palmen was. En dat zij Martin nooit zou verlaten. Laaiend ben ik voor hem, omdat Hella niet direct in zijn armen vluchtte. Laaiend ben ik omdat hij mij heeft verlaten voor een ander. Bij de auto moest ik huilen van het stukgetrapte gras tussen de twee flats.

Ik kies mijn fijn gouden kettinkje met de druppelvormige parel en de zwaluwoorbellen van Johan, het rood van het hartje past precies bij dat van mijn jurk. Mijn trouwring laat ik achter in het doosje waar ik al mijn oorbellen in bewaar. Het komt uit China en ik kreeg het van mijn schoonouders, jaren geleden, toen Johan en ik net verkering hadden. Beneden pak ik mijn zwarte pumps uit de schoenenkast in de gang en manoeuvreer mijn voeten erin. Ik stift mijn lippen donkerrood voor de spiegel in de gang en werp een laatste blik op mijn haar.

Vanavond is Hella naar de boekenclub. Rond deze tijd pakt iedereen hun boek net uit de tas. Hella heeft ook een aantekenblok. Ik zie haar zitten met haar beige coltrui en haar haar in een gemakkelijke paardenstaart. Haar leesbril met het donkere montuur. Halverwege *Anna Karenina* ben ik gestopt, voordat ze voor de trein springt. Nu zit Marga op mijn plek. Marga vind haar moederschap de belangrijkste baan die er bestaat. Buiten regent het nog steeds. Ik zoek mijn Burberry-regenjas.

De taxichauffeur toetert en als ik het gordijn voor het raam wegschuif kan ik hem weggedoken zien zitten achter zijn stuur. Hij knipt het lampje boven zijn hoofd aan en het lichtje in zijn kleine taxi doet me denken aan de kajuit van onze boot als het stormde. Aan Johan die de olielamp aanstak en het vlammetje kalmeerde dat flikkerend op het plafond onze profielen weerkaatste. Dan lagen we tegen elkaar aan en versmolten onze schaduwen. Ik wist niet meer waar de een begon en de ander eindigde. Zo vielen we in slaap van het geluid van de regen.

De vier bloembakken zijn leeg. Het licht brand. Ik bel beneden aan en zeg: 'Ik ben het'. Martin drukt de deur open en ik klim de trap op. Het licht stroomt de gang in, struikelt over de bovenste traptreden.

'Hella is net weg. Wat een weer, hè,' roept Martin vanuit de keuken. Ik knik. Ik knoop mijn jas los en hang 'm aan de kapstok. Daarna loop ik naar het raam. De burens aan de overkant kijken televisie. Zij zit tegen hem aan en heeft een grote kom op schoot. Het licht van de tv maakt hun gezichten bleek. Achter hen zie ik de omtrekken van een raam in een spiegel, ik sta voor dat raam, in hun kamer. Dan sluit ik de gordijnen. Martin legt zijn hand op mijn kont. Ik draai me om en zie in een flits dat hij zijn mond opent. Vannacht blijf ik hier. Er is niets wat hij kan zeggen om me op andere gedachten te brengen. Ik zal al zijn woorden inademen en die van mij in zijn oren kreunen.

De bijlen van meneer Voitzwinkler

Timme Hos

Haar oma had schurft op haar handen. Hiermee werd mij om tien uur in de ochtend een biertje aangeboden. Terwijl ik het opdronk, stelde de vrouw een kruidenzakje samen. Ik zag ui, knoflook, tijm en een flinke kruidnagel. Minna zelf schildte aardappelen, wrong daarna grote balen zuurkool uit en begon – in één adem door – aan de bodem voor een appelgebak.

Ik zocht oogcontact met de oude vrouw. Ze had een gezicht als een verzameling boomknoesten. 'Ik mag geen witte wijn meer van de dokter,' vertelde ze. 'Daarom is het recept verpest. Ik hoop dat je mij vergeeft. Je komt van ver, *beau gosse!*' Ik bekeek haar afbladderende handen. 'Voor uw kleindochter is geen reis te ver,' mompelde ik.

Na de zuurkool verlieten we het huis van haar oma, die ons nazwaaide vanaf het balkon. 'Veel plezier in Colmar!' riep ze.

Een scherp dalend pad voerde ons naar Minna's ouderlijk huis. 'Je hebt je bord niet leeggegeten,' zei Minna. Ze droeg een groen kleed, een grote, donkere zonnebril en hoge hakken.

Ik ging voor haar staan. Daarbij deed ik mijn best om niet op een slak te trappen. Minna keek naar de grond, misschien wel naar de slak. 'Hoe vind je mijn schoenen?' vroeg ze, 'je hebt nog niets over mijn schoenen gezegd.' Als op een catwalk liep ze het pad een stukje af. Daarna weer omhoog. Het was duidelijk de eerste keer dat Minna op hoge hakken liep. 'Tu es une vraie dame,' zei ik.

Bij het gezin Voitzwinkler hoorde een vadsige golden retriever. Deze teef at druiven uit de tuin en joeg op libelles. Meestal lag ze echter op de rand van het zwembad en slob-

berde dan van het met chloor doordrongen water. Vanuit het zwembad was uitzicht op een vallei vol witte druiven. 'In de verte,' had Minna mij verteld, 'kun je de kerncentrale van Fessenheim zien staan.'

'Het is een genoegen je te ontmoeten,' zei Minna's moeder. Haar tanden waren grijs. Verder was ze een mooie vrouw die ooit, liggend op een rode Ferrari, tot miss Elzas gekroond was. Ze rookte sigaretten met witte filters. 'Waar is uw man?' vroeg ik haar. 'Werkt hij op dit moment?' Ze sloeg haar ogen naar beneden, krabde flauwtjes met haar rechterhand en giechelde. 'Philippe komt vanavond thuis,' zei ze tegen haar dochter. 'Morgen zijn Philippe en ik bij oma op bezoek. Hij zal je 's ochtends wakker bellen.' Mevrouw Voitzwinkler glimlachte nu naar mij. 'Mijn man houdt niet van mensen die uitslapen,' lichtte ze toe.

We zaten in de keuken, aan een eettafel van massief eikenhout. Volgens Minna was deze eettafel 'een belangrijk familiestuk'. Voor ons lagen, op witte borden, gehakttaartjes. Ze hadden de vorm van hondendrollen. 'Dit noemen we *Fleischnacka*,' vertelde mevrouw Voitzwinkler, 'het zijn net grote slakkenhuizen.'

Zonder trek at ik mijn bord leeg. Daardoor werd de print op het bord zichtbaar: een portret van Albert Schweitzer. 'Deze borden heb ik van Nico gekregen' zei mevrouw Voitzwinkler. Ik knikte alsof ik wist wie Nico was, alsof niemand anders dan Nico die borden cadeau had kunnen doen aan de moeder van Minna. 'De liefste jongen uit de hele Elzas,' mijmerde ze glimlachend, 'en hij bakt de beste taarten!' Daarna begon ze de borden op te stapelen.

Minna nam me mee naar boven. 'In Frankrijk,' vertelde ze toen we haar kamer binnengingen, 'is de kwaliteit van wiet verschrikkelijk. Ze stoppen overal steengruis, ijzerschaafsel en glassplinters in. Daarom wil ik terug naar Nederland. Soms kan ...'

Een gigantische wesp zat tegen de muur. Hij maakte een

brommend lawaai. 'Die doen niets hoor,' zei Minna. 'Maar als ze je steken, kun je doodgaan. Kom, we moeten uitgerust zijn als mijn vader thuiskomt.' De wesp keek toe hoe Minna zich uitkleedde. Toen ze naakt was, trok ze een laken over zich heen dat naar honing rook. 'Je vergeet je zonnebril af te doen,' zei ik.

Een broek met verfspetters. Minna sliep nog. Ik tikte op haar rug.

Boven de broek hing een vaal overhemd. Daarboven scheen het oog van een kleine man met kort, grijs haar. Ik kwam overeind en gaf hem een hand. Hij stelde zich voor als 'Philippe'. Zijn andere hand kwam achter zijn rug tevoorschijn, gebald. Even keek Philippe mij lachend aan. Vervolgens opende zijn knuist zich als een vleesetende plant. Op de palm lag een geweldige wesp.

'*Sie sind sehr gefährlich*,' zei Philippe. Hij gebaarde naar de plek op de muur waar eerder de grote wesp had gebromd. '*Lebensgefährlich*.' Minna werd kreunend wakker. Ze kwam uit bed en omhelsde haar vader. Ze was nog steeds volledig naakt, op haar zonnebril na.

Nadat we ons hadden aangekleed, liet Philippe me zijn zelfgemaakte wijnkelder zien. 'Dit is het familiegood,' zei hij trots. Zijn handen streelden de uit hout gesneden naambordjes, die als kroontjes op de wijnrekken prijkten. Hij ging met zijn handen in zijn zij staan en observeerde mij. 'Ik snap wel waarom je met mijn dochter bent,' zei hij. 'Om haar karakter hoeft je het niet doen.' Hij knipoogde – eerst naar mij, toen naar Minna. Het leek even of hij zijn spiegelbeeld bekeek in de donkere glazen van Minna's zonnebril. Zijn blik ging nogmaals over de wijnkelder – de kraamkamer. Daarna keek hij mij aan en gaf weer een knipoog. Ik glimlachte begripvol en knipoogde terug. Minna pakte vluchtig mijn hand en nam mij mee naar een ander vertrek.

'Mijn werkkamer,' zei Philippe. Hij was ons gevolgd.

Boven de werktafel hing een uitvergroete zwart-witfoto van een voetbalteam. De elf mannen hadden evengoed de reservistenploeg kunnen zijn van het plaatselijke brandweerkorps. Voor de tafel lag een boomstam. In het hout stonden twee grote bijen gekliefd. Philippe liep naar zijn tafel en hield stil voor de foto. Minna had mijn hand nog steeds vast. Ze begon de palm te strelen.

Op dat moment draaide Philippe zich om van zijn werktafel. Hij zag er plotseling duizelig uit en wankelde. Ging hij voorover vallen? Met zijn handen greep hij de stelen van de twee bijen. Philippe keek naar de grond. Het was alsof hij ski's in de sneeuw had geplant, aan de rand van een afgrond. Nu richtte hij zijn blik op mij. Minna kneep in mijn hand als teken dat ik spreken moest.

'Wat een prachtige bijen hebt u,' zei ik. Philippe verstevigde zijn greep. 'Ze zijn erg handig,' ging ik verder, 'als uw dochter me weer eens kwaad maakt.' Ik gaf een knipoog. Er werd nu niet in mijn hand geknepen, maar gelikt. Minna had mijn hand overgedragen aan de bek van de huisteef, die het zwembad, de druiven en de libelles zat was geworden.

Nico reed ons naar het feest in Colmar. Minna zat naast me, op de achterbank. Met twee handen hield ze een fles rum vast. Wanneer ze een slok nam, krulde ze als een limbodanseres achterover. De zonnebril had ze bij wijze van diadeem op haar hoofd geplaatst. Nico leek een geconcentreerde bestuurder, hoewel hij continu de wens uitsprak om een taart te bakken. 'Nog even volhouden, Nico,' zei Minna dan, en nam nog een teug van de rum.

Het feest vond plaats in een park. Kinderen speelden rond verlichte fontein. Er waren mensen die hand in hand dansen. Er waren zoenende vrouwen. Er was lauw bier met een bijsmaak van rotte oesters. Er was een spierwitte jongen met het gezicht van een kikker, die met zijn gitaar groepjes mensen uiteen duwde en daarna gitaar voor ze speelde. Minna

liep op hoge hakken en deed dit even ongemakkelijk als voorheen. De mensenmassa absorbeerde haar bijna volkomen. Plotseling zag ik haar zoenen met de gitaarspelende kikkerjongen.

Nico tikte op mijn schouder. Hij had twee biertjes gekocht. 'Je moet niet jaloers zijn,' schreeuwde hij in mijn oor. 'Minna en hij kennen elkaar nog van school. Hij speelt trouwens prachtig gitaar.' Ik keek naar Minna, die dansbewegingen probeerde te maken. De kikkerjongen moedigde haar aan, terwijl hij lachte en geknield gitaar speelde. 'Ik wil je een eerlijke vraag stellen,' zei Nico. Hij bracht zijn mond dicht bij mijn oor. Zijn warme adem galmde door de schelp. 'Hebben jullie vandaag taart gebakken,' vroeg hij, 'met glazuur?'

Minna had haar zonnebril weer opgezet. Met stuntelige passen liep ze naar me toe. Ze omhelsde me. Langs haar hoofd zag ik de kikkerjongen, die nog steeds op zijn knieën gitaar zat te spelen. 'Wat vind je van mijn vader?' vroeg Minna. Een meisje stootte haar knie tegen de rand van een fontein. Een moeder pakte haar op en troostte. 'Een aardige man,' zei ik, 'maar je moet me iets vertellen.' Ze duwde me naar achteren. Ik pakte haar handen en vroeg: 'Heb jij vandaag een taart gebakken?' Nico stond niet meer naast me. Hij danste met een man die dreadlocks tot aan zijn enkels droeg.

Ik hielp Minna plassen. Zij hurkte neer achter een fontein – ik was haar schild. Terwijl ik haar trui aannam, stapte ik op een slak. Uit de kletterende urine steeg damp. 'Ik wil slapen,' zei Minna toen ze klaar was. 'Waar is Nico?'

Het regende. Minna sliep op de achterbank. De lege fles rum rolde heen en weer tussen haar voeten. Ik zat naast Nico, die reed als een bezetene. 'Soms lopen er herten op de weg,' zei hij, 'of zwijnen. Maar je ziet alleen hun ogen.' Op de autoradio klonk een lied met zeurderig refrein. De kikkerjongen had het enkele uren geleden ook gespeeld. 'Heb je haar vader al ontmoet?' vroeg Nico. Hij maakte kauwbewegingen, hoewel hij niets in zijn mond had. Zijn ogen waren niet gericht

op de weg, maar op mij. ‘Het is een goede vent,’ hervatte hij, ‘maar jammer van zijn oog.’

‘Jammer van zijn oog?’ herhaalde ik.

‘Ja, is het je niet opgevallen? Philippe knipoogt altijd, daar is hij vaak mee gepest. Hij werkte vroeger in een slijperij. Ze slepen er scharen, messen, bijlen...’

Minna had een kater. Op de hond na, waren wij alleen in het ouderlijk huis. Ze had haar kleren aan, in bed. De hoge hakken had ze uitgedaan en op het toetsenbord van haar computer gelegd. In een van de schoenen zat haar mobiele telefoon gekooïd. ‘Ik ga koffie zetten,’ zei ik. Minna draaide zich op haar buik. Ik trok een T-shirt aan en liep naar beneden.

De hond krabde tegen de buitendeur. Ik liet haar naar binnen en aaide haar. Ze kwijlde over mijn blote voeten heen. Ik zette een kop koffie en ging zitten aan de eikenhouten tafel waar ik de *Fleischnacka* van Minna’s moeder had gegeten. Op de tafel stond een doos met daarop een briefje: ‘*Pour Minna, ma pucelle.*’ Ik klapte de deksel omhoog en blikte door de kier. Het was een taart met roze glazuur. Op het moment dat ik de doos sloot, kwam Minna de keuken binnen.

‘Je mag hier nooit meer komen,’ zei ze met een krakende stem. Ze gooide haar mobiele telefoon op tafel. Daarna ging ze tegenover me zitten, zag de doos en scheurde het briefje eraf. ‘Mijn vader heeft me net gebeld.’ Ze las het briefje dat op de taartdoos had gezeten, en verfrommelde het. ‘Toen wij gisteren naar Colmar reden, is hij naar zijn werkkamer gegaan. Hij heeft zijn bijlen uit het hout getrokken en verstoppt. Voor jou. *Ze zijn erg handig als uw dochter me weer eens kwaad maakt* – dat heb jij gezegd!’

Minna wreef in haar ogen. ‘Mijn zonnebril is gisteren kwijtgeraakt tijdens het plassen,’ jammerde ze. ‘Ook jouw schuld.’ Ze had haar zonnebril nog steeds op, gemaakt van bleke huid.

Een scheepshut

Bert Bakker

Een slaappleaats voor zes man, niet meer. Ieder een eigen kooi. Drie boven elkaar. Haringen in een ton. Ik lag bovenin. Betje lag aan de andere kant, ook bovenin. Een kleine scheepshut op een galjoen. Omstreeks het jaar 1623.

Ik lag in mijn kooi en kon geen oog dicht doen. Ik zag mezelf liggen. Ik dacht aan mijn ouders. Zou ik ze ooit terug zien? Ik was een van de jongsten aan boord, samen met Betje. Wij wilden per se mee met de Narwal, kostte wat kost. Het avontuur zochten we en dat kregen we. Storm. Gevechten met Engelsen en Portugezen. Maar nu werd de nachtelijke stilte steeds dreigender. Zou het goed aflopen met kapitein Heere en zijn schip? We moesten met hem mee en met niemand anders. Februari, twee jaar geleden bij het Bolwerk Blauwvoort aan het IJ. Ik zag ons nog rennen.

Betje voorop, ik er achteraan. We zijn uitgeput, we snakken naar adem. Het galjoen van Wijnhoudt Heere. Wat een pracht en praal. God allemachtig, wat een schip. Een achtersteven met versierde zeemeerminnen. Goud, blauw en wit. Hoe veel masten heeft 'ie niet? 'Hoger dan de Schreierstoren!' Als we nog mee willen, is er haast geboden. Op de brug staat de trotse Heere, de kapitein. Hij geeft hier de bevelen.

Soms lukt het om onopgemerkt aan boord te komen. Betje is de snelste. Vlug maakt hij een kleine sloep los en roept: 'Wat sta je daar, gaan we nog of niet? We slepen de sloep langs de afsluitboom, springen aan boord en beginnen als gekken te roeien. De sloep tolt in het rond. Toch krijgen we hem op koers naar de Narwal. We weten langszij te komen. Meteen worden we geënterd en aan boord gehesen.

'Hoe heet jij?' vroeg Heere toen we bij hem werden gebracht. 'Jacob., Jacob Dik,' antwoordde ik. Ik was bang dat we meteen weer van boord gezet zouden worden. Ik had hem nog nooit van zo dichtbij gezien. Hij was mijn held en voorbeeld. Ik stond te trillen op mijn benen. Die oogopslag, zijn geborstelde wenkbrauwen, het gefronste voorhoofd. 'Die kijkt dwars door je heen,' dacht ik. 'Denk maar niet dat ik voor jullie terugga. Onmogelijk. Ik gooi jullie eruit bij Pampus,' zei Heere. 'Bootsman, zet dit tweetal beneden in het ruim vast en laat ze maar goed eens nadenken.'

'Twee verstekelingen aan boord!' riep de bootsman naar beneden. Gegrijs van de bemanning, gratis koksmaatjes, twee uilskuikens, kinderen nog. Maar Betje en ik waren aan boord.

Zo begon het. Eerst waren we verstekeling, al gauw werden we gewoon ingedeeld bij de bemanning, leeftijd maakte niet uit op het schip van kapitein Wijnhoudt Heere. Niemand zou hier oud worden. Dat was een gegeven. Hoelang voeren we nu? Jaren al. 1621 voeren we weg uit Amsterdam. Het galjoen was uitgerust voor de kaapvaart, beladen met kanonnen en munitie en op weg naar verre wingewesten. Ik moest mee, ik had geen keuze. Betje ook niet.

Geen wind, weken, maanden, hoelang al? Ik lag maar in mijn kooi. Ik kon maar niet slapen. Het schip bewoog zacht. Niets aan te doen. We zagen Heere nauwelijks nog op de kampanje, Hij at niet meer mee. Hij stond hele dagen over een kaart gebogen. De bootsman zei: 'Op die kaart bevinden zich lege plekken.' Hij zat 's nacht eindeloos naar de sterren te turen en maakte berekeningen met een instrument dat ik niet kende. De bemanning was ongerust en roerde zich steeds meer. 'Heere is de weg kwijt.' En: 'Heere wordt matteklaap,' zeiden ze. Soms verstreek de tijd als in een zandloper, maar nu droop de tijd als stroop van een lepel. Het galjoen lag stil ergens op een zee. Roerloos. Eenzaamheid is een zeilschip zonder wind.

Al in geen maanden hadden we land gezien. We lagen te schommelen in een zachte deining. Het roer knarste, de masten knarsten. De zeilen klapten af en toe en bleven slap hangen. Midzomer. Bloedheet.

De stuurman stond aan het roer, anders ging het schip al snel rondjes draaien met zijn hoge achtersteven. Dit schip verlijerde als de pest. Het zag eruit als een kip die graan pikt: kont omhoog. Wellicht draaiden we al weken in grote ronden. Met de Narwal was geen koers uit te zetten. De kapitein liep maar op het achterdek boven zijn hut, te ijsberen. Hij sprak nauwelijks met iemand. De bemanning morde en spande samen. Veel zieken aan boord. Wie stierf, kreeg een

sober zeemansgraf. Niemand wilde zo sterven.

Ik dacht niet dat we verdwaald waren. Ik ging naar Heere toe op de brug. 'Ai, ai, kapitein, alles naar wens, alleen te weinig wind, is het niet?' zei ik. Ik was al zolang aan boord dat ik me vrijheden kon veroorloven. Ik was allang geen koksmaat meer. Heere zag dat ik slim was en zo kreeg ik al snel meer vrijheden. Ik hielp de stuurman, ik mocht op de brug komen. Soms vertelde hij nieuwe dingen. Ik stak veel op van kapen en navigatie. Ik zag vanaf die brug hoe Heere en zijn mannen een Engels schip bekwaam torpedeerden, zodanig dat het niet direct zonk en alle waardevolle buit kon worden overgeladen.

Nu bromde hij me toe: 'De kaapvaart verdient goed, maar we gaan hier nieuw land vinden en een vesting stichten. Heb je onlangs die duif op de voorplecht gezien? We zitten niet ver van een kust af. Ik weet het zeker.'

Duiven? Ik had geen duif gezien. Soms, op grote hoogte een enkele albatros. We zagen helemaal geen land en we dobberden maar doelloos rond op een eindeloze zee. Heere begon op mij toch ook wel een zonderlinge indruk te maken. 'Zou hij wel eens aan zijn ouders denken?' dacht ik. 'Houdt hij wel voldoende rekening met de zeelui?' Het gemor begon steeds meer toe te nemen. Ze wilden muiten, ze waren het beu. Ze overdreven: er was nog niet zoveel aan de hand. Misschien was dat het probleem.

Wijnhoudt Heere was in alle opzichten een bijzonder man en had al meerdere succesvolle reizen gemaakt. Een doorzetter. Hij kwam nooit met lege handen thuis. Voor deze reis werd speciaal de West-Indische Compagnie opgericht. Heere was een zeeman die op zoek was naar bloeiende wingewesten. Een man die geld verdiende voor zijn stad, niet iemand die thuis bleef om over zijn verdiensten op te scheppen. Nors was

hij ongetwijfeld en bij tijd en wijlen bruut. Dat was elke zee-man. Als je die eigenschappen niet had, was overleving onmogelijk. Heere had meer: hij was ook een zakenman die desnoods in de slavenhandel ging om zijn brood te verdienen. Een uitmuntende pionier. En dat schip van hem had een lieve duit gekost. Zonder de Compagnie had 'ie dat nooit gered!

Dat wist ik al van Heere voordat ik aan boord kwam en ik deed navraag onder de bemanning. Velen kenden hem niet eens. Avonturiers, net als Betje en ik, maar zonder bagage. Scheepsvolk, zonder bier en jenever gemakkelijk tot oproer op te stoken. Heere bekommerde zich niet erom. Ik ontdekte dat 'ie verdraaid goed op de hoogte was van de stemming. Hij gebruikte mij ook om meer te weten te komen. Dat zou ik ook doen als ik kapitein was.

Op een dag stootten we op een grote dode vis, die een speer in zijn buik had. We voeren langs zij. De bemanning reageerde angstig. Het was een speer met gekleurde kralen. Heere nam hem mee naar de brug en deed er het zwijgen toe. De spanning steeg.

Gestommel, zachte stemmen. Het is nacht, duizelingwekkende sterrenhemel. Heere staat op de kampanje. De bootsman besluipt hem van achteren. Betje en ik zitten een dek lager. Wij zien het gebeuren. 'Kapitein, achter u,' roep ik. Maar Heere had het blijkbaar al gezien of misschien wachtte hij hem op. 'Man overboord!' Klonk het met luide stem. Weg bootsman. Heere liep langs ons en knipoogde.

Ik lag in mijn kooi en de gebeurtenissen speelden door mijn hoofd. Ik moest opeens heel sterk aan vroeger, aan het verhaal van Jonas in de Walvis, denken. Ik was die Jonas op een groot en stuurloos schip? Zouden we uitgebraakt worden? Ik was bang, het werd steeds onwerkelijker.

'Is Heere niet echt gek aan het worden?' vroeg de bemanning aan mij. Nauwelijks aan boord en ik had al de positie van informant. Heere met zijn visioenen. Maar ik wist dat hij gelijk had: we gaan nieuw land ontdekken. Ik voelde het aan m'n water. Alleen wanneer, dat was de vraag. Zo kreeg deze reis veel van een droom. Een foetus in de baarmoeder, een scheepje op Gods wateren.

Op een nacht werd ik plotseling wakker: grote beroering aan dek. De mannen renden op en neer. Het geschut werd in gereedheid gebracht. Ik maakte Betje wakker. 'Land in zicht!' blufte ik. Nog waar ook! Op nog geen vijfhonderd meter zagen we groen (bomen struiken, velden), blanke zandstranden. De monding van een rivier, een baai. We zagen heuvelen en dalen. Een ongerept gebied zover als het oog reikte. De bemanning had algauw in de gaten dat dit een bijzonder visrij gebied was. Zalm rondom het schip.

Op het moment dat de mannen alles in gereedheid hadden gebracht en twee sloepen klaar hingen voor de tewaterlating, nam de kapitein plechtig het woord: 'Mannen, de tocht was lang, de ontberingen zwaar, maar nu komt alles in beter vaarwater. Wij zijn niet de eersten die hier voet aan wal zetten, maar wel de best uitgeruste expeditie. Ik wil jullie allen bedanken namens mijzelf en ook namens de West-Indische Compagnie.'

Toen gingen de sloepen te water.

'Een zee is blauw, een lucht is grijs, of omgekeerd: een lucht is grijs, een zee is blauw,' dacht ik. Weinig nieuws soms. Een zekere eentonigheid had deze reis wel. Maar uithoudingsvermogen werd beloond. Ik zag Heere op de brug staan. Zijn gezicht was open en blij. De groeven in zijn voorhoofd waren weg. Ik verbeeldde het me niet. Ik herkende mezelf nu in de kapitein. Hij stond daar ook als een kleine jongen wiens

droom werkelijkheid was geworden. Ik was trots op hem. Ik had meer dan gewone bewondering voor Heere. Herenliefde? Nou nee, daar had ik meer dan genoeg van in die benauwde scheepshut. 'Een ongehoord treurige scheepshut der oceanen,' zei Betje en die kon de dingen soms mooi zeggen.

Ik rook niet, anders was ik naar dek gegaan en had ik een Peter Stuyvesant op gestoken. Het avontuur zoek je nooit alleen.

De jarige

Michel Ramaker

Een zuster rijdt mij door de gangen terug naar mijn kamer. In mijn schoot ligt een bos bloemen met daaraan een kaartje: *De oudste van ons allemaal, gefeliciteerd*. Als ik de verzorging van dit tehuis moet geloven, ben ik geboren in achttienhonderdzesennegentig. Achttienhonderdzesennegentig, zelfs als ik het uitspreek lijkt het oneindig ver weg.

Mijn naam is Kathelijn Hoogens-Koster, al noemt iedereen mij Kaatje. Naar omstandigheden maak ik het goed, aldus de krant vorig jaar. Ik merk wel wat de krant dit jaar schrijft. In ieder geval is de foto weer gemaakt. De burgemeester en ik staan er keurig op, al heb ik het vermoeden dat deze foto zal lijken op die van de voorgaande jaren. Alle foto's vanaf mijn honderdste verjaardag hangen aan de muur van mijn kamer. Niemand zal het hardop zeggen, maar de fruitmand en de taart wisselen elkaar af.

De jaren waarin mijn verjaardag niets meer was dan een stille familieaangelegenheid liggen achter me. Tegenwoordig ben ik een onderdeel van een waar circus. Foto's in de krant, de burgemeester, tehuisdirectie, taart, mensen. Massa's mensen. De drukte is me eigenlijk te veel, maar ik kan het niet tegenhouden. Men viert mijn verjaardag, of ik nu wil of niet.

'God is mij vergeten,' grapte ik op mijn honderdste tegen de

jongeman die mijn verhaal noteerde voor in de plaatselijke krant. Met opgestoken duim stond ik op de foto; god vergat mij, was het onderschrift.

Inmiddels staan we bij de lift te wachten. De zuster vraagt of ik nog plannen heb voor vanmiddag. Ik noem deze mensen 'zusters' omdat ik geen andere naam weet, maar ik heb altijd iets tegen dat woord gehad. Met zusters in de buurt is het net alsof ik niet thuis ben maar in een ziekenhuis verblijf.

'Rusten,' zeg ik. Ik kijk langs haar heen de verder verlaten hal door. Tegenover de lift is de entree van het tehuis. Net als ik naar de glazen schuifdeuren kijk, gaan deze open en loopt Buurtje binnen. Zodra ze me ziet, komt ze op me af en pakt mijn hand.

'Nog gefeliciteerd. Ik ben natuurlijk te laat. Ook voor mij beginnen de jaartjes te tellen.'

'Het komt uit een goed hart,' zeg ik. Buurtje is zo'n vijftwintig jaar jonger dan ik. Wat weet zij van ouderdom? Als ze mijn hand loslaat, sluit ik voor een moment mijn ogen. Een bemoedigend klopje op mijn schouder en ze zegt nog iets wat ik niet helemaal versta. Iets over het laatste stukje taart dat ze gaat eten. Dan duwt de zuster mij de lift binnen. Achter ons schuiven de deuren dicht.

Ik inspecteer mijn kleding en merk dat er taartkruimels in mijn schoot zijn gevallen. Onhandig strijk ik de kruimels van me af. Slagroomtaart, dit jaar was het slagroomtaart. Drie streepjes van chocolade erin die mijn leeftijd voorstellen. Ik voel mijn nieuwe leeftijd niet, boven de honderd heb je eigenlijk nog maar één categorie: de buitencategorie. Iemand zei dat ik in mijn leven al drie eeuwen meemaakte. Ja... drie eeuwen. Waarvan de laatste twintig jaar hier in dit tehuis.

Na al die jaren is het ritje met de lift nog steeds een onwennige situatie. Het zwijgen tegen de verzorging en het staren naar een liftwand waaraan niets te zien valt, is en blijft een domme bezigheid. Pas als de rolstoel weer in beweging komt en ik de gang zie waar mijn kamer is, laat ik iets van me horen.

‘Fijn.’

‘En u bent er weer,’ zegt de zuster als ze mij de kamer binnenrijdt.

Ik kijk naar haar op. Haar naam begint met een P. Pauline of Paulette... Paulette. Om een of andere reden klinkt deze naam het best. Ze vraagt mij iets. Hoewel ik haar niet versta, schud ik mijn hoofd.

‘Ik zet u bij het raam. Weet u zeker dat u echt niets meer wilt?’

‘Het is goed zo.’

‘De drukte was voor u ook een beetje te veel.’

Buiten steken de bomen af tegen een zilvergrijze lucht. Het is droog, als ik het goed inschat.

‘Ik ben blij dat ik boven ben.’

‘Laat ik u lekker alleen.’ In haar handen heeft ze een vaas met daarin het boeket. Ze loopt langs me heen en zet de vaas op het dressoir. ‘Straks zal ik alle cadeaus naar uw kamer brengen,’ zegt ze als ze mijn kamer verlaat.

Ik vergeet om een aspirine te vragen.

Voor me op tafel staat sinds een aantal dagen een bos rozen. Die heb ik gekregen van Leanne, mijn kleindochter. Zij is het

enige familielid dat nog in leven is en ze woont ergens in Australië. Hoe ze de bos rozen hier heeft gekregen, is mij een raadsel. *Op naar de honderdentwaalf*, schrijft ze me op een kaartje. Voorzichtig pak ik het kaartje in mijn handen en staar naar haar handschrift. Mooie krullende letters: het handschrift van een dame. Op de voorkant staat een glas champagne met daarboven het woord *congratulations*.

Ik draai de kaart in mijn handen en probeer me een beeld te vormen van Leanne. Vroeger zat ze op mijn bed en zong liedjes. Ze liet me zien hoe je een koprol maakt. Later zat ze aan tafel huiswerk te maken. En toen stelde ze haar vriend voor. Ze ging met hem mee naar Australië. Vorig jaar was ze in Nederland. Ze zat tegenover me en we spraken over het leven hier en haar leven daar. Natuurlijk prees ze me vanwege mijn hoge leeftijd en ze vroeg naar mijn geheim. Ik geloof dat ik haar mijn vaste grap vertelde. Ja, dat zal ik wel hebben gedaan. Ik denk dat ze erom lachte, maar ik kan me dat niet goed meer herinneren. De Leanne van vorig jaar is meer een idee in mijn hoofd. Als ik aan mijn kleindochter denk, zie ik toch vooral een meisje van een jaar of acht. De volwassen Leanne kan iedere willekeurige vrouw zijn, al geloof ik wel dat ik haar zou herkennen. Dat gebeurde vorig jaar ook. Gefeliciteerd, zei ze. Een, op het oog, onbekende vrouw met een bekende stem. Haar stem is het enige dat me echt is bijgebleven. Ze noemde mij oma.

Het kaartje glipt tussen mijn vingers vandaan. Ik voel het ding langs mijn been glijden. Voorzichtig duw ik mijn rolstoel naar achteren zodat ik onder de tafel kan kijken. De kaart ligt bij de tafelpoot met de geschreven tekst naar boven. Even staar ik ernaar alsof ik niet goed weet wat te doen. Langzaam buk ik voorover en met gestrekte arm reik ik naar het kaartje. Het lukt niet, de kaart ligt net iets te ver weg. Tegen beter weten in probeer ik het opnieuw. Nu met mijn voeten. Onhandig schuif ik mijn voet heen en weer in de hoop dat ik de kaart mijn kant op kan schoppen. Nee, ik moet er met

mijn handen bij kunnen. Gewoon oprapen. Hoe ver kan dat rotkaartje nou liggen? Mijn ene hand steunt op de armleuning van mijn stoel, mijn andere trilt. Het begint te kloppen in mijn hoofd, ik zit verstijfd in mijn stoel te hopen dat die kaart uit eigen beweging terug mijn vingers in glipt. Waarom wil ik iets onmogelijks? Ik moet weer overeind komen! Ik moet overeind! Vlekken voor mijn ogen. Vlekken! Vergeet die kaart! Vergeet die...

Ik ben rustig nu. De laatste minuten heb ik geprobeerd nergens aan te denken, maar het enige dat in mijn gedachten is, is mijn verjaardag.

De burgemeester snijdt de taart aan. Hij wil dat ik meehelp. Voor de vorm leg ik mijn hand op die van hem als hij het mes door de taart laat zakken. Er klinkt gejuich en een aantal mensen lacht. Fotografen maken hun foto's en de burgemeester fluistert me iets toe. Dan komen de felicitaties. Eerst de directie, dan de rest. Het lijkt wel alsof iedereen mij de hand wil schudden en met mij wil praten. Ze vinden het zo mooi dat ik honderdenelf ben geworden. Ze staan zelfs voor me in de rij. Een zuster neemt alle cadeaus van mij over, ik zou anders bedolven worden onder bloemen, dozen bonbons, kussen en gelukswensen.

Vanavond kan ik mezelf op de televisie terugzien. Er was in ieder geval een jongeman met een filmcamera. Hij richtte het ding op me toen een andere man vragen stelde.

‘Gefeliciteerd. Hoe voelt u zich?’

‘Natuurlijk voel ik me goed, niemand zit op chagrijnen te wachten.’

‘Wat is het geheim van uw hoge leeftijd?’

‘Dat de rest sterft terwijl ik blijf leven.’

Maar de werkelijkheid is anders. God hing boven mijn wieg en besloot een geintje uit te halen. Een experiment – het mocht geen naam hebben. Stel dat je nooit sterft, Kaatje. Hij nam iets bij mij weg, iets waardoor ik op mijn oude dag ster-

ven kon. Hij deed het ongeveer zoals kraambezoek gekschend een knuffeldiertje uit de wieg probeert te pakken om te zien hoe de kleine reageert. Iemand klopte Hem plotseling op de schouders, vroeg om Zijn aandacht. Toen is Hij mij vergeten. Tot op de dag van vandaag heeft God niet door dat Hij nog altijd iets van mij in Zijn handen heeft.

Paulette heeft bij het weggaan de deur achter zich dichtgedaan. Langzaam zuig ik mijn longen vol lucht en schud mijn hoofd.

‘Vergeten. De sukkel.’

Voorzichtig strijk ik met mijn hand langs de rozen. Ik weet niet goed waarom ik dat doe. Gewoon. Overal in mijn kamer staan bloemen en er komen nog meer boeketten bij. De zusters vinden er wel weer een plek voor. Een tijdje staar ik naar een boeket in de hoek van mijn kamer. Gelige bloemen. Geen idee wie ik ervoor moet bedanken. Er zijn zo veel mensen die mijn verjaardag vieren. Meer mensen dan ik me nu herinneren kan. Buurtje zegt het mooi: ‘Kaatje,’ zegt ze, ‘jij hebt gaten in je hoofd.’ Ze bedoelt te zeggen dat ik vergeetachtig ben. Misschien klopt dat, misschien niet.

Maar mijn enige nog levende kleinkind heet Leanne. Ze stuurde me rozen vanuit Australië. Haar verjaardagskaart ligt op de grond, bij de tafelpoot. Dadelijk komt Paulette cadeaus brengen. Ik mag niet vergeten haar te vragen om het kaartje op te rapen. En ze moet een aspirine halen. Vandaag ben ik honderdenelf geworden. Een feit waarvoor zelfs de burgemeester is opgetrommeld. Net als de krant en een televisieploeg.

Ooit maakte ik een grap en ik stak mijn duim omhoog. En iedere ochtend begint er een nieuwe dag. Buiten wisselen seizoenen. Ik kijk ernaar – 's morgens – als ik aan tafel zit. Het zijn stille uren waarin ik wacht totdat er iets gebeurt. Iemand loopt mijn kamer binnen voor een praatje of er is iets gaande op de gang.

Morgen zit ik ook aan deze tafel. En overmorgen. Over een jaar viert het tehuis mijn honderdentwaalfde verjaardag. En over twee jaar doen ze dat natuurlijk weer. Ik ben de aanleiding, zij vormen het feest. Burgemeesters en directieleden veranderen, maar de foto's blijven dezelfde. Cadeaus ook. Zelfs mijn leeftijd, ik zie het verschil niet meer tussen honderdentien en honderdenelf. Ouderdom zit 'm in de herhaling, in de veelheid van dezelfde dagen. Die eindeloze opeenstapeling van slapen en weer wakker worden, waar ook God niets aan verandert, zorgt dat je op den duur geen verschil meer ziet.

Ik leg mijn handen plat op tafel en sluit mijn ogen. De laatste tijd doe ik dat steeds vaker, het brengt mij enigszins tot rust. Ik adem in, tel tot tien en adem weer uit. Soms tel ik door. Elf, twaalf... Toen Leanne nog klein was, speelde ik met haar. Het lijkt een spelletje voor kinderen.

Hoe lang houd jij je adem in?

- Ik langer dan jij...

Nee, ik langer dan jij.

Misschien moet ik mijn handen niet op tafel maar tegen mijn mond leggen. En mijn neus dichtknijpen. Misschien moet ik beginnen met tellen en niet meer stoppen. Ik heb er genoeg tijd voor en met tellen stoor ik niemand. Maar ik heb er momenteel niet de moed voor. Niet voor mezelf, niet vanwege God. Denk ik. Bovendien, ik zie mezelf al zitten met een hand stijf op mijn mond en een dichtgeknepen neus. Paulette zou zich naar schrikken. En ik zou mijn actie niet kunnen verklaren.

Mevrouw Hoogens - Kaatje, waarom knijpt u uw neus nou dicht? U had wel kunnen stikken.

- Ik weet het niet. Het was dom van me. Sorry.

Op mijn verjaardag moet ik maar geen domme dingen doen, niet iets wat definitief is.

Morgen misschien.

Misschien wel.

Misschien.

Een Berg van Weelde in het Jaar van het Varken

Nina Oeghoede

Wanneer men het woord voor veld, *tián* (田), een paar maal opstapelt onder het woord voor dak, *mián* (→), krijgt men het woord *fù* (富), of rijkdom. Voeg daarvóór het woord voor hut (*lú* (庐)) en erachter het woord voor berg (*shān* (山)), en men ontdekt onmiddellijk de volmaaktste vorm van geluk die Lu Fushans vader voor zijn eerstgeboren zoon had kunnen bedenken: ‘Een Berg van Weelde in Eigen Huis’. Jammer genoeg had het leven halsstarrig geweigerd om zich aan deze stilzwijgende afspraak te houden en terwijl hij nu, gehurkt naast het bed van zijn slapende vrouw, op een wiebelend gascomfort een pannetje water aan de kook bracht, voelde De

Weelderige Berg zijn maag rammelen van de honger.

Nadat het water lang genoeg gekookt had om drinkbaar te zijn, slurpte hij het voorzichtig met dichtgeknepen ogen naar binnen. Na ieder slokje ontblootte hij zijn tanden, sperde zijn mond halfopen en maakte een sissend keelgeluid als werd hij gewurgd. Daarna snoot hij zijn neus leeg op de zanderige grond tussen zijn voeten en stapte naar buiten.

Het was koel en het eerste, flauwe ochtendlicht hulde de Oude Stad in een bevreemdend, geelachtig waas. Wantrouwig inspecteerde De Weelderige Berg het nauwe straatje. Dit was het moment waarop de nacht en de dag héél even over

elkaar heen schoven, zodat er een smal kiertje ontstond, waar de goden doorheen glipten om vervelende pesterijtjes uit te halen in de wereld van de mensen. Hij kende maar al te goed de tragische geschiedenis van een ongelukkige neef wiens sierlijke bruid met haar perzikkleurige huid en haar naar kersenbloesem riekende adem, tijdens de huwelijksnacht was gestolen, zodat hij op de eerste ochtend van zijn nieuwe leven wakker werd naast een weerzinwekkend snurkende, bruingebrande boerin. Voor alle zekerheid had De Weelderige Berg zijn eigen dochter op dit uur altijd binnen gehouden.

Hoewel het nog vroeg was, precies twintig over zes, kwam het kleine laantje langzaam maar zeker tot leven. De geïmproviseerde geveltjes van karton en golfplaat werden opzij geschoven en de huizen erachter, veelal bestaand uit een enkele kamer, werden omgetoverd tot eettentjes, kapperzaakjes, fietsenmakerijtjes, schoenwinkeltjes, verkooppunten voor telefoonkaarten enzovoorts.

Op Oost Fuxin Lu sloeg hij linksaf. De Oude Stad geurde naar ontbijtgerechten: gevulde eierpannenkoekjes sisten angstig op de hete plaat, bolle vlees- en groentebroodjes lagen lui te dampen in ronde, bamboe manden en extra lange noedels (voor een extra lang leven) pruttelden zenuwachtig in kruidige kippenbouillons.

‘Goedemorgen Oude Lu,’ riep een heldere vrouwenstem achter een hoge stapel stoommanden, ‘heb je al gegeten?’ De traditionele Chinese begroeting. In haar uitgestrekte hand hield ze hem een gevuld broodje voor.

‘Goedemorgen Kleine Zus,’ lachte De Weelderige Berg formeel. ‘Bedankt voor je bezorgdheid. Ik heb zojuist uitstekend ontbeten.’ Hij klopte theatraal een paar keer op het kuiltje van zijn maag en imiteerde met opgeblazen wangen een uitdrukking van totale verzadiging.

Ze keek hem ontroerd aan: ‘Misschien op de terugweg?’

‘Misschien op de terugweg,’ knikte hij.

Hij wrong zich door de wirwar van wriemelende straatjes,

langs de uitgestrekte tuinen van Yu Yuan. Ook hier was de bedrijvigheid in volle gang. Aan de ingang van het park, bouwden verkopers van snoepjes, ijsjes, fotorolletjes en plastic theehuisjes hun stalletjes op. Het smalle trottoir werd versperd door een meisje dat in een teiltje grijs water een stevige peuter waste en aan de overkant van de straat ontstond een hevige scheldpartij tussen twee oudere mannen. Nieuwsgierig probeerde De Weelderige Berg in het voorbijgaan een gedeelte van de ruzie op te vangen, maar het hysterische getringel van tientallen fietsbellen verhinderde dat. Hij was nu bijna bij Renmin Lu, de ring die de grens markeert tussen het oude en het nieuwe centrum van Shanghai.

Op het drukke kruispunt tussen de Tibetaanse Straat en Fangbang Lu, vervolgde De Weelderige Berg zijn weg naar het westen dwars over de antiekmarkt van Dongtai. Een sliertje bittere gal borrelde op uit zijn verkrampde maag.

‘Lu!’ schreeuwde een raspende stem. ‘Heb je al gegeten?’

De Weelderige Berg verstijfde en sloeg uit respect de ogen neer.

‘Dank voor uw bezorgdheid Meester Zhang,’ antwoordde hij tegen twee glanzende, zwarte broekspijpen, ‘ik heb net uitgebreid ontbeten.’

‘Ah, dat is goed om te horen,’ raspten de broekspijpen tevreden. ‘Vertel eens, hoe gaan de zaken?’

Hij kromp in elkaar.

‘Duizendmaal excuses Meester Zhang,’ zei hij met onvaste stem, ‘maar de zaken gaan niet zoals ik had gehoopt. Ik smeed de nobele Meester Zhang om mij in zijn eeuwige goedheid nog een paar dagen de tijd te gunnen.’ Hij boog zo diep naar voren dat zijn neus ter hoogte van zijn knieën bleef hangen.

‘Fushan, Fushan,’ Meester Zhang klikte een paar keer afkeurend met zijn tong tegen zijn gehemelte. Rondom hen had zich een groep markt-kramers en voorbijgangers verzameld.

‘Schuld kan alleen worden afgelost door harde arbeid.’ Met een zelfingenomen gebaar, hees hij zijn glanzende broek zo hoog over zijn vooruitstekende buik dat de tailleband halverwege zijn borstkas bleef hangen. ‘Kijk naar mij, de zaken gaan goed, maar ik werk dag en nacht. Wat vinden jullie?’ Hij draaide zich naar de omstanders.

Uit de menigte klonk voorzichtig geritsel van schoenen, broeken en benen die zich leken te herschikken. Een zware stem nam het woord: ‘De edele Meester Zhang is altijd ruimhartig geweest. Lu Fushan vraagt koopwaar zonder dat hij het kan betalen. Wie heeft er ooit van zo’n voorstel gehoord? In zijn oeverloze grootmoedigheid stemt Meester Zhang toe. En wat doet Lu Fushan? In plaats van zijn schuld terug te betalen, verbrast hij de winst. Het ziet ernaar uit dat Lu Fushan schaamteloos gebruik heeft gemaakt van de bovengemiddelde vrijgevigheid van Meester Zhang. Zeg ons Lu Fushan,’ de stem liet een stilte vallen, net te lang voor een adempauze. ‘Zeg ons, hoe veel portefeuilles heb je verkocht en hoe veel geld heb je voor jezelf gehouden?’

Een golf van verontwaardigd gemompel deed De Weelderige Berg het bloed naar de wangen stijgen. Hij voelde zich duizelig van honger en schaamte.

‘Vergeef mij,’ fluisterde hij, ‘vergeef mij mijn schaamteloosheid. Ik ben niets waard. Niets. Nee, ik ben minder dan niets. Ik ben een nietige worm die Meester Zhang met één trap van zijn machtige voeten kan vermorzelen.’

‘Zelfs die eer is voor de wormachtige Lu Fushan te groot!’ schreeuwde een omstander boos.

‘Zo is het! Zo is het!’ riep De Weelderige Berg uit. Hij zonk op zijn knieën, tilde Meester Zhangs rechterschoen een klein stukje omhoog en legde zijn hoofd eronder.

‘Vergeef mij, Meester Zhang,’ snikte hij wanhopig, ‘vergeef mij dat ik besta. Vergeef de armzalige moeder die mij heeft moeten baren!’

Nu beide partijen voldoende theater hadden gespeeld en de

openbare vernedering een feit was, vond Meester Zhang het welletjes. De mollige handjes sjorden de broek omhoog, die weer was afgezakt.

‘Honderd zestig kuai is een groot bedrag,’ snauwde hij, ‘maar omdat edelmoedigheid nu eenmaal mijn zwakke kant is, geef ik je nog één dag de tijd.’

Terwijl de omstanders enthousiast begonnen te juichen en te applaudiseren, krabbelde De Weelderige Berg overeind. In de chaos greep een mollig handje zijn dunne arm.

‘Eén dag!’ siste Meester Zhang. ‘Als je het morgen niet hebt, stuur ik iemand bij je langs.’

Toen hij eindelijk Jinan Lu overstak, voelde De Weelderige Berg zich opgelucht. Hij liet de Oude Stad met haar drukte, haar benauwdheid, haar afpersing en haar geroddel achter zich, en stapte de moderne wereld in. Zoals iedere dag werd hij vervuld door het gelukzalige gevoel van totale anonimiteit. Hier in het nieuwe centrum betekende hij niets. Nee, minder dan niets. Hier was hij zo onbeduidend, dat niemand op het idee zou komen om een knokploeg langs zijn huisje te sturen. Hier in dit walhalla van moderniteit bestond enkel het schone, riante trottoir waar je voor niemand uit de weg hoefde te gaan. Nietiger dan een worm en oprecht gelukkig, liep De Weelderige Berg verder tussen de metershoge wolkenkrabbers.

Stuk voor stuk had hij ze uit de grond zien oprijzen. Samen met zijn vader had hij bewonderend toegekeken hoe de bamboe stellingen iedere dag een stukje hoger de hemel in klommen. Alleen toen de Pearl TV Tower in 1995 met zijn puntige profiel de skyline van Shanghai voor eens en voor altijd op de wereldkaart zette, had zijn vader argwanend verzucht: ‘Aya, een dezer dagen prikt het topje van die toren nog eens in de kont van de goden.’

Hij haastte zich langs de grote winkelcentra op Huaihai: Plaza Hong Kong, Central Plaza, Friendship Store Number 1.

Opgepoetste auto’s met op de achterbank telefonerende zakenlui, veelal blanke hoogneuzen en Japanners, scheurden luid toeterend de garages van de hypermoderne gebouwen in. Van zijn broer wist hij dat zelfs de toiletten in deze glimmende torens nog groter waren dan een ruim huisje in de Oude Stad en dat ze hele zomer lang dezelfde temperatuur behielden als de binnenkant van een klein ijskastje. Zijn broertje... Een golf van tederheid welde in hem op. Als hulpje in de wasserij van het Portman Hotel, leefde hij ver van de Oude Stad, op veilige afstand van haar onderdrukkingen, haar kopzorgen en haar eeuwigdurende geldproblemen. En hoewel zijn maag pijnlijk samentrok, werd De Weelderige Berg plots overvallen door een vreemde, onbestemde blijdschap dat hij deel mocht uitmaken van dit hoogst futuristische schouwspel.

Tegen de middag arriveerden de eerste kuddes op Xiangyang. Jong en oud, blank en geel, rijk en minder rijk, iedereen hoopte op Azië’s grootste markt voor namaakspullen zijn slag te slaan. Met drie portefeuilles – Prada, Versace en Yves Saint Laurent – hoog boven zijn hoofd geheven, wrong De Weelderige Berg zich door de massa.

‘Puur leer, mevrouw... Honderd procent écht... Vers van het kalf uit Italië... Zo waar als dit het jaar is van het Varken... Mijnheer,’ hij greep een norse Koreaan bij de arm, ‘een presentje voor mevrouw, zodat mevrouw op haar beurt een presentje geeft aan meneer haha...’

Zo vaak ontblootte hij de weinige tanden die hij nog had, dat hij er kramp van kreeg in zijn kaken. Af en toe hurkte hij in een schaduwrijk hoekje van de markt om zijn gezwollen knieën te masseren en te wachten tot de duizeligheid zakte. Dan wurmde hij zich weer in de kooplustige menigte. ‘Een goede prijs mevrouw... De beste hier op de markt... Handgemaakt... U ziet het aan het stiksel... Vijftig kuai... Waar komt u vandaan?... Uit Frankrijk?... Vijfenvertig omdat u

het bent... Zinedine Zidane!... Ay, u bent een goede onderhandelaar... Tweënvertig?... Voor Zinedine dan, veertig kuai!’

Opgetogen telde De Weelderige Berg het bedrag voor de tweede keer na. Veertig kuai was lang niet slecht. Hij besloot eerst een hapje te eten in het kleine eethuis aan de ingang van de markt. Bij het oude vrouwtje aan de kassa, bestelde hij een kom waterige soep met een visballetje. Gulzig slurpte hij de hete soep naar binnen. Zijn maag begon zich eindelijk een beetje te ontspannen, maar nog voordat hij aan het balletje, een kleine traktatie, kon beginnen, zag hij hoe een groep Amerikanen naar een bus slenterde die aan de ingang van de markt stond geparkeerd. Temidden van een brullende troep venters, stoof hij op hen af.

‘Echte Prada, meneer... Slechts zestig kuai...’ Hij duwde de portefeuilles in het gezicht van een rijzige, hoogneuzige man met een wit petje en een zachtgele polo. ‘Ik zie het al, u hebt een dochter... Een kleinigheidje, meneer... Van de vader tegen wie ze zo opkijkt... Noemt u zelf de prijs boss...’

Met zijn voet op het trapje en zijn hand om de stang van de busdeur geklemd, draaide de hoogneus zich om. De Weelderige Berg waagde een kansje. Hij haalde een verroeste aansteker uit zijn broekzak en hield het vlammetje net niet te lang tegen de portefeuille: ‘Géén plastic boss, honderd procent leer... Een kleine verassing... Omdat u van haar houdt...’ De lange man graaide in zijn zak en duwde hem wat geld in de hand.

‘Twee,’ zei hij koel terwijl De Weelderige Berg hem verbijs-terd de portefeuilles overhandigde. ‘Ik heb twee dochters.’ Pas toen de bus uit het zicht verdwenen was, keek De Weelderige Berg beduusd naar het rode en het blauwe briefje in zijn hand. Honderd twintig kuai! Zijn hart maakte een sprongetje.

‘Grote Broer, wat brengt jou hier?’ vroeg Lu Fuxin verbaasd.

De recreatieruimte in de waskelder van het Portman Hotel bestond uit een schone, koele kamer waar op een witte tafel grote thermoskannen thee met plastic bekertjes stonden. De Weelderige Berg keek zijn ogen uit.

‘Wat een geweldige omgeving om te werken,’ zei hij zichtbaar onder de indruk. ‘Je mag de goden dankbaar zijn.’

‘Ach, het valt wel mee,’ lachte Lu Fuxin bescheiden.

‘Hoe is het met Xiao Mei?’

In de ogen van Lu Fuxin verscheen een vreemde schittering. ‘Grote Broer, Xiao Mei is zwanger.’

‘Wat!’ De Weelderige Berg veerde van opwindning omhoog in zijn stoel. ‘Dat is fantastisch!’

Lu Fuxin straalde: ‘En dat is niet alles, Grote Broer. De dokter heeft gisteren in haar buik gekeken. Het is een zoon! Géén meisje, géén goedkoop spul!’

‘Pah!’ De Weelderige Berg keek hem aan alsof hij een spook zag en klikte bewonderend met zijn tong. ‘Kleine Broer, de goden hebben je uitverkoren!’ Hij had het gevoel dat hij uit elkaar zou spatten van trots. ‘Wacht,’ zei hij plotseling en legde plechtig het rode en het blauwe briefje naast elkaar op de witte tafel. ‘Koop iets moois voor haar Kleine Broer en wees gelukkig. Dat is alles wat ik je kan toewensen.’

Zijn broertje keek hem verbijsterd aan: ‘Aya, Fushan, dat is veel te veel!’ Hij schoof de briefjes voorzichtig terug.

‘Ik wil er niets van weten!’ zei De Weelderige Berg gedecideerd terwijl hij het geld weer naar zijn broertje schoof.

‘Wij hebben het niet nodig,’ zei Lu Fuxin zacht, ‘hou het voor jezelf en Grote Zus.’ Maar toen hij de briefjes voor de tweede keer in de richting van zijn broer wilde schuiven, voelde Lu Fuxin hoe een magere hand de zijne tegenhield. Hij keek op. De Weelderige Berg glunderde.

[advertentie]

Lava op je mobiel

Lava is er niet alleen voor de nieuwste generatie auteurs, maar ook voor de nieuwste generatie lezers!

Daarom is Lava nu ook - als eerste literair tijdschrift - verkrijgbaar via je mobiel.

SMS ‘LAVA13.3’ naar 4443 (€ 4,50)

Na het downloaden kun je Lava altijd (gratis) lezen.

Lava in zakformaat: zo heb je altijd literatuur binnen handbereik.

Lava werkt mobiel samen met The Saints Content Creators.

Auteurs

Bert Bakker noemt zich soms Bert Boulanger.

Joris Denoo (1953) heeft een opvallend witte haarbos en een website die het bezoeken waard is, met uw speakers op vol volume. Deze Belg is docent Nederlands. Tijdens Denoos gevierde schrijversloopbaan won hij de Guido Gezelleprijs, de A.H. Cornetteprijs en stond hij eerder in De Gids, De Revisor, Hollands Maandblad, De Brakke Hond, Deus ex Machina en Yang.

Bart Diephuis (1973) is econometrist en werkt als onderzoeker bij de Raad voor de rechtspraak. De Hagenees was in 2006 genomineerd voor de Brandende Pen met het verhaal 'Maskers' en legt momenteel de laatste hand aan de gelijknamige verhalenbundel. Diephuis won eerder de Noordboekprijs en publiceerde de verhalenbundel *Meanderen naar Anna*.

Inge Dussart, Belgisch schrijfster, woont in Linter. Zij doet aan Tai Chi.

Kees Engelhart (1957) publiceerde in Passionate, De Brakke Hond, Dietsche Warande & Belfort en Prado. Hij heeft zich gevoed met Nescio, Bordewijk, Bob den Uyl, Reve en Fritz ten Harmsen van der Beek. Die laatste naam wordt overigens op talloze manieren geschreven. Engelhart zou willen dat Fritz eens uitsluitel gaf.

Lizette van Geene publiceerde verhalen in De Gekooide Roos, Meander, kOrt Literair en Brabant Literair. Eerder dit jaar las zij haar winnende verhaal voor bij Duizend Woorden, de verhalenwedstrijd van de VPRO en uitgeverij Nieuw Amsterdam. Afgelopen juni won zij de schrijfwedstrijd van Woordenstroom. Van Geene is loopbaanadviseur en publiceerde een opleidingsmodule en studieboeken.

Klaus Gena (1974) woont in Moskou. Hij dicht, zingt, schrijft, vertaalt, bestudeert Rusland en rijdt een Lada. Bezoek ook eens zijn site ikenmijnlada.com.

Rosan Hollak is kunstredacteur bij NRC Handelsblad. De Amsterdamse politicologe en filosofe publiceerde eerder in Bunker Hill en werkt momenteel aan een verhalenbundel.

Timme Hos (1987) studeert literatuur in Utrecht. In 2006 was hij genomineerd voor de Brandende Pen met het verhaal *De Orde van de Leeuwentand*. Ook won hij een essaywedstrijd uitgeschreven door Yasha (Arnon Grunberg) van de VPRO-gids. Krakatau plaatste dit jaar ook zijn poëzie.

Ondine Jansen heeft niets van doen met het douchemerkt Ondine, of Ondinezwembaden, noch met het platenlabel Ondine, dat onlangs Pictures from Finland uitbracht, uitgevoerd door het Helsinki Philharmonic Orchestra. Ondine Jansen is schrijfster.

Adele Kabel uit Utrecht werkt als reisleidster. Ze studeerde drama en literatuur. Haar verhaal Zoyard is onderdeel van een serie over mensen die zich op een kunstmatige manier familieleden verwerven.

Bastiaan Kroeger (1978) is psycholoog en scenario-schrijver. Zijn films *Teer* en *Otzenrath* zijn vertoond op verschillende internationale filmfestivals. Met het korte verhaal *Negen dagen uit het leven van een ongelukkige jongen van twaalf* won hij de publieksprijs op het BNL 2006 en zijn verhaal *8 gesprekken* werd geselecteerd voor 1000 woorden en droeg hij in februari van dit jaar voor op de concertzender.

Linda Mulders (1984) schreef op haar zestiende haar debuut *Julian, mijn broer* en won daarmee de Matilda Prijs 2001 en meteen ook 2.000 euro. Zij schreef voor Lava met Lex Dulak.

Nina Oeghoede woont in het Zwitserse Bern. Ze studeerde filosofie in Gent en werkte voor het Van Abbemuseum in Eindhoven en een galerie in Shanghai. Chinese hedendaagse kunst heeft haar interesse.

Michel Ramaker (1975) studeert aan de Schrijversvakschool Amsterdam. De Delftenaar publiceerde korte verhalen voor Duizend Woorden en stond in de verhalenbundel *Komt een personage bij de schrijver*.

Donata van der Rassel recenseert voor De Groene Amsterdammer en 8weekly.nl, ze promoveert in Nijmegen en is redacteur van tijdschrift Spiegelbeeld.

Anita de Rover bracht eerder dit jaar haar roman *Zoals Eden* uit. Ze won in 2000 de prijs Radiodrama.

Henk van Straten (1980), geboren als Rotterdammer, uitgegroeid tot Eindhovens gabber en oprichter van punkrockband Maypole wordt barman-prozaïst genoemd. Zelf zegt hij eigenlijk niet te weten wat hij is. Feit is dat hij schrijft en publiceert. Bijvoorbeeld het kinderboek *Zwarth*. Momenteel schrijft Henk aan zijn eerste roman, getiteld *Het Onfortuinlijke Lot van Chris Hoop*.

Joost Vandecasteele (1980) is theatermaker bij het Mechelse collectief Abattoir Fermé en treedt ook op als stand-up comedian. Deze twintiger publiceerde eerder in verschillende Vlaamse en Nederlandse literaire tijdschriften.

Frank J. Veerkamp is Amsterdams schrijver en publiceerde eerder in De Revisor.

